

Ultimul curvânt

N. Vulcănescu

+ scisoare din
Puscărie

31

215 p

M. Vulcănescu
Traducere Rilke

Mireea Vulcoveanu
+ traducere în:

Cântecul
de dragoste și de moarte
al stegarului Hristofor Rilke.

de
Rainer Maria Rilke

"... La 24 Noembrie 1663, Otto din Rilke,
/Din Langenan-/Graenitz și Ziegra / fu întărit la
Linda cu partea din trupul moșiei din Linda rămasă
de pe urma fratelui său Hristofor, căzut la Unguri
/totuși el trebui să dea zăpis de întoarcere / po-
trivit căruia întărirea i-ar fi de nimic și fără
putere / în împrejurarea că fratele său Hristofor
(care potrivit cărții de moarte înfățișate se sfâr-
șise ca stegar în compania Dumnealui Boșrului din
Pivorano, a crăiescului regiment austriac de călă-
rime din Heyster...) s'ar înapoia cumvã..."

Călărind, călărind, călărind, ziua, noaptea, ziua,
Călărind, călărind, călărind.

Și-așa s'a muiat îndrăzneala și doru-i atât de viu!
Nu mai sunt munți împrejur, doar un pom. Tot, tot, la pământ.
Case stranii cat'a sete la fântâni sleite. Nici unde, vre-un
turn. Și pururi acelaș chip. Doi ochi îți sunt de prisos.
Noaptea numai, uneori, mai crezi că îți aști drumul. Poate
ne 'ntorceam mereu, pe 'nnoptat, bucata de drum ce-am trudit
sub soare, pe zi! S'ar putea. E soarele greu la noi, miezul
verii. Dar vara ne-am luat rămas bun. Și rochi femeiești stră-
luceau din verdeață, alung. Și-acum călărim tot alung.
Trebuie să fie toamnă. Acelo măcar, unde triste, femei știu
de noi.

+

Cel din Langenau se 'ndeasă 'n șea, zicînd: Domnule
Marchiz!

Vecinuli, franțuzul cel mic, trei zile a glumit
și a răs. Acum e pierdut cu totul. E ca un copil, ce vrea
să doarmă. Stă praful de-o mână pe gulerul lui sîbțire de
horbotă albă. Nu-l vede. S'a chiroit puțin în șeaus de catifea.
Dar cel din Langenau îi zice șăgălnic: Aveți ochi ciudați,
Domnule Marchiz. Sigur, semănați cu mama.

Atunci, cel mai mic, se 'nvoaltă iar și își scutură
gulerul alb și e ca nou.

+

Cineva povestește despre mama lui. Să fie un neamț.
Tare și rar își spune cuvintele. Ca o fată ce leagă flori,
încercînd, pe gânduri, floare cu floare și nu știe ce va eși
din tot, — așa își culege vorbele. La plăcere ? ori la durere?
Toți pîndesc. Până și scripatul conținește. Căci sunt numai
boieri printre ei și știu ce se cade să facă. Și cel ce nu
știe nemțește, în ceată, și-acela începe de-odată să priceapă.
Simte vorbe răslețe venînd: "seară"... "copilărie"...

+

Și iată-i acum laolaltă pe acești boieri care vin din
Franța, din Burgundia și Olanda, din văile Carintiei, din
târgurile boeme și dela Impăratul Leopold. Căci ce povestește
vre-unul, la fel au pățit-o cu toții, întocmai. Ca și cum n'ar
fi decât o nană.

Așa călăresc adânc în seară, într'una din seri, oarecare. Tac iarăși, dar poartă lumina vorbirii în ei. De-odată Marchizul își scoate coiful. Fărul lui negru e moale și, cum își inclină capul, se 'mprăstie, fumelește, pe ceafă. Acum își dă seama și cel din Langenau. În zăre se 'nnalță ceva în soare. E ceva lung și 'nnegrit. Un stâlp singuratec, pe jumătate prăbușit. Și mult după ce-au trecut de el, mai târziu, îi vine 'n gând că era o Madonă.

Foc de tabără. Șed cu toții în jur și așteaptă. Așteaptă să cânte vreunul. Dar toți sunt așa oboșiți ! Lumin roșie-i grea. s'a 'ntins pe ciubotele prăfoase, pătrunde pân' la genunchi, cată și 'n mâinile 'mpreunate. N'are aripi. Fețele sunt întunecate. Totuși, ochii micului franțuz strălucesc o clipă cu luna lor adevărată. A sărutat o floare de trandafir. De-acum poate să-i treacă pe piept, să se vestejească acolo. Cel din Langenau l-a văzut, fiindcă nu poate să doarmă. Se gândește : Eu n'am nici un trandafir, nici unul.

Atunci cântă. Și asta-i un cântec de jale, de demult, pe care fetele-l cântă acasă, pe câmpuri, toamna, cînd roadele dau în pîrg.

Zice Marchizul cel mic: "Tânăr ești, Doamne ?"
Și cel din Langenau, pe jumătate a jale și jumătate 'nșepat: "Optsprezece". Apoi tac.
Mai târziu, întrebă franțuzul: "Ai fi avînd și-o mireasă, pe-acasă, Doamne ?"

"Dar tu ?" răspunde cel din Langenau.

"Da. Una bălaie ca tine".

Și iarăși tac, până ce neamțul îi strigă: "Dar ce naiba mai cauți atunci călare, prin țară asta de piază, împotriva câinilor de Turci ?"

Marchizul rîde șagalnic. "Ca să mă 'ntorc iarăși."

Și cel din Langenau se 'ntristează. L-e gândul la fata bălaie cu care s'a jucat. Jocuri aspre. Și-ar vrea iar acasă, năcar o clipă, atât cât i-ar trebui ca să-i spună : "Madalino, - o'am fost pururi așa, mă iartă !"

Cum-am fost ? se gândește domnișorul acum. Și-s departe.

O dată, în zori, vine-un călăreț, apoi altul, cincii, șese. Cu totul în fier, uriaș. Apoi sunt o mie în spate și ostirea.

Trebuie să se despartă.

"Întoarce-te cu bine, Domnule Marchiz."

"Maica Domnului Te păzească, Baroane."

Și nu se pot despărți. S'au împrietenit deodată, ca frații. Au să-și mărturisească multe unul altuia, căci știu de acum atâtea unul despre altul. Întârzie. Și 'n jurul lor e grabă și tropot de copite, de odată își scoate marchizul mînușa lui mare, dreaptă. Iatrandafirul și-i rupe o foaie. Așa cum ar frînge o azină.

"Asta să-ți fie de pază. Cu bine!" Cel din Langenau se miră. Se uită lung la franțuz. Apoi, strecoară foaia streină sub zale. Alunecă 'n sus și 'n jos pe valurile inimii lui. Suride a jale! Păzit de-o femeie streină.

+

O zi prin convoaie. Sudălmii. Culoari. Riset, - iți iau vederea. Vin băieți boiți în fugă. Bătăi. Strigăte. Vin mușteri cu pălării purpurii și cu păr despletit. Chemări. Vin feciori, negri de fiare, ca noaptea rătăcitoare. Apucă mușterile cu sete, de li se rup stralele. Le 'mping pe marginea tobelor. Și din împotrivirea sălbatecă a mâinilor dornice, se deșteaptă tobele și ca în vis, uruie, uruie. - Și seara întinde spre ei lanterne strani. Vin ce scilipește în coifuri de fier. Vin ? Ori sânge ? Cine poate desluși ?

+

În sfârșit, la Spork. Lângă calul lui alb stă Contele. Părul lui lung are luciri de oțel. Cel din Langenau n'a întrebă. A ghicit pe General, sare de pe cal și se 'nclină 'ntr'un nor de praf. Aduce cu el un răvaș să-l înfățișeze Contelui. Dar asprimea poruncește: "Citește-mi răvașul". Și buzele-i nu s'au mișcat. Nu-i trebuie pentru asta. I-ajung, ca să audă. Ce mai trebui, pe deasupra, spune dreapta lui. Punct. Și-ți vine s'o crezi! Domnișorul a sfârșit de mult. Nu mai știe unde e. Căci Spork îi acoperă totul. Până și ceru'a pierit. Atunci, Spork, marele general, spune:

"Stegar."

Și asta-i mult.

+

Compania i-e dincoace de Raab. Cel din Langenau alea
'ntr'acolo, singur, călare. Câmpie. Seară. Tocul șei strălu-
cește'n praf. Și apoi se ridică luna. O vede pe mâinile lui.
Visează.

Dar cineva l-a strigat.

Sbiară, sbiară.

Nu e cucuvea. Nici fiară.

Un pom însingurat.

"Măigăoldăsti!"

"Măi soldat!"

Și el privește. Un trup s'opinteste

Legat de popac. O față

Goală și însângerată

Ii strigă : "Dă-mi drumul, măcar."

Și el sare jos, în verdele 'nchis

Și-taie frânghia de jar

Și-i vede privirea cum arde ca'n vis

Și dinții ei mușcă, ca ghiara.

Răde ?

Ei se 'nficără.

Și iar sare'n șea.

Și goneste 'n noapte. Și corzi sângerate, strânge 'n
mâna-i grea.

Cel din Langenau surie-un răvaș, pierdut pe gânduri.
Incet, zugrăvește cu litere mari, cinstitute și drepte :

"Măicuța mea bună,

"Să fii mândră : fiindcă port stindardul

"Să fii fără grije : fiindcă port stindardul

"Să mă iubesti tare : fiindcă port stindardul--"

Apoi vâră răvașul sub zale, în locul cel mai ascuns,
lângă foaia de trandafir. Și-și iese : Poate-l găsește vreodată,
vreunul... Și-și zice....; fiindcă dușmanul e pe aproape.

Trec peste un țaran doborât. Are ochii mari deschiși
și cevăii se oglindește 'n ei ; nu cerul. Mai târziu, urlă
niște câini. Agadar vine-un sat, în sfârsit. Și peste colibe
se 'nnalță un castel impietrit. Larg se deschide podul înspre
ei. Și mare se face poarta. Și tare răsună hornul de bună venire.
Auzi : sgonot, clinchet și lătrături de câini. Nechezat în curte,
lovituri de copite și strigăt.

Repaus. Să fii oaspe, în sfârșit. Să nu-ți mai în-
nești merou singur poftele, cu o biată gustare. Să nu mai dai
s'apuci singur, cu dușmănie, după toate; să lași odată să-ți
împlinească totul dela sine și să știi ce puiști, e bine.
Și inima omului trebuie să se destindă și să se 'nfăçoare în sine
la marginea plocațelor de mătase. Să nu fii merou oștag. Să dai
drumul băierelor, și să-ți fie gulerul larg deschis, să stai pe
jilțuri de mătase și să te simți tot așa (mătășos) până în vârful
degetelor după baie. Și iarăși să 'nveți ce-i femeia. Cum fac
ale albe și cum sunt ale albastre. Ce fel de mâini au și cum își
cântă râsul, când băieții bălai le aduc potire mândre pline de
roade gustoase.

+

A 'nceput ca un prânz. Și abia-ți dai seama cum s'a
prefăcut în serbare. Flăcările 'nvoalte se involburară, glasurile
fremătară, cântări tulburi isvoriră din pahare și din sclipiri
și 'n sfârșit, din pânguirea tactului, țâșni jocul. Și pe toți
ii luă cu el. Era ca o bătaie de valuri, în săli, o 'ntâlnire și
o alegere, o luare de rămas bun și-o vegăsire, o străluminare
și-o orbire și o legănare 'n vânturile verii ascunse 'n faldurile
straielor fetelor calde.

Din vinul întunecat și din mi de trandafiri ceasul
curge, foșnind în visarea nopții.

+

Și unul stă mirat în atâta sclipire! Și așa e făcut
că par'că așteaptă să vadă dacă are să se deștepte. Căci numai
în vis vezi atâta stare și atâta sărbătoare, cu așa fete frumoa-
se. Cel mai mic gest al lor e un clin care cade în brocaturi.
Clădesc ceasuri cu vorbele lor argintii și uneori își înalță
măinile, uite așa - și ți se pare că, de undeva unde tu n'ajungi,
ele culeg trandafiri dalbi, pe care nu-i vezi. Și atunci visezi:
să fii împodobit cu ei și norocit altfel și să-ți câștigi o cunună
pentru fruntea ta care e goală.

+

Unul, gătit în mătase albă -și dă seama că nu se
mai poate trezi. Căci treaz e și totuși s'a rătăcit în lumea
de sevea. De teamă alunecă 'n somn și iată-l afară 'n grădină,
singur în grădina neagră. Serbarea-i departe acuma. Și lăuna
ninte. Iar noaptea-i aproape 'mprejur, răcoroasă. Și 'ntrebă
pe-o fată plecată spre el:

"Tu ești noaptea?"

Ea rîde.

Și iată-l atunci, rușinat, în haina lui albă.

Ar vrea să fie singur, departe și 'n zale.

Cu totul și cu totul în zale.

+

Ai uitat că ziua toată, astăzi, ești copilul meu de casă ? M'ai părăsi ? Unde te duci ? Haina ta albă-mi dă drepturi asupra ta.—"

"Ți-e dor de mână ta aspră ?"

"Tremuri ? Ți-e dor de — acasă ?"

Bonnița ride.

Nu. Asta e numai pentru că i-a căzut copilăria de pe umeri, haina asta moale, cernită.. Cine i-a luat-o ? "Tu ?" întrebă el, cu un glas pe care nu și l-a auzit încă: "Tu!"

Și iată că nu mai are nimic pe el. E gol ca un mucenic. Curat și subțire.

Incet se stinge castelul. Toți sunt grei: de oboseală, de drag, de beție. După atâtea nopți goale și lungi de taberi, paturi. Paturi late de stejar. Altfel te închini în ele, decât în haturile goale de pe drum, care se fac ca o groapă, când vrei să adormi în ele.

"Doamne, fi voia Ta!"

Mai scurtă e ruga în pat.

Dar mai tare.

În iatacul din turn e întunerec.

Dar își luminează chipurile cu surisurile lor. Pipăie 'naintea lor, la fel cu orbii, care află pe celălalt, ca o poartă. Aproape ca niște copii care se 'nspăimântă de noapte, se 'ndeasă unii într'alții. Și totuși nu se tem. Nimic nu mai e între ei, care să le stea împotriva. Nici ieri și nici mâine; căci vremea s'a prăbușit. Și ei înfloresc acuma din ruinele ei.

El nu 'ntrebă: "Cine ți-e soțul ?"

Ea nu 'ntrebă: "Care ți-e numele ?"

S-au găsit doară, să-și fie, unul altuia, neam nou.

Au să-și deie pân' la ziua, unul altuia, o sută de nume noi și-au să-și le ia 'nnăpoi, încet, cum ai scoate-un cercel din ureche.

În sala din fața intrării iatacului, pe un scaun, atârână zana, ledunca și dolmanul celui din Langenau. Mănușile au căzut pe podea. Stindarduși stă țeapăn, aplecat pe crucea ferestrei. E negru și lung. Afară goneste-o furtună prin cer și tăle noptea, 'n fâșii albe și negre. Lumina lunii trece ca un fulger lung și steagul nemișcat freamătă umbre neliniștite. Visează.

Cel din Langenau a pătruns adânc în dușman, dar sin-
Spaina a făcut cerc în jurul lui și el stă drept în
mijlocul lui sub steagul care se mistuie.

Incet, aproape pe gânduri el oată 'mprejur. Streinătate
multă, boită, îi stă 'n față. - Grădini - își zice în gând.
Si-i a gagă. Dar atunci, simte deodată că ochi îi țintesc și vede
oameni și știe că sunt câinii de păgâni - și-și asvârle calul
intr'ânșii.

Dar când totul se 'nchide peste el, sunt totuși iarăși
grădini și cele șaisprezece săbii îndoite, care s'abat peste el,
rază pe rază, ...ce sărbătoare!

Un hohot de căderi de apă.

Zaua i-a ars în castel, scrisoarea și foaia de trandafir
a unei fete streine.

În primăvara care-a urmat (a venit tristă și rece)
un sol al Boierului de Fivorano pătrundea călare, incet, în
Langenau. Acolo a văzut plângând pe-o bătrână.

R O C H I I

De-ai ști numai să deschizi ochii !
Ficri mari, cumună trupurilor, rochii...
Curcubeu ce fac semnul de iertare,
Fișii de oer ascunse în salazna sertare ;
Batiete prin care mina trupului
Flutură către zarea nevăzutului ;
Puteri prin care Eva a încercat
Să șteargă urma primului păcat.

Cu lujer de erin
Vă scoate din sarin,
Soutură de pe voi preful de stela
Si vă colindă,
Prin oglindă,
Ca printr-o răspintie că iele ?

Rochii furtunoase ca valurile,
Rochii legănate ca malurile,
Rochii înaripate ca vînturile,
Rochii care n'ating pămînturile,
Rochii care flutură ca steagurile,
Rochii care mătură pragurile.

Ce fișii se rup,
Cu focnet de trup,
Si le pierde 'n zarea
Depărtării, marea,
Pe trup, patrafir
In val de safir.

Rochii unduitoare ca griful,
Rochii serpuitoare ca rîul,
Rochii rătăcitoare ca drumul,
Rochii risipitoare ca fumul,
Rochii ametitoare ca marea
Rochii smăgitoare ca zarea,
Rochii care asmut depărtarea...

Fiecare mint,
Leagă 'n Labirinth,
C fată si-o fieră,
De-un print, ce-o să piară.

Rochii care te orbesc ca stropii
Rochii care tremură ca plopii,
Rochii de dare 'n zadar te apropii,
Rochii care parcă te chiamă,
Rochii de-a căror fire nu-ti dai seamă,
Rochii de care ti-e teamă,
Rochii ciudate, ce stau si privesc,
Rochii tăcute, ce nu ciripesc,
Rochii care parcă te iscodesc,
Rochii alături, ce stau si visează,
Rochii ale căror falduri oftează,
Rochii care nu cutează !

Val rosu de foc
Vis de nenoroc
Stă singele in loc

Trupul nu-l îmbie
Coaja să-i sfișie,
Inflorind pe vreji,
Flăcări în vârtej ?

Rochii de noapte, rochii străvezii,
Rochii în care adesea întârzii ;
Rochii care te prind ca ideile,
Rochii care te mint ca femeile ;
Rochii nestătornice ca părările,
Rochii în care se-nourcă vrerile ;
Rochii încărcate de tristeți
Rochii în care mor tinereții ;
Rochii pe care nu poți să le-alini,
Rochii în fața cărora te înolini.

Văl verde ca rîul,
Ce gopirlă, brîul
Isi încinge cald
Pe trup de smarald ?

Rochii, frunze lipite de trup
/Te amăgesc o seară și se rup/
Rochii amăgitoare, ce se rup,
Rochii care serpușesc pe șolduri,
Rochii fără paitale și bolduri,
Rochii pline de imbolduri,
Rochii care flutură pe pîntece,
Rochii făcute parca din cîntece,
Rochii ce poartă în ele, descîntece...
Rochii care făgăduesc bucurii,
Rochii legate strîns în betelii,
Rochii ce cad ca soldatii 'n bătălii.

De oite ori,
Din seară 'n zori,
Și apoi iară,
Din zori în seară

Încerci să învii, cînd nu poți să mori,
Îmbii, te ascunzi, rîzi, plîngi, te'nfiori !

Rochii de văl, petrecute ou fir,
Rochii ca o adiere de zefir,
Rochii ce prefac trupul întrandafir,
Rochii care te'mbie la joc,
Rochii educătoare de noroc,
Rochii care miros a busuioc,
Rochii dantelate ca materezele,
Rochii subtiri ca spetezele,
Rochii sglobii ca sfișlezele
Rochii care miros a sulfină,
Rochii care fac trupul albină,
Rochii, iever de lumină,
Rochii străvezii ca paharul,
Rochii care aruncă ou zarul,
Rochii care revarsă harul

Ce val de argint,
Plînge mărgărint,
Cînd trupul de brumă,
Se preface 'n spumă,
În zări de ki hyacinth ?

principiu !
î = â.

Rochie beteală de adieri,
Rochie caldă de mîngîieri,
Rochie pe care ai pus-o ieri,
Rochie de joc, rochie de haz,
Rochie în care rîmii în extaz,
Rochie în care ești gata să cazi,
Rochie pe care-o pui azi,
Rochie caldă cu miros de pîine,
Rochie credincioasă ca un ofine,
Rochie pe care ai s-o pui mîine.

Somn ori lucru ? Ce să fie ?
Rostul tău pe lume, - ie ?
Petec alb, scuteș și scut,
Haina noului născut
Rochie lungă de botez
Fără cută, să cutezi !
Rochie albă de mireasă,
Care soartă ti-e aleasă ?

Rochii străvezii de dimineață,
În care trupul răsare din ceață ;
Rochii învalte de pus la amiază,
Din care mina răsare rază ;
Rochii strîmte de după prînz,
În care trupul zburdă ca un mînz ;
Rochii lungi, poleite, de seară,
În care trupul se face de ceară ;
Rochii de filfilie ca fluturii de noapte,
Pline de vis și de șoapte.

Rochie de bal, rochie de seară,
Inelul cene-o să-l ceară ?
Și ce vis năting,
M' o face să plîng,
Și mă va duce,
— Cu pași în cruce,
Lujerul florii să frîng ?

Rochie împodobită de moarte,
Prin ce somn trupul te poartă ?
Și ce intruchipare de zîină
Te poate prefăce 'n pîrîină .
Cînd viață, căldură, culoare,
Se pierd în mirosul de floare,
Și-n valuri răsări străvezie,
Strigoiu îndrăgit de-o stafie
Pierdută-n extaz,
În giulgiu de-atlaz,
Ce n-ai dat răgaz
Hunții carui mîndru duce de Orgaz ?

Și de vei voi mai tîrziu,
Să 'nvie din nou ce-a fost viu,
Sub raza de fir, argintie,
În racla rămasă pustie,
Afla-vei doar nasturi, pîftale și cozi...

Și n-o să mai știi să le 'nnozi !

Jurnalul
a = 2

R O C H I I

De-ai stii numai să deschizi ochii !
Flori mari, cumună trupurilor, rochii...
Curcubee ce fac semnul de fertere,
Fișii de oer ascunse în salțam sertare ;
Etieste prin care mîns trupului
Flutură către zarea nevăzutului ;
Puteri prin care Eva a încercat
Să șteargă urma primului păcat.

Cu lujer de orin
Vă scoate din serin,
Scutură de pe voi preful de stele
Si vă colindă,
Prin oglindă,
Ca printr-o răsăpintie că iele ?

Rochii furtunoase ca valurile,
Rochii legănate ca malurile,
Rochii înaripate ca vînturile,
Rochii care n'ating pămînturile,
Rochii care flutură ca steagurile,
Rochii care mătură pragurile.

Ce fișii se rup,
Cu foșnet de trup,
Si le pierde 'n zarea
Depărtării, marea,
Pe trup, patrafir
In val de safir.

Rochii unduitoare ca grîul,
Rochii serpuitoare ca rîul,
Rochii rătăcitoare ca drumul,
Rochii risipitoare ca fumul,
Rochii ametitoare ca marea
Rochii amăgitoare ca zarea,
Rochii care asmut depărtarea...

Fiecare mint,
Leagă 'n Labirinth,
O fată si-o fieră,
De-un prinț ce-o să piară.

Rochii care te orbesc ca stropii
Rochii care tremură ca plopii,
Rochii de dare 'n zadar te apropii,
Rochii care pareă te chiamă,
Rochii de-a căror fire nu-ti dai seamă,
Rochii de care ti-e teamă,
Rochii ciudate, ce stau si privesc,
Rochii tăcute, ce nu ciripesc,
Rochii care pareă te iscodesc,
Rochii alături, ce stau si visează,
Rochii ale căror falduri oftează,
Rochii care nu cutează !

Val roșu de foc
Vis de nenoroc
Stă sîngele în loc

Trupul nu-l îmbie
Coaja să-i sfîșie,
Inflorind pe vrsaj,
Flăcări în vârtej ?

Rochii de noapte, rochii străvezii,
Rochii în care adesea întîrzii ;
Rochii care te prind ca ideile,
Rochii care te mint ca femeile ;
Rochii nestătornice ca părerile,
Rochii în care se-neurocă vrerile ;
Rochii încărcate de tristeti
Rochii în care mor tinereții ;
Rochii pe care nu poți să le-alini,
Rochii în fața cărora te înolini.

Văl verde ca rîul,
Ce șopîrlă, brîul
Isi încinge cald
Pe trup de smarald ?

Rochii, frunze lipite de trup
/Te amăgesc o seară și se rup/
Rochii amăgitoare, ce se rup,
Rochii care serpuiesc pe șolduri,
Rochii fără pafale și bolduri,
Rochii pline de imbolduri,
Rochii care flutură pe pîntece,
Rochii făcute parca din cîntece,
Rochii ce poartă în ele, descîntece...
Rochii care făgăduiesc bucurii,
Rochii legate strîns în betelii,
Rochii ce cad ca soldatii 'n bătălii.

De cite ori,
Din seară 'n zori,
Și apoi iară,
Din zori în seară

Încearcă să învii, cînd nu poți să mori,
Îmbii, te ascunzi, rîzi, plîngi, te'nfiori !

Rochii de văl, petrecute cu fir,
Rochii ca o adiere de zefir,
Rochii ce prefac trupul în trandafir,
Rochii care te'mbie la joc,
Rochii aducătoare de noroc,
Rochii care miroasă a busuioac,
Rochii dantelate ca materezele,
Rochii subtiri ca spetezele,
Rochii sglobii ca sfîrlezele
Rochii care miroasă a sulfină,
Rochii care fac trupul albină,
Rochii, isvor de lumină,
Rochii străvezii ca paharul,
Rochii care aruncă cu zarul,
Rochii care revarsă harul

Ce val de argint,
Plînge mîrgărint,
Cînd trupul de brumă,
Se prefacă 'n spumă,
În zări de ki hyacinth ?

principii!
i = a.

Rochie beteală de adieri,
Rochie caldă de mîngîieri,
Rochie pe care ai pus-o ieri,
Rochie de joc, rochie de haz,
Rochie în care rîmii în extaz,
Rochie în care ești gata să cazi,
Rochie pe care-o pui azi,
Rochie caldă cu miros de pîine,
Rochie credincioasă ca un ofine,
Rochie pe care ai s-o pui mîine.

Somn ori lucru ? Ce să fie ?
Rostul tău pe lună, - ie ?
Petea alb, scuteo și ecute,
Haina noului născut
Rochie lungă de botez
Rără cută, să cutezi !
Rochie albă de mireasă,
Care soartă ti-e aleasă ?

Rochii străvezii de dimineață,
În care trupul răsare din ceață ;
Rochii învalte de pus la smiază,
Din care mîna răsare rază ;
Rochii strîmte de după prînz,
În care trupul zburdă ca un mînz ;
Rochii lungi, poleite, de seară,
În care trupul se face de ceară ;
Rochii ce flîie ca fluturii de noapte,
Pline de vis și de șoapte.

Rochie de bal, rochie de seară,
Inelul oare-o să-l ceară ?
 Și ce vis năving,
 M'o face să plîng,
 Și mă va duce,
 Cu pași în cruce,
Injerul florii să frîng ?

Rochie împodobită de moarte,
Prin ce somn trupul te poartă ?
Și ce intruchipare de zîină
Te poate prefăce 'n pîrîină .
Cînd viață, căldură, culcare,
Se pierd în mirosul de floare,
Și-n valuri răsări străvezie,
Strigoiu îndrăgit de-o stafie
 Pierdută-n extaz,
 În giulgiu de-atlaz,
 Ce n-ai dat răgaz
Munții cărui mîndru duce de Orgaz ?

Și de vei voi mai tîrziu,
Să 'nvie din nou ce-a fost viu,
Sub raza de fir, argintie,
În racla rămasă pustie,
Afla-vei doar nasturi, pafte și cozi...

Și n-o să mai știi să le 'nnozi !

Cântecul
de dragoste și de moarte
al stegarului Hristofor Rilke.

de
Rainer Maria Rilke

"... La 24 Noembrie 1663, Otto din Rilke,
/Din Langenau/Graenitz și Ziegra / fu întărit la
Linda cu partea din trupul moșiei din Linda rămasă
de pe urma fratelui său Hristofor, căzut la Unguri
/totuși el trebui să dea zăpis de întoarcere / po-
trivit căruia întărirea i-ar fi de nimic și fără
putere / în împrejurarea că fratele său Hristofor
(care potrivit cărții de moarte înfățișate se sfâr-
șise ca stegar în compania Dumnealui Boșrului din
Pivorano, a crăiescului regiment austriac de călă-
rime din Heyster...) s'ar înapoia cumva..."

Călărind, călărind, călărind, ziua, noaptea, ziua,
Călărind, călărind, călărind.

Și-așa s'a mușat îndrăzneala și doru-i atât de viu!
Nu mai sunt munți împrejur, doar un pom. Tot, tot, la pământ.
Case stranii cat'a sete la fântâni sleite. Nici unde, vre-un
turn. Și pururi acelaș chip. Doi ochi îți sunt de prisos.
Noaptea numai, uneori, mai crezi că îți așli drumul. Poate
ne 'ntorceam mereu, pe 'nnoptat, bucata de drum ce-am trudit
sub soare, pe zi! S'ar putea. E soarele greu la noi, miezul
verii. Dar vara ne-am luat rămas bun. Și rochi femeiești stră-
luceau din verdeață, alung. Și-acum călărim tot alung.
Trebuie să fie toamnă. Acelo măcar, unde triste, femei știu
de noi.

+

Cel din Langenau se 'ndeasă 'n șea, zicînd: Domnule
Marchiz!

Vecinuli, franțuzul cel mic, trei zile a glumit
și a răs. Acum e pierdut cu totul. E ca un copil, ce vrea
să doarmă. Stă praful de-o mână pe gulerul lui subțire de
horbotă albă. Nu-l vede. S'a chircit puțin în șeaua de catifea.
Dar cel din Langenau îi zice șăgalnic: Aveți ochi ciudați,
Domnule Marchiz. Sigur, semănați cu mama.

Atunci, cel mai mic, se 'nvoaltă iar și își scutură
gulerul alb și e ca nou.

+

Cineva povestește despre mama lui. Să fie un neamț.
Tare și rar își spune cuvintele. Ca o fată ce leagă flori,
încercînd, pe gânduri, floare cu floare și nu știe ce va eși
din tot, — așa își culege vorbele. La plăcere ? ori la durere?
Toți pîndesc. Până și scripatul conținește. Căci sunt numai
boieri printre ei și știu ce se cade să facă. Și cel ce nu
știe nemțește, în ceată, și-acela începe de-odată să priceapă.
Simte vorbe răslețe venînd: "seară"... "copilarie"...

+

Și iată-i acum laolaltă pe acești boieri care vin din
Franța, din Burgundia și Olanda, din văile Carintiei, din
târgurile boeme și dela Impăratul Leopold. Căci ce povestește
vre-unul, la fel au pățit-o cu toții, întocmai. Ca și cum n'ar
fi decât o mamă.

Așa călăresc adânc în seară, într'una din seri, carecare. Tac iarăș, dar poartă lumina vorbirii în ei. De-odată Marchizul își scoate coiful. Părul lui negru e moale și, cum își înclină capul, se 'mprăstie, femeiește, pe ceafă. Acum își dă seama și cel din Langenau. În zăre se 'nnalță ceva în soare. E ceva lung și 'nnegrit. Un stâlp singuratec, pe jumătate prăbușit. Și mult după ce-au trecut de el, mai târziu, îi vine 'n gând că era o Madonă.

Foc de tabără. Șed cu toții în jur și așteaptă. Așteaptă să cânte vreunul. Dar toți sunt așa oboșiți ! Lumin roșie-i grea. s'a 'ntins pe ciubotele prăfoase, pătrunde pân' la genunchi, cată și 'n mâinile 'mpreunate. N'are aripi. Fețele sunt întunecate. Totuși, ochii micului franțuz strălucesc o clipă cu lunea lor adevărată. A sărutat o floare de trandafir. De-acum poate să-i treacă pe piept, să se vestejească acolo. Cel din Langenau l-a văzut, fiindcă nu poate să doarmă. Se gândește : Eu n'am nici un trandafir, nici unul.

Atunci cântă. Și asta-i un cântec de jale, de demult, pe care fetele-l cântă acasă, pe câmpuri, toamna, cînd roadele dau în pîrg.

Zice Marchizul cel mic: "Tânăr ești, Doamne ?"
Și cel din Langenau, pe jumătate a jale și jumătate 'nșepat: "Oțsprzece". Apoi tac.
Mai târziu, întrebă franțuzul: "Ai fi având și-o mireasă, pe-acasă, Doamne ?"

"Dar tu ?" răspunde cel din Langenau.

"Da. Una bălaie ca tine".

Și iarăși tac, până ce neamțul îi strigă: "Dar ce naiba mai cauți atunci călare, prin țară asta de piază, împotriva căinilor de Turci ?"

Marchizul rîde șagalnic. "Ca să mă 'ntorc iarăș."

Și cel din Langenau se 'ntristează. L-e gândul la fata bălaie cu care s'a jucat. Jocuri aspre. Și-ar vrea iar acasă, măcar o clipă, atât cât i-ar trebui ca să-i spună : "Madălıno, - e'am fost pururi așa, mă iartă !"

Cum-am fost ? se gândește domnișorul acum. Și-s departe.

O dată, în zori, vine-un călăreț, apoi altul, cincii, zece. Cu totul în fier, uriaș. Apoi sunt o mie în spate și ostirea.

Trebuie să se despartă.

"Întoarce-te cu bine, Domnule Marchiz."

"Maica Domnului Te păzească, Baroane."

Și nu se pot despărți. S'au împrietenit deodată, ca frații. Au să-și mărturisească multe unul altuia, căci știu de acum atâtea unul despre altul. Intârzie. Și 'n jurul lor e grabă și tropot de copite. de odată își scoate marchizul mînușa lui mare, dreaptă. Ia trandafirul și-i rupe o foaie. Așa cum ar frînge o azimă.

"Asta să-ți fie de pază. Cu bine!" Cel din Langenau se miră. Se uită lung la franțuz. Apoi, strecoară foaia streină sub zale. Alunecă 'n sus și 'n jos pe valurile inimii lui. Suride a jale! Făzit de-o femeie streină.

+

O zi prin convoaie. Sudălmii. Culori. Riset. -- îți iau vederea. Vin băieți boiți în fugă. Bătăi. Strigăte. Vin femei cu pălării purpurii și cu păr despletit. Chemări. Vin feciori, negri de fiare, ca noaptea rătăcitoare. Apucă muierile cu sete, de li se rup stralele. Le 'mping pe marginea tobelor. Și din împotrivirea sălbatecă a mâinilor dornice, se deșteaptă tobele și ca în vis, uruie, uruie. -- Și seara întinde spre ei lanterne străni. Vin ce sclipește în coifuri de fier. Vin ? Ori sânge ? Cine poate desluși ?

+

În sfârșit, la Spork. Lângă calul lui alb stă Contele. Părul lui lung are luciri de oțel. Cel din Langenau n'a întrebat. A ghicit pe General, sare de pe cal și se 'nclină 'ntr'un nor de praf. Aduce cu el un răvaș să-l înfățișeze Contelui. Dar asprimea poruncește: "Citește-mi răvașul". Și buzele-i nu s'au mișcat. Nu-i trebuiesc pentru asta. I-ajung, ca să sudele. Ce mai trebui, pe deasupra, spune dreapta lui. Funct. Și-ți vine s'o crezi! Domnișorul a sfârșit de mult. Nu mai știe unde e. Căbi Spork îi acoperă totul. Până și ceru'a pierit. Atunci, Spork, marele general, spune:

"Stegar."

Și asta-i mult.

+

Litanii pentru apă.

VERSURI PENTRU APA

Starea I^a

Apă care curgi la rădăcina vinului,

Apă de folos la botezul creștinului,

Apă fără de care n'ar fi pâihe,

Apă care adapi gură de om și de câine,

Apă care iei forma vasului în care stai,

Apă pe care cu nimic nu poți s'o tai,

Apă care porți ce-i mai ușor decât tine,

Apă care desfaci ce-i la fel cu tine.

1) Apă care te desfășuri sub cer și peșteră
și ferici peșteră, lașitile lui Dumnezeu

Apă în care se vede cerul,

Apă care nu poți păstra misterul,

Apă pe care se rățăcește năierul,

Apă prin care străbate lumina,

Apă care sari peste stânci, s'globie,

Apă care șerpuiești cu melancolie.

Apă care te târăști prin locuri joase,

Apă care te dai și 'n zadar și cu foloase.

3) Apă care netezesti unghiurile toate,

Apă care oțelul reflectă și rădăcinile de păcate.

2) Apă care macini și piatra,

1) Apă parfumată din Sumatra, pentru care arde marte,

Apă în care se oglindește fața,

Apă, care se șerpuiește peșteră

[Apă, în care te'ulberai ca'nti'o haină,
Apă, care nu poți face'ti'o taină,

Apă adanca, plina de comori
Pe care daci le gârlă
mari.

Apă care
peșteră și locuri
joase

Apă care
netezesti unghiurile
toate

Impart

A

Arhiva

C

puritate
 apă, stăpână ~~nediscutată~~,
 apă care nu te apleci niciodată,

2. Apă în care strălucește curcubeul,

Apă lângă care cântă *telinci*
 Apă pe care o treci în opinci,

(B) Apă pe care omul nu poate să se ție
 Decât înot, ori cu multă fantezie.

Apă limpede de dimineață,
 Apă care te deșiri ca o ață,

Apă care te întinzi ca un drum,
 Apă din care dimineața iese fum.

2. Apă care te întinzi ca o pânză,

4. Apă *dulce* care *satură o casă*, cu pâine și brânză,

3. Apă care te așterni ca o masă,

5. Apă bolnavă, și apă sănătoasă.

Apă sărată, împrejmută de pământ,

Apă sărată împrejmută și cu cuvânt,

Apă pe care te purtăm în noi,

Apă care prefaci pământul în noroi,

Apă în care se prefacă sângele ~~din noroi~~.

din noroi,

*face de...
 apă care...
 apă care...
 alergii
 1. Apă care...
 limpede, ...
 ...
 ...*

Apă care cureți totul,

Apă deasupra căreia te ține numai înnotul,

Apă din aer ~~și~~ din apă ~~și~~ și din pământ,

Apă, fără de care n'ar fi cuvânt.

Apă pe care tot în jos, te trage ața,

Apă pe care ~~te~~ ^{beu} bea ~~noaptea~~ ^{totuși noaptea} dimineța,

Apă care mereu te târăști,

Apă care nu știi să urăști,

Apă, ca o fâlfâire de aripi,

Apă 'n care dacă te afunzi, țipi,

Apă, ~~de sub plaur~~ ^{de sub plaur},
Apă, că un steag dacic cu balaur,

Apă, care porți în tine aur,

Apă care semeni cu argintul, ~~Ca~~ ^{Apă, unde te-ai} ~~beteala sau chiar cu~~ ^{mărgărintul?}

Apă, ~~plină~~ ^{plină} ea viața de primejdii,

Apă în care trăiesc semnele ~~de~~ nădejzii,

Apă peste care a 'ntins Dumnezeu curcubeul,

Apă ~~peste~~ ^{care} ~~peste~~ ^{semeni} cu "saul",
Apă peste care plutea Duhul Sfânt,

Apă pe care te-a despărțit de pământ,

Apă grea în care nimic nu poate să nu moară,

Apă ușoară ca un cântec din vicoară,

Apă pe care aleargă corabia visului,

Apă spânzurată de-asupra abisului,

Apă limpede din picurii de rouă,

Apă tulbure din orice fântână nouă,

Case

*Case a
ape, pe care
ape, sarje
muzica de*

Apă ~~pe~~ care aleargă toți, cu bucurie,
Apă care vii peste toate, cu urgie,
Apă care ~~prefaci~~ ~~in~~ grădină ¹⁰⁰ (pustiul),
Apă după care aleargă tot ce e viu,
Apă albă din norii de vată,
Pe care se tem vâierii aerului s'o străbată,
Apă încremenită în zăpadă,
Apă pe care nimeni nu poate să te vadă,
Apă, pe care Domnul te-a prefăcut în vin,
Apă ~~care strepește florile~~ ^{ce simțim de cliziți flurea} de crin. —

*Apă care faci să
crească grâul,
Apă care ești ca țerții
frânt, frânt,*

~~Apă căreia nu-i place albeața,~~
~~Apă din care începe viața,~~
Apă care semeni cu dimineța,
Apă, în care te vezi ca 'n oglindă,
Apă, prin care treci ca prin tindă, *(cunosc)*
Apă care te dai fără plată,
Apă pe care te dau sufletele ca răsplată.

*Apă, întinsă ca o maramă
Apă care ești tutulor
frunțelor mamei
Apă prin care toți trec
ca prin vânt.*

Apă care te 'nnalți, prin tuburi, ~~prin~~ ^{te} case,
Apă care aluneci, cu fâșiiri de mătase,
Apă pe care nu țin pecetele,
Apă ~~la~~ ^{de} care se frâng săgețile,
Apă în care lumina se frânge,
Apă ~~cu care seamănă~~ ^{din} lacrima celui ce plânge,
Apă lină, apă bună ~~caldă~~, apă bună,
Apă în care se scaldă luna, raza ta, luna,
Apă de izvor care cântă,
Apă de robinet care cuvântă.

*Apă în care dăruie
sufletul omului*

Apă care vorbește în
pahar.
Apă, tu ^{ca} flacăra de leas,

Apă care țâșnești ca o frânghie,
Apă care picuri în farfurie,
Apă care curgi ~~în pahar~~ din năstrapă,
Apă la care setea fiarelor se adapă,
Apă care porți Sâmbete cui vrei,
Și care binele, pe care ~~tu-l~~ arunc, nu-l iei,
Apă, cuțit pentru ~~teci~~ stâncă,
Apă, prăpastie, cea mai adâncă,
Apă, musafir todeguna bine primit,
Apă, lucru todeauna neisprăvit.

Starea II =

+

Ghiață care preface râul în pod,
Ghiață 'n care se preface inima omului nerod,
Ghiață, apă înțepenită de frig.
Ghiață, de care când mă ating, strig.
Ghiață, apă uscată,
Ce se topește când e murată,
Ghiață, apă care nu 'ncapi în gură.
Ghiață, munte făcut din picătură,
Ghiață pe care pasul alunecă ușor,
Ghiață care te spargi cu sunet asurzitor,
Ghiață pe care te sparge un șuer,
Pe care l-ar scoate 'ntâmplător orice fluer.
Ghiață pe care se plimbă urșii albi spre Ecuator,
Ghiață care nu se teme de nici un explorator,
Ghiață pe care lupți câteodată în zadar s'o spargi,
Ghiață pe care o topesc gesturile largi,

Ghiață care se topește la căldură,
Ghiață, apă fără stropitură,
Ghiață, în care lucrurile se păstrează ca'n amintire,
Ghiață, naftalină fără miros,
Ghiață în care mamutul se conservă cu piele și os.
Ghiață, pe care ne dăm pe ghiață,
Ghiață care se cumpără din piață,
Ghiață pe care fugim cu patine,
Ghiață pe care ne suflăm în pumni cu apsrime,
Ghiață, Bobotează ferecată,
Ghiață, diamant cusut cu ață,
Ghiață lucie și pustie,
Ghiață todeauna puțin străvezie,
Ghiață, bloc transparent de cristal,
Ghiață cu irizări de opal.
Ghiață, aromire plăcută de dimineață,
Ghiață servită cu dulceață,
Ghiață rece din înghețată,
Care rămâne nemestecată,
Ghiață, amortire adormitoare,
Ghiață, tăcere pătrunzătoare,
Ghiață, oglindă a curcubeului din cer,
Ghiață, oprire a tuturor lucrurilor care pier.
Ghiață, uscat întins peste apă,
Ghiață, de care balenele se agață,
Ghiață cu care te speli pe față.

Ghiață care pârâie când vine zăporul,
Ghiață care încremenește vaporul.
Ghiață din care picură apă dac'o strângi,
Ghiață care te face să plângi.
Ghiață care-ți împăienjenește ochii,
Ghiață care 'nmulțește ciucurii rochii,
Ghiață în care se preface inimile de neveste,
Ghiață care desenează flori la ferestre,
Ghiață care preface toți pomii în brazi,
Ghiață care te roșește pe obraji,
Ghiață artificială,
Bară de metal, polei, scrobeală.
Ghiață care se topește pe foc.
Ghiață care nu e bună de noroc.
Ghiață care te face să tremuri vara,
Ghiață, să nu te afle Domnișoara!
Ghiață, din pungă pe care o pui pe cap,
Ghiață, ca picioarele iarna 'n ciorap.
Ghiață ca mâinile ~~de~~ sfârșit,
Ghiață, ca trupul omului care-a murit.

Ghiață, bici făcut din ață,
Ghiață, alviță care nu se agață!
Ghiață care potelește dorul,
Ghiață în care te afunzi cu piciorul.
Ghiață, fanfară de muzică militară,
Ghiață, alarmă stridentă, povară.

Ghiață, ghiară, ce muști ca o fiară,
Ghiață care par'că n'ai fi apă.
Ghiață care 'n nici un vas nu poate să 'ncapă.
Ghiață, asfalt precar și simandicos,
Pe care săniile alunecă primejdios.

- 3 -

Starea III-a

Aburi care se ridică curați din noroi,
Aburi prin care hainele săracului se fac iar noi,
Aburi care au schimbat fața pământului
Și care au dat omului repeziciunea vântului,
Aburi prin care se înnoiesc puterile,
Aburi prin care se mlădiază muierile,
Aburi care fac să sară dopuri și capace,
Aburi în care vrăjitorii încearcă să se îmbrace.

Aburi care știu să se îndese,
Aburi care pot să apese,
Aburi în care poți să te rătăcești,
Aburi pe care poți să-i folosești,
Inconjurându-i în loc să te înconjoare
Și acoperindu-i în loc să-i lași să te doboare.

Aburi care plutesc pe fața adâncului,
Aburi din care Grecii făceau jucărie țâncului,
Aburi care știu să fluiera când scapă,
Inainte să se prefacă iarăș în aer și 'n apă.
Aburi care sparg țevile prea pline,
Aburi autoritari, cu puteri de pline.

Aburi care fac să cânte samovarul,
Aburi care auresc întâi paharul,
Aburi care topesc gheața,
Aburi care întrețin viața,
Aburi care se risipesc ca fumul,
Aburi printre care pierzi drumul,
Aburi care se ridică noaptea din apă,
Aburi din care nimenea nu se adapă,
Aburi care mângâie obrazul apăsător peste cană,
Aburi care trec nebăgați în seamă.
Aburi care se ridică din mare,
Aburi care colindă prin cer cu nepăsare,
Aburi pe care pilotu-i privește cu 'ngrijorare,
Aburi care se târăsc prin locuri joase,
Aburi prin care vezi fețe frumoase,
Aburi care alunecă prin prăpăstii stâncoase,
Aburi în care se arată vedenii ciudate,
De vrăjitoare cu cozile resfirate,
Aburi care se ridică ușori,
Aburi care se prefac în nori,
Aburi care pe bolta albastră par de vată,
Aburi în care nu se vede nici o pată,
Aburi care apasă ca pânza groasă,
Aburi de bumbac și de mătăse,
Aburi străvezii de tort de in,
Aburi cenușii prevestind furtunile când vin,
Aburi din ace de gheață pe cerul senin.

Aburi care țâșnesc din crater de vulcan,
Aburi din geizerii ~~farului~~ ^{parcului} național american,
Aburi care umblă fără nici o etică,
Aburi care ascultă de teoria cinetică.

- 2 -

M. Vulcănescu Apărare.

P L A N U L A P A R A R I I

I. INTRODUCERE

II. CERCETAREA ACTULUI DE ACUZARE

A/.-Acuzațiuni generale

B/.-Acuzațiuni speciale

III.- INCARAREA GENERALA IN PREVEDERILE ART. 2.a.DIN LEGEA 312/1945

IV.- EXPUNEREA ACTIVITATII MELE SPECIALE

A/.- Colaborarea la Convențiile comerciale și rezultatele ei

B/.- Colaborarea la așa zisa finanțare a armatei germane și rezultatele ei.

C/.- Incadrarea specială în prevederile art.1.a și 2.a din Legea 312/1945

V.- EXPLICAREA PREZENTAI MELE IN GUVERN

VI.- INCHETIERE.

" U L T I M U L C U V A N T "

rostit în apărarea sa de Mircea M.Vulcănescu
în ziua de 15 Ianuarie, 1948, în fața Curții de Apel
Apel din București, secția a IX-a Criminală,
în procesul celui de al doilea lot al foștilor
miniștri și Subsecretari de Stat din Guvernarea
mareșalului Antonescu, - acuzați că au provocat
dezastrul Țării, - în baza Legilor 312/1945,
455/1945 și 291/1947.

I. INTRODUCERE

Domnule Președinte și Onorată Curte,

Cînd am cerut să văd Jurnalul Consiliului de Miniștri prin care s-a aprobat să fiu trimis în judecată și actele care l-au premers, nu am făcut-o din spirit de șicană, ci, nedumerit asupra împrejurărilor în care se petrecea această încuviințare, am voit să mă dumiresc dacă prin acel act, care hotăra de soarta mea, s-a urmărit pedepsirea unui vinovat, ori jertfirea unei victime.

Cinstita Curte va înțelege, poate, nedumerirea mea, amintindu-și, din cele declarate înaintea Ei de un martor, că această aprobare pornea de la aceeași oameni, care, cu cîteva zile înainte, socotiseră lucru chibziut pentru ei și folositor pentru Tară, să mă cheme și să mă consulte, ca tehnician, asupra răspunsurilor de dat, în numele Tării, la scaunul cel mare care avea să hotărască soarta Păcii. Ba, chiar, își însușise părerile modeste izvorîte din judecata mea și din rîvna mea pentru Tară.

S-ar putea, Onorată Curte, ca asemenea nedumeriri să nu tragă prea greu la cîntarul Dreptății, rătăcite prin Legi și paragrafe, dar, ca dascăl de Etică ce am fost pentru multe generații de studenți, deprins să deslușească în fața lor rostul celor mai ascunse mobile ale faptei omenești, publice sau private, nu m-am putut împiedica să încerc să discern planul de realități în fața cărora am fost adus ca să dau seama.

Pentru că s-ar fi putut să descopăr, încercînd să cercetez, că ceea ce se urmărea nu era decît un tragic sacrificiu silnic, (știu că în viața Statelor sunt uneori împrejurări cînd se cer astfel de jertfe.), - și atunci apărarea mea ar fi trebuit să se reducă la tăcerea înțelegătoare pe care m-au învățat-o de mult cei mai scumpi dascăli ai mei; - sau, dimpotrivă, s-ar fi putut să discern că ceea ce m-a adus aci era într-adevăr o sețe de dreptate și atunci apărarea mea ar fi trebuit să se îndârjească spre a ajuta pe cei meniți să o împartă ca să descopere și să distingă binele de rău, fața dreptului de fața nedreptului.

Este, oare, judecata mea o tragedie merită să îmbrace în haina augustă a Dreptății o ispășire simbolică a obștii, ori o dramă, în care cel împovărat de acușări are dreptul să ridice capul și să ceară celor care-l judecă să-l privească, mai întăi bine, în față, și să nu arunce cu piatra supra lui, înainte de a se dumiri?

Cîntărind împrejurările în care s-a făcut prima noastră judecată, acum un an, am înclinat o vreme să cred în cea dintăi dintre aceste presupuneri și am răbdat tăcut și resemnat în celula mea din Aiud, toate înjosirile și silniciile pe care le-am socotit legate de acest rol de victimă desemnată a unei ispășiri obștești.

Până ce, într-o bună zi, aflând că Inalta Curte de Casație a înțeles să sfarme judecata cea nedreaptă și să retrimită lucrările spre judecarea altei Curți - aceasta legiuitor - mi-am îndreptat părerea și mi-am zis că, de vreme ce mi se cere să mă apăr iar, tot dreptatea este ceea ce se urmărește.

Greu lucru este, Onorată Curte, apărarea mea; după cum greu lucru - mărturisesc Onoratul Domn Procuror General - este și acuzarea.

Pentru că, dacă este ușor să te aperi cînd știi limpede de ce ești acuzat: anume că ai făcut asta și asta, este nesfârșit de greu s-o faci cînd nu știi dacă vina ce ți se impută este aceea de a fi făcut ceva, sau aceea de a nu fi făcut; aceea de a fi făcut un lucru sau aceea de a nu-l fi făcut; aceea de a fi făcut un lucru sau contrariul lui: faptul de a-l fi făcut tu sau numai de a fi lăsat pe altul să-l facă, ori numai de a-l fi ajutat, fie că aveai sau nu puterea să-l ajuți, ori să-l împiedici să-l facă; fie că ai știut și ai voit să-l faci, ori ai avut numai nenorocul să te afli în calea năpastei ce ți se impută.

O asemenea nedumerire încerc acum, în fața învinuirii ce mă apasă!

Pentru că actul de acuzare - mărturia penei robite a Domnului Procuror General - spune una, pe cînd faptele dovedite la Instrucție, în cercetările încheiate de Domnul Procuror al Cabinetelor anchetelor, spun cu totul altceva.

Și pentru că în susținerile lor orale, mărturie a cuvîntului lor slobod, Domnii Procurori spun iarăși, fiecare, altceva, deosebit de celălalt și amândoi, lucruri deosebite de cele ce-au spus altădată, cu privire la aceleași fapte.

În fața acestei nestatornicii a gândului care caută să te învinuiască orișicînd de ce i-ar veni s-o facă și oricare ar fi prețul cu care plătește această concesiune tristă - în fața acestor meandre ale unei argumentări ale cărei teze răsar unde nu te așteptai și în care te pierzi cînd încerci în zadar să le reconstitui logic unitatea, presupusă de indivizibilitatea principală a Ministerului Public, - mintea celui adus să se apere șovăie în chip firesc, și rămăi cu sentimentul straniu că ai intrat într-o cursă, din care zadarnic te zbați să scapi, orice ai spune.

II.- CERCETAREA ACTULUI DE ACUZARE.

A.- Acuzațiile generale.

Incep cu Actul de acuzare, deci, Onorată Curte, încercând să-mi găsec un chip adevărat în fața buchetului de învinuiri generale, privitoare la poziția noastră a tuturor în acest proces, despre care acuzarea spune că este primul de acest fel, în care suntem înfățișați ca o grupare solidară de uneltitori împotriva bunului public, nepregătiți și veleitari profitori de vremuri tulburi, amăgiți de propaganda dibace a străinilor, până la a nu mai fi în stare să deslușim chipul Mamei dragi, uniți în voința vinovată de a împinge Tara la dezastru, împotriva vrerilor unanime ale obștii și a destinului ei.

Incerc, Onorată Curte, mai întâiu, să mă aflu însingurat în fața înfricoșătoarei învinuiri, pe care actul de acuzare o afirmă, că poporul o rostește pentru prima oară împotriva conducătorilor săi care l-au dus la dezastru. Si nu știu de ce, fără să vreau, văd coborând alături de noi, din nevăzut, în această incintă, prefăcută dintr-odată în Inaltă Curte, chipurile venerabile din trecut, începând cu Manolache Costache Epureanu, sfetnicul lui Vodă Cuza; urmând cu bătrânul Lascăr Catargiu, cel dat în judecată de coaliția adversarilor lui; Mihail Kogălniceanu, sfetnicul aceluia Vodă Cuza, părintele României Moderne, a lungat din Parlament și amenințat cu darea în judecată, ca părtaș la lovitura de Stat care a dat pământ țărănimii. Si mai văd și pe alții, în urma lor: Ion C. Brătianu - tatăl, mai întâi, făuritorul independenței și Regatului român, dat în judecată în 1888, după guvernul său cel mai lung de 12 ani în șir - și în urma lui, pe Ionel Brătianu - fiul, făuritorul României Mari, amenințat și el să fie trimis în judecată, acum 30 de ani, la Iași, de un Parlament ales sub amenințarea baionetelor nemțești pentru că declarase un război socotit pierdut. Ii văd coborând printre noi și îmi zic: cum de a putut să omită actul de acuzare acestea toate? ori și-a închipuit că ajunge să nu le spună, pentru ca cei ce nu le știu să-și închipuie că nici n-au existat?

Caracterul general al Guvernului.

M-afund în amintire atunci, și încerc să mă regăsesc făcând parte, cum zice actul de acuzare, dintr-un Guvern "cu o structură indisolubilă", de oameni "legați - cum zice același act - unii de alții în activitatea lor politică și guvernamentală, printr-un scop comun și printr-o reuniune a tuturor participanților la guvernarea și orientarea politică, așa că răspunderea lor să fie aceeași, fie că erau conducători, complici ori simpli agenți de execuție".

Si ce aflu în lumina curată a Adevărului?

Ce au aflat și Domniile Voastre din mărturiile care s-au făcut aci?

Aflu că această structură indisolubilă se compune din oameni care au venit și au plecat, din oameni care nu s-au cunoscut, nici între ei, nici cu cel care-i chemase.

Caut politicieni și văd mai ales tehnicieni, oameni pricepuți în meseria lor și care nu au făcut politică vreodată, ci au fost smulși fiecare de la treaba lor, cei mai mulți în serviciu comandat, pândiți de pedepse aspre dacă ar fi încercat să se sustragă. N-au fost întrebați nimic. Nu s-a cerut la numire părerea Ministrului asupra colaboratorului său cel mai apropiat. Nici la plecare. Numirile s-au făcut uneori prin Ordin de Zi. Demisii date au stat neprimite luni întregi și s-au acceptat când cei care le făcuseră credeau că li s-au refuzat. Nu li s-a cerut nici o părere. Nu li s-a impus nici un program.

Este o situație ciudată, privită în perspectiva sistemului Guvernării parlamentare.

Dar regimul era dictatorial și tehnicianul democrat, Domnul Raiciu, Prim acuzator public la Tribunalul poporului n-a caracterizat oare acest regim (la pag. 75 a lucrării sale: "Din problemele Democrației") - ca regimul Guvernării unui singur om și răspunderea unuia singur?

Un Guvern dictatorial, dar nu o Dictatură fascistă - cum zice actul de acuzare - căci aceasta se lichidase prin înfrângerea rebeliunii din Ianuarie, odată cu Statul legionar și cu mișcarea ce-l sprijinise, care fusese interzisă.

Ci o dictatură militară apolitică, de vremuri grele, de felul celor cunoscute în vremurile de grea cumpănă ale istoriei române, în care "mântuirea Republicii" deveni o "lege supremă", toată puterea și răspunderea fiind trecute - nu în mâinile unui partid, ori ale unei mișcări, ci în mâinile unui singur Conducător militar - așa cum mai fusese odată între 6-14 Septembrie 1940 și cum redevenise după 27 Ianuarie 1941, caracterul regimului politic românesc.

Martorii audiați aci au confirmat că Ion Antonescu nu a avut partid și așa zișii "antonescieni" nu sunt, în cea mai mare parte, decât tehnicieni, necunoscuți de el, aleși pe

baza competenței lor tehnice.

O Dictatură militară apolitică, de apărare a Tării într-un ceas greu, cu concursul tuturor. Așa mi s-a părut a fi regimul în care am primit să fiu Subsecretar de Stat. Așa devenise, cel puțin, acest regim din ziua în care Generalul Antonescu - silit de sentimentul public revoltat contra aceluia care a căror gloanțe doborâseră cele două simboluri ale rezistenței românești posibile, din domeniile cultural și economic: Iorga și Madgearu, - chemase la el pe Comandanții de Mari Unități ale Armatei și le pusese în-trebare dacă, față de cele întâmplate, se putea sprijini pe ei, și aceștia îi răspuseseră - nu fără oarecare ezitare, pentru că fuseseră jugniți în adâncul sufletelor lor de evenimentele petrecute - că se poate totuși bizui pe dânșii.

Acest lucru fusese recunoscut și la începutul dictaturii antonesciene, când Decretul prin care Generalul Antonescu primise deplinele puteri de la fostul Rege Carol al II-lea se întemeia expres-verbis pe "starea de extremă necesitate" în care se găsea Tara (a se vedea textul decretului 3051 din 5 septembrie 1940).

Si abia la 14 septembrie 1940, după eșecul încercării de colaborare a Generalului Antonescu cu partidele politice zise "istorice", ea dobândise caracterul fascist al "Statului național legionar", terminat și el cu rebeliunea de la 21 ianuarie 1941.

Caracterul acesta, de stare de necesitate, este recunoscut și de Generalul Sănătescu Primul Ministru de după 23 August 1944, adică Primul Ministru al regimului care a răsturnat dictatura antonesciană. Căci depoziția acestuia, făcută în procesul Generalului Stoienescu, anul trecut, la această Secție și depusă de noi în copie certificată la dosar, - se spune: "împrejurările formării Guvernului după 23 August 1944 au fost asemănătoare cu acelea care au precedat formarea Guvernului de la 27 ianuarie 1941. Atât atunci, cât și la 23 August 1944, militarii chemați în Guvern nu puteau refuza această sarcină, considerându-se în serviciu comandat".

Iată recunoașterea limpede a necesității care nu e altceva decât constatarea că: "ceva nu se poate să nu fie".

Că asemenea regimuri dictatoriale, odată instituite, se dizolvă și pier prin lipsa de sfat luminat - viciu congenital al dictaturilor de orice fel - ori pier prin exagerarea contradicțiilor lăuntrice pe care au fost aduse să le împace, atunci când aceste regimuri depășesc în timp rolul lor limitat - este un adevăr pe care istoria îl confirmă oricând, chiar atunci când dictatorul e, ca Bonaparte, un om de geniu și când dictatura lui îmbracă o formă împăciuitoare față de realitățile pe care vrea să le încorseteze.-

Pentru că așa e viața!

Ea se vrea liberă să-și croiască, în fiecare împrejurare, formula ei de echilibru între forțele în joc. Si ea se revoltă atunci când o formă care nu i se mai potrivește stăruie să persiste opresiv. Dar acestea sunt viciile inerente oricărei forme de stăpânire omenească pe care nu un Subsecretar de Stat, chemat să facă față unei sarcini limitate, putea să le împiedice! Sunt însă acestea "concepții" ale unui om, cum zice actul de acuzare - "urmărite voit cu echipe pregătite dinainte"? Ori sunt situațiuni întâmplătoare, petrecute pe deasupra voinței omenești, cărora ești silit să le faci față cu ce poți, poate în gând cu ironia scriitorului francez care putea să spună pe eroul său surprins de neprevăzutul evenimentelor: "Taina acestor lucruri mă depășește! Să simulez măcar că le sunt organizatorul!"

S-a ironizat aci, Onorată Curte, de către unul dintre apărători, iluzia acestor siluitori de destine care-și închipuie că fac istorie și că țin în slabele lor mâini cumpăna vremurilor, înclinând întâmplările să intre în tiparul vrerii lor, împotriva tendințelor firești ale acestora (Nimic de zis)

Se poate vorbi însă și altfel despre destin, evocându-se soarta unor astfel de oameni, aduși să plătească pentru greșeli care nu sunt ale lor, numai pentru că întâmplarea i-a făcut să poarte, în împrejurări tragice pe care nu ei le-au creat, grija de soarta altora, știind totuși, vorba cronicarului: "că nu sunt vremurile sub cămașa omului, ci bietul om sub vreme".

În această îndoită perspectivă, mărturie a măreției și a jalei făpturii omenești, încerc să situez astăzi, fără ură și fără părtinire, situația regimului în care am fost chemat să lucrez la 25 ianuarie 1941. Sau așa mi s-a părut mie că este.

Scopul comun.

Încerc să deslușesc atunci, scopul comun al Guvernului din care am făcut parte ca Subsecretar de Stat, lucrarea acestor oameni, în concret, atunci când discută în Delogațiile economice, căci la Consiliile de Miniștri nu discută, ci tac: la Consiliile de Cultură și - din când în când - câte unul încearcă o precizare, urmată îndată de o pre-

postă care vine din capul mesei ca un tunet.

Aflu, dimpotrivă, în aceste delegațiuni, în care nu sunt decât ei - discuțiuni aprinse controversate, teze care se înfruntă tăios în problemele tehnice, cifre care se încrucișează, tablouri care flutură în vânt. Liberi schimbști se luptă cu etatiști, Teoreticieni discută cu oameni de meserie. Militari se înfruntă cu filosofi, cu gospodari.

E râvnă și înverșunare între ei: să facă bine!

Nu aflu discuțiuni politice!

Acestea sunt, toate, rezervate altora! Ci numai un șir lung, nesfârșit, de probleme gospodărești.

Un scop comun pare totuși a se desluși din acest concert de glasuri disparate. Nu este un scop afișat, strigat pe strășini. Dar îl poți desluși ușor, din felul în care glasurile se înfierbântă deodată, uneori, când unul din ele pare că apără o teză îndoielnică. Acest scop nu este însă acel de care vorbește actul de acuzare: voința unor orbeți de a pregăti o groapă pentru ce au mai scump, din pricina vanității lor zadarnice. Ci este preocuparea, pururi îngrijorată, a unor oameni care văd Tara cu piciorul într-o groapă și se trudesă din răspuțeri, punând în cumpănă toată râvna și toată priceperea lor specială, care-i mare, pentru că pe temeiul ei au fost aleși, - ca să scape ce se mai poate scăpa de prăbușire.

Este un sentiment constant, nu numai în ultimile ceasuri ale guvernării, dar încă în cele dintăiu, când vremurile n-au fost mai ușoare.

Lectura oricărei discuții din ședințe - s-au cerut și s-au adus aci câteva (de pildă, cea dramatică din 12.I.1944) - lămurește pe oricine.

Si parcă mai deslușesc în sfortările lor și o maximă comună care revine oridecâte ori acești oameni au în față o sugestie venită din afară. E o maximă asupra căreia nu par a se fi înțeles dinainte dar care pare a izvorî din adâncul înțelepciunii Neamului ale cărui interese au ajuns a le apăra într-un ceas greu. Este maxima chibzuită a gospodarului ce se teme de cui străin: "Ferește-mă, Doamne, de prieteni că de dușmani mă apăr singur!"

Aceștia să fie, Onorată Curte, oamenii neverificați, victime ale propagandei hitleriste, incapabili să deslușească interesele Tării lor de ale altora, de care vorbește actul de acuzare?

Politicieni încercați nu vor fi fost, Onorată Curte, acești oameni care au rămas să poarte greul și să dea seama de ce au făcut când era așa de ușor să fugă ori să arunce răspunderea pe alții! Dar este în activitatea lor prea multă îndoială de zări care amăgesc, prea multă tăcere în biruința aparentă, prea multă amintire proaspătă a umilințelor îndurate de Tară pentru ca activitatea lor să nu lase să apară, în toate preocupările lor, un instinct de apărare care desminte învinuirea seducțiunilor ușoare înfățișate de actul de acuzare ca pricini ale amăgirii lor.

Am spus că Miniștrii și Subsecretarii de Stat nu fac politică în Consiliile lor și lucrul s-a recunoscut de doi martori:

Prof. Petrovici - care a făcut parte și din Guverne politice și care cunoaște diferența, a arătat-o și aici, acum și anul trecut. Nu insist.

Si Colonelul Radu Davidescu, militar, care știe ce este un raport și care a arătat că aceste Consilii erau un fel de "raport colectiv", de felul "punților" care reunesc pe șefii de servicii - în doctrina organizațiunii administrative Fayoliene: -Seful ascultă raportul subalternilor despre felul în care i s-au executat dispozițiunile, în fiecare sector, și, pe urmă, le dă la rândul său, dispozițiuni, arătând ce a hotărât pentru viitor cu privire la activitatea lor.

Sunt însă și alte dovezi, luate acestea din înseși discuțiile acestor Consilii. Nu am avut la dispoziție niciodată textul stenogramelor, dar am luat note, după cele spuse în aceste Consilii care cuprindeau îndrumări privitoare la activitatea Ministerului meu. Nu pot să garantez stilul. Dar ideile cuprinse în aceste note le garantez pentru că pe baza lor am dat ordinele de executare. Onorata Curte poate, oricând, să le controleze cu stenogramele ședințelor de la datele respective care s-au depus, toate, la Acuzatorul public al Tribunalului Poporului și din care, unele, s-au cerut și s-au adus aci. Dealtfel, dacă stilul este omul, unele formule vorbesc singure, chiar dacă la persoana a treia. Dar poate tot mai de aceea.

Iată de pildă, în ședința Consiliului de Miniștrii din 27 februarie 1941, se pune problema îndrumării negocierilor economice. Citez: "Nici un Ministru nu angajează față de nemți, afară de Mihai Antonescu!"

La 6 martie, același an, se vede cum sunt informați Miniștrii despre chestiunile politice. Citez: "Chestiuni de ordin politic. Nu se pot da detalii. Dar sunt foarte promițătoare pentru viitor."

Iar la 20 august, același an, se vede care era puterea lor în acest Sector. Citez: "Sunt ceasuri când dincolo de concepțiile tehnice se iau hotărâri care depind de politica generală. Nu aveți dreptul de la Lege, și chiar de l-ați avea, nu-l respect, pentru că Generalul Antonescu a anunțat altceva."

Ce a anunțat Generalul Antonescu?

Că cel care guvernează este el și numai el.

Si că nu înțelege să împartă cu alții sarcina Guvernării lui.

Si, cu alt prilej, în care Mareșalul discută sfera și limitele atribuțiilor lui, neângrădite de nici o Constituție, el spune: "Când veți fi chemați să răspundeți pentru ce ați făcut, Eu sunt acela care va răspunde pentru Dv.toți. De aceea pretind să știu tot ce faceți în sectoarele Dvstră (nu pot să controlez data, fiind de peste un an și jumătate în închisoare).

La 12 Sept.1941, același gând este întărit lapidar. Citez: "Politică face Mareșalul!". Tot la persoana a treia!

În sfârșit, la 23 noiembrie 1941, către Generalul Pantazi, lucrul e spus și mai clar. Mareșalul a fost surprins că o Comisie interministerială și-a depășit mandatul făcând Mareșalului imputări că nu ar fi destul de energic în conducerea Guvernului. Citez: "Nu e de admis ca mandatarii să depășească mandatul ce li s-a dat. Să se atragă atenția Comisiei să nu mai dea lecții!"

Aceasta era situația!

Poziția mea

Trec la altă chestiune acum, și caut, Onorată Curte, să mă regăsesc pe mine și să-mi aflu chipul adevărat, în perioada anterioară guvernării, aceea despre care actul de acuzare spune că a fost epoca de incubare a hitlerismului la noi și pe care o vizează anume - anumite paragrafe ale Legii 312, a căror aplicare mi se cere; de pildă, articolul 1, paragraful a.

Mărturisesc că mi-e nespuse de greu să judec activitatea mea și să vorbesc despre mine, cum aş vorbi despre un mort. Dat fiind că sunt nevoit s-o fac, o fac totuși!

Onorată Curte, am fost totdeauna naționalist, dar naționalist luminat, așa cum am învățat acest naționalism de la dascălii mei Nicolae Iorga și Vasile Pârvan, ci nu naționalist șovin. Căci Iorga nu a fost șovinist, decât poate - în vremea tinereții sale! Am socotit totdeauna națiunea ca o unitate de vrere, întemeiată pe unitatea pământului, a sângelui, a datinilor și a soartei, menită să exprime în felul ei particular valorile universale.

Am încercat să mă apropiu de Neamul meu ca să-l cunosc și să-mi aflu în el îndreptar pentru singurătatea mea lăuntrică și ca să-i aflu nevoile, spre a-l ajuta. Si nu am disprețuit nici odată alte neamuri pentru că înțelegeau să trăiască potrivit felului lor de a fi. De aceea atitudinea mea a fost socotită totdeauna ca o formă de universalism. Așa o găsesc înregistrată, cel puțin, în cărțile călătorilor străini care făceau dări de seamă despre curentele culturale din Tara mea, în perioada anilor 1933-1937 (Vezi "Bucarest", pag.212)

Dar, ca formație sociolog, deschis tuturor experiențelor și formelor noi de viață, nu m-am speriat nici de încercările epocii mele de a introduce mai multă raționalitate în relațiile dintre oameni, nici de socializarea mijloacelor de producție în comun, într-o Tară în care majoritatea populației este compusă din țărani. Si am scris-o. (Vezi "Burghezii, proletariat și țărănime", scrisă în 1933). Cu condiția, însă, ca ele să asigure obștei cât mai multă fericiere, în împrejurările concrete (Vezi: "Tendințele populației agricole românești", în "Sociologie românească", din 1934) Am împărtășit acest fel de a gândi, prin vorbă și prin scris, în numeroase publicațiuni și conferințe în acea vreme.

Dar n-am fost național-socialist, pentru că între noi a stat, totdeauna, piatră de hotar: exclusivismul și violența cu care nu mă putea împăca credința mea în Dumnezeu. Am protestat de la început împotriva violențelor antisemite din Universități (Comunicat în "Adevărul", 22. IV. 1922) și împotriva arderii cărților, săvârșită de hitleriști, după venirea lor la putere (depoziția Vasile Băncilă în fața Onoratei Curți)

Si dacă de Etică fiind la Facultate am opus, în planul etic, activismului disperat al tovarășilor mei mai tineri de generație - un istorism resemnat, adică o invitație făcută celor mai buni să renunțe la propria lor sete de realizare spre a face față chemărilor pe care le adresa obștea lor. (Vezi "Tendințele tinerei generații" și "Istorismul prin resemnare și spiritualitatea tinerei generații" - 1932/1933).

Slujbaş, fiu și nepot de slujbaş, nu am avut alt patron decât pe Stat, pe care l-am slujit din toate puterile, oridecâte ori am avut prilej.

Asta ca atitudine generală în fața lumii și a vieții.

Mă văd acum, în epoca aceea, despre care actul de acuzare spune că era timpul în care mele germanice șopteau acestui neam, la ureche, cântecul amăgitoare "Lorelei".

Departa de a mă lăsa sedus de acest cântec, atrăgeam atenția compatrioților mei asupra

mejdiiilor acestei vrăji.

In cronicile mele zilnice de politică externă, din "Prezentul" lui Madgearu, scriam, sub pseudonimul "Veritas" (identificat de martorul Paul Sterian în fața Secției a 8-a, fila 67 din Dosar) - despre problemele zilei, denunțând - comentat elogios de posturile de radio străine democratice, din corul cărora nu lipsea nici radio Moscova - reînarmările nemțești, carența politicii de pacte, agresiunea Italiei în Africa, ori explicând obiectiv temeiul noii Constituții sovietice. Iată, de pildă, un articol de atunci despre reocuparea malului drept al Rinului de către Germania, în urma plebiscitului din Sarre: după ce descriam entuziasmul colectiv care a cuprins mulțimile teutone la glasul seducătorului care părea că îndeplinaște destinul rasei, terminam evocând melancolia care avea să cuprindă aceste mulțimi odată întoarse acasă, deșteptate din vraja glasului seducător pe care-l comparam cu acela al vestitei zâne din poezia lui Heine, care prin cânturile ei atrăgea în adâncurile Rinului pe barcagiul încrezător care se lăsa prins de vraje (Vezi articolul și mărturia lui Paul Sterian din fața Secției a 8-a, fila 67).

Mă mai văd informând conștiincios și obiectiv societatea românească la Fundația Carol, ori la Institutul Social asupra economiei sovietice, a sistemului și a realizărilor ei și nu asupra economiei hitleriste (Vezi depoziția Prof. D.Gusti, din fața acestei Onorate Curți)

Mă văd, pe același fir, renunțând la cariera mea de cărturar spre a răspunde chemării ce mi se făcuse de a fi vameș, într-o vreme în care - după declarațiile Ministrului de Externe al României la Conferința de Pace din Paris, din 1946: "România a fost constant în tabăra adversarilor Germaniei" - aplicând sancțiunile vamale edictate de Liga Națiunilor împotriva Italiei fasciste și colaborând la vânzarea redevențelor petrolifere ale Statului către Guvernul francez, pentru înzestrarea oștirii. (Vezi depoziția martorului Eugen Bălan).

Mă văd, câțiva ani mai târziu, ca Director al Datoriei Publice făcând eforturi de a elibera Tara de servitutea datoriilor externe sau votând pe fată împotriva unei Constituții noi care introducea pedeapsa morții. (Vezi depoziția aceluiași martor).

Mai târziu, după izbucnirea războiului în Apus, mă văd însărcinat de Ministrul meu de atunci - Mitiță Constantinescu - să scriu un articol dezvoltat pentru revista engleză "The Banker", în care să arăt jertfele făcute de Tara mea pentru a-și menține independența economică în fața tentaculelor ispititoare ale penetrației nemțești. Concluzia acestui articol trăgea semnalul de alarmă clar că, dacă piața engleză se menține în rezervă în cumpărăturile ei față de mărfurile românești, oricâte credite i s-ar acorda din Apus, Tara noastră va cădea sub dependența economică a Germaniei hitleriste. (O copie a acestui articol, după textul certificat aflat în arhiva Ministerului de Finanțe, este depusă la dosarul de judcată al Secției a 8-a, fila 178).

Si două luni mai târziu, în timp ce pe Continent se desfășoară bătălia de la Dunkerque, mă văd trimis la Londra de Ministrul meu și colaborând la încheierea unui acord comercial de contrablocadă antihitlerist și la negocieri pentru evacuarea tezaurului Băncii Naționale, în caz de agresiune hitleristă. (Vezi depoziția martorului D.Iordan în fața Secției a 8-a, fila 72).

Mă văd, cu același prilej, înfățișând la Junior Carlton Club, din Londra, - la masa rotundă la care Lordul Beaconsfield, vestitul Disraeli, luase altădată apărarea intereselor românești - înfățișând cu sfiala celor 36 de ani ai mei de atunci, ascultătorilor mei din Occident, soarta tragică a țărilor mici care luptă de sute de ani să-și păstreze ființa nealterată, așezate cum sunt, fără voia lor, în calea marilor imperialismelor - "în calea răutăților", cum zice cronicarul moldovean.

Si, întors acasă, spre a asista la sfârșirea trupului Tării mele, mă văd, mai târziu, în toamna anului 1940 - în vremea când armata germană intra în Tară - iarăși în străinătate, de astă dată la Budapesta, luptând, tot ca tehnician, cu sufletul frânt de arbitrajul de la Viena, pentru a-i înlătura efectele rele pentru Neam.

Si iarăși întors în Tară, mă văd refuzând în nov.1940 un loc de Subsecretar de Stat oferit de fostul meu Ministru de Finanțe, Cancicov, pentru că mi se părea că, față de problemele ce se puneau în acea conjunctură, nu-i puteam fi de folos.

In sfârșit, câteva zile înainte de a intra în Guvern, mă văd făcând apologia lui Virgil Madgearu (și a lui Nicolae Iorga) răpus de gloanțele îndreptate împotriva lui de hitleristi - în "Revista de studii sociologice și muncitorești", închinată lui, ce se află depusă la dosar (fila 213)

Si ce atestare mai bună aș putea invoca aci, pentru felul în care mi-am făcut datoria de intelectual care n-a trădat niciodată valorile spiritului - în sensul în care-i acuza Benda - în această perioadă înainte de a fi Subsecretar de Stat - decât mărturia postumă a acestui intelectual de rasă care a fost Virgil Madgearu, care - vorbind despre felul în care i-ar plăcea să fie înfățișat posterității - spunea asistentului său, Dl. Alexandru

Hallunga cuvintele pe care acesta le repetă în articolul său din aceeași revistă de studii sociologice și muncitorești, aflată depusă la dosar: "Dacă vei vroi să scri vreodată ceva despre mine, ia ca îndreptar ceea ce a scris Mircea Vulcănescu" (A se vedea articolul la dosar, pag.24 a revistei)

Onorată Curte,

A mai surprins altădată și pe alții faptul neobișnuit ca cineva să fi suferit în cursul formației sale intelectuale influența a doi dascăli atât de adânc deosebiți, cum au fost pentru mine Madgearu și Nae Ionescu fără ca totuși influențele lor să fi alterat felul său propriu de a gândi. Totuși, acesta este cazul meu și nici în fața morții nu văd cum m-aș putea lepăda de aceste influențe. Veracitatea e cea dintâi și ultima obligație a unui intelectual! Si în acest cuget vreau să mor!

Văd toate aceste lucruri și-mi zic: unde mi-e militarea pentru hitlerism?

Unde mi-e ambiția deșartă?

Unde sunt concesiunile făcute acelor care înșelaseră nădejdiile Neamului românesc?

Unde e altceva decât grija scrupuloasă de Tara mea, cu renunțarea la veleitățile ființei mele individuale?

Incerc, Onorată Curte, și mă zbat să discern un adevăr prins în ochiurile plasei alcătuită din paragrafele actului de acuzare general și nu găsesc altceva decât confirmarea vechei zicale a lui Rabelais despre judecata omenească: "Legile sunt ca pânzele de păianjen, tăunii cei mari trec prin ele, pe când musculițele se prind!"

+
+ +

B. Acuzațiile speciale rostite împotriva mea.

Trec acum la acuzațiile speciale ce mi se aduc prin actul de acuzare. Sunt numai șase rânduri în care se rețin ca incontestabile, următoarele fapte:

1.- că am făcut parte din Guvern, în timpul când s-a declarat războiul.

2.-că am colaborat la toate actele lui

3.-că am militat pentru hitlerism

4.-că m-am solidarizat cu toate actele Guvernului, și - în consecință - zice acest act,

5.-mi-am asumat întreaga răspundere a tuturor faptelor rezultate din această Guvernare, deci și,

6.-aceea a continuării războiului.

Atât!!

Si nimic mai mult!

Nici mai puțin!

În fața acestei cascade de învinuiri, prin implicație, stau iarăși uimit și-mi zic:

1.- Da! Este adevărat că am făcut parte din Guvern în timpul războiului. Dar nu este adevărat că am colaborat la toate actele Guvernului. Am colaborat numai la unele din actele lui, din sectorul atribuțiilor mele și am arătat precis la care anume. În epoca războiului atribuțiile mele excludeau, cum am dovedit cu Decizia de delegare și mărturia Ministrului meu, General Stoenescu, - contactul direct cu Conducerea Statului și cu Consiliul de Miniștri. Singurul meu rol era să asist pe Ministrul meu în aceste discuțiuni în care el avea cuvânt hotărâtor, eu având numai pe acela al informării tehnice și al controlului execuției ordinelor lui.

N-am luat parte la nici un Consiliu în care să se fi hotărât reclararea războiului. Nici la Consiliile de ordine publică, nici la cele de colaborare civilo-militară; iar la Consiliile generale - numai când era chemat, după cum am făcut dovada cu depoziția martorului Colonel Radu Davidescu.

2.-N-am colaborat la toate actele Guvernului

N-am militat pentru hitlerism!

Nu se face dovada acestei militări, afirmată de actul de acuzare, Am făcut, dimpotrivă, eu dovezile contrare deși nu eram obligat.

Nu se face dovada, în sfârșit, că m-am solidarizat cu toate actele Guvernului și deci și deducția, pe cale de consecință, că mi-aș fi asumat întreaga răspundere a tuturor faptelor rezultate din această Guvernare, - nu este justificată.

M-aș opri/ Dar nu mă pot împiedica să mă întreb: Ce se pedepsește aci? Solidaritate

rea mea cu actele altcuiva? Asumarea răspunderii actelor altuia? Pe ce text?

În fața cui?

Presupunând că aș fi fost altceva decât un simplu Subsecretar de Stat și aș fi declarat vreodată așa ceva - deși nu se face nici o dovadă - nu văd în ce măsură este admisibilă de conceput o asemenea asumare, când nu se pretinde nici că am uzurpat atribuțiunile Conducătorului Statului, nici că m-am substituit lui în luarea unei hotărâri din cele ce cădeau în sfera atribuțiunilor sale proprii. Mai ales când am dovedit că contactul meu direct cu el era interceptat de Ministrul de resort care-și rezervase (a se vedea decizia de delegare din Dosar) lui exclusiv referatele către Conducător și Consiliile de Miniștrii.

Delegația aceasta este mai restrânsă ca delegațiile ce se dau de obicei și care se mărginesc să spună că Subsecretarul de Stat are toate atribuțiunile Ministrului, afară de cele rezervate lui, prin Legi și Regulamente.

Aici -ca să nu existe nici o confuzie - Ministrul, care nu mă cunoștea, ține să specifice expres că își rezervă personal relațiile cu Conducătorul Statului și cu Consiliul de Miniștrii.

Când a făcut această restricție inutilă, am zâmbit, față de acest exces de precauțiuni. Azi, însă, îl binecuvântez!

Nu ar fi avut nevoie să o spună pentru că, chiar în textul Constituției suspendate din 1938 - ale cărei dispozițiuni continuau totuși să se aplice prin uz - se zicea că: deși 1. "Guvernul se compune din Miniștrii și Subsecretari de Stat" Textul adaugă imediat:

2. "Miniștrii (singuri), reuniți laolaltă, alcătuiesc Consiliul de Miniștrii" Deci nu și Subsecretarii de Stat.

Totuși, Decizia mea de delegare repetă lucrurile clar. Nu numai prezența la acel Consiliu nu mai era deci a mea personală; dar nici dreptul de a-i referi nu mai era al meu, ci al Ministrului meu, - eu neputând să vorbesc decât atunci când Domnia Sa mă autorizează special, - ceea ce am și făcut! Lucrul acesta l-am respectat totdeauna. Veți vedea că toate Notele către Conducătorul Statului, pe care le voi cita, poartă semnătura Sa. Chiar atunci când, ca în cazul adreselor Ministerului în chestiune S.N.G. - ele sunt precedate de Note identice ale mele, premergătoare, adresate de mine Domniei Sale și aprobate de Domnia Sa.

Iată, de pildă, în Dosarul SNG, Nota mea, prin care arăt, după cercetarea lucrurilor prin organele tehnice ale Ministerului, că noua Convenție cu H.G.W. - menită să înlocuiască pe cea anulată în urma intervenției Ministerului - nu satisface exigențele cerute de această Convenție. Ministrul scrie pe ea: "Aprob" - și Nota este transformată în adresă către Ministerul de care atârnă întocmirea Convenției.

Acesta era modul nostru de a lucra!

Acest mod, cheazășie a încrederii ce se stabilise între mine și Ministrul meu, nu a fost schimbat tot timpul Ministeriatului Stoenescu. Si Ministrul a recunoscut aici - în cunoștință de cauză - că nu mi-am depășit atribuțiunile.

Mai târziu, sub ceilalți Miniștrii, forma delegației a fost cea generală, refuzându-mi-se numai actele rezervate, în general Ministrului, fără nici o restricțiune specială. Dar și aci contactul direct cu Conducătorul Statului și Consiliul de Miniștrii era tăiat pentru că textul Constituției din 1938, aplicată prin uz după 1940, făcea pe Ministru singur răspunzător față de Conducătorul Statului și excludea pe Subsecretarii de Stat, de drept, din Consiliile de Miniștrii. (Textele au fost analizate în pledoariile avocaților).

Lucrurile mergeau până acolo, în vremea Generalului Stoenescu, încât ordinele venite de la Preșidenție la Minister, nici nu erau transmise de mine mai departe, fără știința titularului. Iată, de pildă, un ordin primit de la Preșidenție, în legătură cu așa zisa finanțare a armatei nemțești, singurul trecut pe la Cabinetul meu în vremea aceea, când Preșidenția - cum vom vedea - dispunea direct de finanțarea ei, prin BNR. Era la 19 septembrie 1941 și Ministrul lipsea din București. Ei bine, acest ordin a lăsat o dublă urmă în arhiva mea: o dată, o adresă către Preșidenție în care-i ceream să-mi transmită ordinul în scris (căci în aceeași zi în care-mi dase ordinul telefonic să cer BNR-ului să plătească nemților cota lunară, îmi transmisese o circulară ca Ministerele să nu mai execute ordinele telefonice date de Preșidenție). Pun atunci mâna pe toc și scriu:

"Având în vedere ordinul Dvstră circular, vă rog să-mi comunicați în scris ordinul Dvstră telefonic".

În același timp, pun mâna pe telefon și, cerând Rânnicul Vâlcii, unde se afla în inspecție Ministrul meu, îi comunic:

"Iată ordinul primit. Ce facem?"

Si urma acestei fișe telefonice există la dosarul Ministerului.

Am verificat toată seria de ordine date în legătură cu finanțarea armatei nemțești. Este singurul trecut atunci pe la Cabinetul meu și se vede din el perfect care erau raporturile mele de subordonare și cu Președinția și cu Ministrul titular.

Voința, chiar de execuție, era a lui.

Complicitatea mea, dacă ar putea fi, n-ar putea fi decât o complicitate presupusă la o complicitate a lui, și aceasta presupusă. Dar el nu a fost condamnat pentru aceste fapte. Ba chiar a fost achitat pe ele, de această Secție, în urma unei apărări amănunțite, pe acest punct.

Acesta este cadrul în care am colaborat cu Guvernul Mareșalului Antonescu, pe care nu l-am văzut, în afara Ministrului meu, decât o dată, sub Ministeriatul Neagu, și atunci trimis de Ministrul meu să discut planurile sistematizării Predealului, în locul lui, care era ocupat altundeva.

Relațiile mele personale cu Mareșalul Antonescu?

Iată-le!

Îndrăznind să-l întrerup, într-un Consiliu de Miniștrii unde expusesese un lucru inexact, pentru a restabili adevărul, mi-am atras din partea lui replica aspră:

"Când te-ai născut dumneata, ca să îndrăznești să tai cuvântul din gura Mareșalului Antonescu"?

Ceea ce, remarc, că, în speță, era just. Faptul nu m-a putut, însă, împiedica să revin, îndată ce furtuna s-a potolit, pentru a spune ceea ce aveam de spus.

A mă face, în acest caz, co-autor al tuturor faptelor Guvernului Antonescu și deci și (prin implicație, nu altfel) a celor incriminate în actul de acuzare: adică de crimele de la art.2 a și l.a, înseamnă, fără îndoială, să faci cel puțin "din țanțar armăsar".

Si, pentru că suntem în domeniul comparațiilor entomologice, adaug că, nu am fost unul din armăsarii înhămați la carul Soarelui, nu voiesc totuși să spun că - în sectorul care mi s-a dat în seamă - am fost "muscă la arat".

Nu! Lucrul ar fi inexact.

Este adevărat și am recunoscut și recunosc că am colaborat la multe acte ale Ministerului meu, deci și ale Guvernului din care am făcut parte, din sectorul economic și financiar și că am fost unul din capetele gânditoare care au contribuit la întocmirea și executarea sistemului de relații economice ale Țării cu streinătatea, în perioada guvernării Antonesciene. (Generalul Stoenescu a spus acest lucru aci).

În acest sector, în care am lucrat, înțeleg să-mi asum răspunderea tuturor măsurilor pe care le-am preconizat eu, pentru care am luptat, ori pe care le-am executat eu. Dar nici aci, măcar, nu pot dovedi oricând opoziția mea categorică, al cărei ecou apare și în discuțiile unei din ședințele ale căror stenograme s-au cerut aci. (Vorbesc de aceea din 12 Ianuarie 1944) în care se arată opoziția noastră, a Ministerelor din sectorul economic, la politica dusă în Transnistria, cu care nu m-am solidarizat și nu înțeleg nici azi să mă solidarizez, precum și la alte măsuri - bune sau rele - pe care nu le-am voit și față de care m-am opus și cu care nu pot consimți să fiu ținut solidar, chiar dacă aș fi solidar asupra multor altele. Memoriul către procurorul anchetator precizează cu ce am înțeles să mă solidarizez și cu ce nu.

Un singur lucru mă surprinde, Onorată Curte, în actul acela de acuzare așa ciudat. Dacă argumentarea lui e justă și dacă este adevărat că m-aș fi solidarizat cu toate actele Guvernului și mi-aș fi asumat răspunderea întreagă a tuturor faptelor acestei Guvernări - cum zice actul de acuzare - ca și cum aș fi fost eu însumi un substitut de fapt al fostului Conducător al Statului, atunci nu văd de ce, ca urmare a acestui "prisos de cinste", dar și a acestei "lipse de vrednicie", de a fi acuzat nu pe fapte proprii ci pe fapte ale altora - atunci, nu văd de ce - zic -nu am fost acuzat pentru toate capetele de acuzare rostite împotriva acestui regim și nici de ce nu mi s-a pus în sarcină tot alfabetul din articolele 1 și 2 din Legea 312; ci acuzatorii mei mi-au rezervat, par-cimonioși, prin deducție, numai acuzațiile prevăzute în artcolul 1 și 2, litera a?

Mă trudesc zadarnic, de un an, în singurătatea gândului meu, ca fost dascăl de filosofie obișnuit să caute lucrurilor un rost, care ar putea fi măcar logica acestor acuzații, dacă nu pot descoperi care este adevărul ei?

III. INCADRAREA GENERALA IN ART. 2 a - DIN LEGEA 312/1945

Este o greșeală să se creadă că vorbele pot suporta orice.

Că înțelesul lor se poate întinde în toate sensurile, fără ca lucrul să aibe consecințele!

O spune un om, care - prin îndeletnicirile lui profesionale de logician - a fost adus când nu era încă învinuit de crimă, ba încă și după aceea, să exercite un fel de poliție a înțelesului cuvintelor folosite de contemporanii săi.

Este o eroare care se poate strecura în mintea cuiva când privește lucrurile într-o perspectivă îngustă: "hic et nunc", dar care se risipește de îndată ce ne gândim la consecințele vorbelor pe care le rostim. Pentru că înțelesurile cuvintelor reprezintă hotare pe care mintea le pune între lucruri, tocmai pentru a nu se rătăci în judecata și acțiunea ei, trecând, în chip nelegitim, de la un lucru la altul.

Aceste reflexiuni mi le trezește felul în care Onoratul Parchet General răstălmăcește textul clar al articolelor Legii 312.

În cartea chinezească a rânduielilor și ceremoniilor: "Li-Ki" - una din cele cinci cărți care alcătuiesc tezaurul literaturii clasice chineze - stă scris că un tânăr prinț de curând urcat pe tronul părinților săi, din Principatul Lu, s-a dus să întrebe pe înțeleptul Kung Tzeu (vestitul "Confucius" al jezuiților): "Care este prima îndatorire a unui stăpânitor de curând urcat în Scaun?"

Înțeleptul i-a răspuns:

"Să păzească dreapta accepțiune a termenilor și acolo unde, depe urma vitregiei împrejurărilor, această justă accepțiune a termenilor s-a tulburat, să o îndrepte!"

Si cronicarul acestui principat chinezesc povestește mai departe, cum un înaintaș al prințului în chestiune ar fi greșit odată, cu prilejul săvârșirii unui act impus de ceremonial, cu mai nimic, înțelesul cuvântului "Li" - care pe chinezește înseamnă "Lege", "Normă". Si el adaugă că, după 259 de ani, tot crescând pe nesimțite, din prinț în prinț, greșeala a ajuns atât de lată, încât nedreptatea a luat locul dreptății în faptele stăpânirii și strănepoții prințului vinovat de ea și-au pierdut Tronul.

Nu mai puțin grele de urmărit pot fi greșelile cu privire la accepțiunea cuvintelor:

a hotărâri

a avea răspundere

a milita

a permite

a contribui într-un fel la,

a pregăti, ori

a desăvârși ceva

mai ales când este vorba de "continuarea unui război" ori de "intrarea unei armate străine pe teritoriul țării tale".

Intr-adevăr, Onorată Curte, textele a căror aplicare ni se cere sunt niște texte clare care prevăd limpede capetele de acuzare împotriva fiecărei categorii de infractori și nu-i confundă pe unii cu alții. Un alfabet întreg se înșiră după primele două numere din seria numerelor cardinale ca să definească faptele celor pe care legea îi socotește a fi autori ai dezastrului țării, în articolul 1, și autori ai acestui dezastru, prin crime de război, în articolul 2.

O nuanțare subțire din articolul 3, deosebește apoi, după natura pedepselor, ceea ce legiuitorul a voit să caracterizeze ca infracțiuni politice, de ceea ce a caracterizat a fi crime de drept comun.

Parcurgând acest alfabet de crime, este destul de ușor de distins pe acelea dintre ele care au putut viza pe Conducătorul Politic, de cele ce au vizat pe colaboratorii lui și pe simplii executanți, uneori, categorie cu categorie.

Articolul 2.a - în deosebi - este clar, definind vinovăția autorului principal al vinei ce mi se impută. El folosește odată cuvintele: "au hotărât", pe lângă alte două cuvinte: "declarația" și "continuarea" războiului; arătând astfel limpede că actul de hotărâre e diferit.

Pe ce temelii distinge atunci, Domnul Procuror General între ele, făcând din cel din urmă - actul "hotărârii declarării" - un act expres și solemn al celui care a avut competență să-l facă; iar din cel al doilea - actul de "hotărâre a continuării" - un act diluat, inexistent, topit în multiplicitatea de acțiuni variate de executare a actelor de continuarea războiului.

Pe cine vizează deci legea, pedepsind pe cel care a hotărât "declarația" războiului?

Domnii Procurori au spus-o lămurit: pe cel care având în sfera competenței sale puterea de a o face și ivindu-se prilejul de a o face, săvârșește acest act de alegere între lucruri cu puțință și hotărăște: să fie războiu.

Nici o controversă asupra acestui punct!

Pe cine vizează Legea, pedepsind pe cei care au hotărât "continuarea" războiului? La fel, pe acei care, având în sfera competenței lor puterea de a ieși din război, ori uzurpând această putere și ivinduse prilejul de a-l opri, săvârșesc acest act de alegere între lucrurile cu puțință și hotărăște să continue războiul.

Spre a-și face însă teoria admisibilă, reprezentanții Ministerului Public au afirmat, în rechizitoriul lor, că asemenea acte de hotărâre a continuării se deosebesc de cele de hotărâre a declarării pentru că actele de hotărâre a "declarării" pot să fie dovedite, chiar dacă nu se dovedesc în fapt, pe când actele de hotărâre a "continuării" nu numai că nu sunt dovedite, dar nici nu pot să fie dovedite, așa zic Domniile lor.

Dece ?

Pentru că declararea războiului e un fapt unic, instantaneu, pe când continuarea războiului e o situație durabilă, continuă, care rezultă automat din actele de execuție născute din declararea lui, sau cere o reînnoire continuă a hotărârii, presupusă în fiecare act de execuție. Hotărârea continuării războiului nu ar putea fi astfel un fapt unic, la fel cu hotărârea declarării lui, ci un fel de direcție generală, implicită, a voinței care comite actele de execuție.

În consecință, Legea trebuie interpretată așa ca ea să aibă un sens și nu așa ca ea să nu aibă, textul - zic Domniile lor - trebuie înțeles așa ca și cum ar lipsi din el cuvântul "hotărâre". Legea ar viza atunci numai voința de continuare pură și simplă a războiului, presupusă de faptul continuării lui. Hotărârea de a-l continua ar echivala, ar fi tot una, cu simpla voință de a-l continua. Iar complicii acestei hotărâri ar fi toți aceia care, continuând în fapt războiul, prin exercițiul atribuțiilor lor în Stat, și-au unit sau alipit voințele lor particulare, implicit, cu voința hotărâtoare.

Straniu ocol! spre a evita un lucru care stă totuși limpede, la îndemâna tuturor. Dar acest lucru nu este cu puțință.

Si iată de ce:

A hotărî, Onorată Curte, înseamnă a trage hotare!

A trage hotare în virtual. A alege din lumea nevăzută, multiplă și nedeterminată a lucrurilor ce pot fi, dar nu sunt încă, pe acelea care vor trebui să fie și care, prin determinarea spiritului tău și prin actul tău vor fi.

Voința omului se constituie din trei acte deosebite care se înlănțuiesc în trei momente ale actului de a voi:

- primul moment este deliberarea, sfatul, cumpănirea motivelor în judecată care te determină să alegi;

- ultimul moment - al treilea - este porunca, decretul, ordinul de executat, hotărârea deja luată;

- între amândouă stă, ca o limbă de cântar în cumpăna ființei: hotărârea.

Hotărârea este actul al doilea al voinței, așezat între celelalte două. El urmează deliberarea și precede execuția. Le leagă și face din ele o unitate. Este momentul unic în care motivele de a voi se adună în unitatea cugetătoare a ființei pentru a face această alegere a viitorului de înfăptuit, din care va rezulta porunca.

Analiza aceasta a actului de voință e clasică!

O găsim și la Aristotel și la Toma din Aquino ca și în toate tratatele mai noi de psihologie, de orice tendință.

Confuzia hotărârii nu este posibilă nici cu actul de voință în totalitatea lui, nici cu fiecare din celelalte momente.

Numai ea este generatoare de responsabilitate pentru că numai ea este un act separator de destine, mai concret - de separator al șirului de evenimente posibile.

Unul din apărători a ironizat aci, acest destin.

Se poate!

Dar acest rol al actului hotărârii există netăgăduit, de vreme ce poate face ca întâmplările să ia un curs în loc să ia altul. Si aci stă temeiul răspunderii care pune la grea cumpănă gândirea Domnului Procuror General!

Care sunt în lumina acestor idei elementele hotărâtoare?

1. Nu există hotărâre unde nu există posibilitate de a alege, de a face și de a nu face ceva;

2. Nu există hotărâre unde nu există deliberare reprezentare și confruntare a temeiurilor care te înclină spre fiecare alternativă de judecată pentru a le despărți, alegând;

3. Nu există hotărâre unde nu există putere de a porunci și de a fi ascultat.

Un act prin care cineva decide să se facă noaptea - zi și ziua - noapte, nu este un act de hotărâre decât cel care zice: "Să se facă zi" - are și puterea să o facă.

Hotărârea implică deci deliberare în sfera competenței. Si Domnul Procuror General a recunoscut-o aci !

Aplicarea acestei idei de hotărâre la declararea războiului este ușoară: declararea războiului este un act solemn. Hotărârea declarării războiului e deci ușor de detectat.

Continuarea războiului e un fapt automat continuu

Cum poate avea loc atunci o hotărâre (act instantaneu) a continuării unui război (care este un fapt continuu)?

Poate fi!

Când?

Atunci când apare posibilitatea unei opriri a războiului, adică a unei ieșiri din război. În acel moment, când apare această posibilitate, continuitatea se oprește și apare actul unic al unei noi hotărâri.

Mintea, cumpănind atunci, între continuare și încetare alege iar, ceea ce trebuie să fie; după cum alesese întâi. Și dacă atunci alege continuarea, hotărârea lui cade sub incidența textului articolului 2 a.

Hotărârea continuării războiului nu poate însă presupune, prin felul în care o prevede Legea decât aceleași elemente ca și aceea a declarării lui și aceeași competență. Și numai un obiect schimbat.

Continuarea războiului poate fi un act automat și continuu; dar "hotărârea" continuării lui nu poate fi decât un act unic, săvârșit în situația în care ar putea fi săvârșit, adică într-un prilej de a alege între două cursuri deosebite ale evenimentelor, din care unul ar fi fost puțința reînțoarcerii la starea de pace și altul puțința continuării stării de război.

Nu vizează, într-adevăr pe nimeni acest text?

Nu vizează oare nici o situație concretă?

Ba da!

El vizează pe acei care aveau în sfera competenței lor legitime, sau uzurpate, puterea de a hotărâ declararea războiului sau ieșirea din război. Și se referă la actele săvârșite de ei în momentele în care, având de ales, adică fiindu-le cu puțință să hotărască ieșirea din război, au hotărât totuși continuarea lui.

Aceasta este interpretarea logică coerentă și omogenă a textului care păstrează cuvântului "a hotărâ" o singură accepțiune și îl aplică în două situațiuni diferite și ele omogene dar inverse: trecerea de la pace la război și de la război la pace. Așa cum o cere clar textul.

E oare adevărată atunci, susținerea Domnului Procuror General că - în acest caz - Legea nu ar mai viza pe nimeni, așa încât interpretul ei să fie silit s-o interpreteze altfel, din respect pentru presupusa coerență a spiritului legiuitorului?

Nicidecum!

Cei vizați de acest text există!

Sunt cei care având în sfera competenței lor legitime această putere: Conducătorul Statului - dacă se face dovada că acesta s-a aflat în situația posibilității ieșirii din război, hotărând în această alternativă continuarea lui; sau cei care, uzurpând această competență, s-au constituit peste graniță în guvern românesc asumându-și răspunderea politică efectivă asupra românilor aflați peste graniță și, uzurpând dreptul de a vorbi în numele României, împotriva guvernului legal, au hotărât, în fapt, continuarea războiului alături de Axă.

Iată pe cine poate viza textul clar al părții a doua a aliniatului "a" din articolul 2 și instanțele au făcut aplicarea textului în acest sens. Nu este deci cazul să se pretindă pentru justificarea unei interpretări forțate a textului, o absurditate a tezei contrare care, în realitate, nu există.

În lumina acestei analize a pretinde că eu sau unul din acei care nu aveau calitatea sau puterea s-o facă au hotărât să fie pace sau să fie război; ori că ne-am asumat această răspundere ar însemna să se pretindă că suntem ori uzurpatori, ori nebuni.

Fost-am noi, măcar, complici?

Complici nu la voința de a continua războiul - pe care legea nu o pedepsește - ci complici la hotărârea de a-l continua?

Poate fi actul nostru de execuție a unei hotărâri deja luate în momentul în care intervenea actul nostru tehnic de execuție un act de complicitate la luarea lui?

Nu!

A spus-o Domnul Avocat Aznavorian, de ce . nu.

Nu numai pentru că acest lucru nu se dovedește în fapt pentru nici unul dintre noi dar pentru că acest lucru - nu altul - e cel care nu se poate dovedi. Căci, dacă complicitatea implică cauzalitate determinantă între două acte de voință concurente, nu s-a mai putut menit și nu se poate pomeni ca o cauză să fie posterioară producerii efectului său.

Lucrurile acestea nu se poate pentru că stă mintea-n loc!

Se sparge însuși conceptul de cauză care leagă un fapt de un antecedent necesar al său. Si această cauză e - cum s-a arătat - elementul care leagă una cu alta voințele culpabile în complicitate.

Se poate vorbi de complicitate la săvârșirea unui fapt atunci când actele de execuție fac parte din săvârșirea actului incriminat el însuși; cum e cazul, de pildă, în săvârșirea unei crime de omucidere, în care trebuie să pândești, să alegi arma, să lovești. Dar actul de execuție nu poate fi un act de complicitate atunci când ceea ce pedepsește Legea nu este altceva decât luarea hotărârii, hotărâre care - în chip necesar - premerge tuturor actelor de execuție.

Complicitatea la hotărârea de a face ori de a continua războiul este deci cu totul altceva decât participarea efectivă la continuarea lui sau decât adeziunea implicită ori chiar explicită la această continuare, aderarea implicită sau explicită la scopurile lui ori ajutorarea, înlesnirea sau ușurarea acesteia continuării, prin acte de execuție.

Pe acestea Legea le pedepsește!

Actul de execuție ar putea fi un act de complicitate - în cazul articolului 2 "a" - numai dacă crima pedepsită de legiuitor ar fi fost faptul continuării războiului, sau voința de a-l continua manifestată în acte de execuție sau faptul negativ de a nu le fi împiedicat atunci când cumva ar fi putut s-o facă.

Dar toate aceste interpretări omit că ceea ce pedepsește articolul 2 nu este faptul continuării războiului, nici faptul voinței de a-l continua, nici faptul de a nu fi făcut nimic împotriva acestei continuări, ci numai faptul "hotărârii" de a-l continua efectuat de acel care avea calitatea să-l facă, care este un fapt definit și unic.

Pentru ca să existe complicitate - în cazul articolului 2 "a" - este deci necesar să se dovedească că: Miniștrii ori Subsecretarii de Stat antoneșcieni au participat la actul deliberării care a precedat pe acela al hotărârii și că, prin actele lor săvârșite cu acel prilej au determinat pe cel îndreptățit a hotărâ să hotărască continuarea, nu numai că i-au ajutat să continue.

Dar această dovadă nu s-a făcut, ci dimpotrivă s-a recunoscut de Ministerul Public că nu a existat o hotărâre a continuării înainte de 23 August; iar martorul General Paul Leonida, ofițerul de stat major cel mai calificat să cunoască situația militară - pentru că a fost Șeful Secției Operațiilor din Marele Stat Major și înainte și după 23 August 1944 (adică al Serviciului din Marele Stat Major căruia chiar Acuzatorul Public al Tribunalului Poporului i-a cerut lămuriri asupra intrării trupelor din 1940), acest martor a arătat că nici nu se putea ieși din războiu înainte de 23 August 1944.

Iar în ce privește ținerea Miniștrilor la curent cu intențiile Conducerii Statului, depoziția Domnului Ministru Petrovici și declarațiile lui Mihai Antonescu din ședința Biroului Păcii din 25 Iunie 1942 arată că numai el și Mareșalul Antonescu nu numai că au cunoscut singuri data declarării războiului, dar au și făcut singuri pregătirea lui diplomatică și economică.

"M-am ocupat și de aprovizionare" - zice Mihai Antonescu, tocmai spre a-și revendica singur toată răspunderea acțiunii lui (în stenograma ședinței din 25 VI.1942) iar de hotărârile militare luate în legătură cu Conducerea războiului se constată că nu a avut cunoștință nici el, de vreme ce s-a plâns formal de acest lucru în Consiliul de Miniștrii.

Dacă, deci Mihai Antonescu, consultat de obicei de Conducătorul Statului, nu a fost consultat în acest caz, cu atât mai puțin puteau fi consultați ceilalți Miniștrii și mai puțin Subsecretarii de Stat.

A fortiori, cum pot fi declarați complici la hotărârea continuării războiului Miniștrii care dovedesc că, în momentul intrării lor în Guvern intenția ieșirii din război încolțise în mintea celui care avea în atribuțiunile lui luarea de asemenea hotărâri, care începuse deja tratative în acest sens, care dispusese luarea de măsuri ca să facă efectivă această ieșire și care (ieșirea din război neputând fi faptul unui singur aștepta numai momentul potrivit pentru a porunci ca această intenție să fie desăvârșită în fapt.

Așa zisele lor fapte de execuție a continuării războiului? Privite în această perspectivă, ele nu mai sunt măsuri de executare a hotărârii continuării războiului ci acte de pregătire ale hotărârii ieșirii din războiu, chiar dacă - prin imposibilul - Curtea ar mite, principal, teza Ministerului Public privitoare la hotărârea implicită.

Voiu dovedi acest lucru, în amănunt, în cazul meu!

Acuzația formulată nu rezistă deci la o analiză serpasă.

IV. EXPUNEREA ACTIVITĂȚII MELE

A. Colaborarea la convențiile comerciale și rezultatele ei Onorată Curte,

Domnul Procuror care s-a ocupat mai îndeaproape de faptele fiecăruia dintre noi a articulat două activități ale mele asupra cărora a atras atenția Onoratei Curți în legătură cu acuzațiile ce mi s-au adus prin actul de acuzare:

1. Una este participarea mea la pregătirea Convențiilor economice cu Germania, în perioada în care am fost Subsecretar de Stat.

2. A doua este participarea mea la așa zisa finanțare a armatei germane.

Cu toate că Domnul Procuror a găsit cu cale să caracterizeze cu elogi pe cea dintâi și a recunoscut categoric că nu-mi poate face o învinuire dintr' a doua - totuși, Doșia Sa a invitat apoi Curtea, mai întâi să aprecieze în ce măsură aceste activități ale mele pot face obiectul unei incriminări pe articolele pentru care actul de acuzare mi-a cerut condamnarea, pentru a concluda, la urmă, imperativ, în sensul că cere totuși aplicarea celor două texte.

Acestea, după ce Domnul Procuror General, în rechizitoriile Domniei Sale, conchisese la nevinovăția de principiu a Subsecretarilor de Stat, sub rezerva încadrării fiecăruia, potrivit faptelor care ar rezulta din activitatea lui proprie, în măsura în care acestea ar fi susceptibile să fie considerate acte de complicitate la crimele prevăzute în actul de acuzare inițial.

Cu toate că fiecare din rechizitoriile Domnilor Procurori, luate în parte, m-ar fi scutit, deci, de sarcina să mă apăr altfel decât prin tăcere, bizuindu-mă pe nădejdea că Onorata Curte va reciti Memoriul meu către Procurorul Cabinetului XII Instrucție, luminându-se deplin, totuși, considerând la un loc cele două teze dezvoltate în rechizitorii, constat că prin suprapunerea argumentării lor, activitatea mea proprie, de care actul de acuzare nu pomenește nimic, învinuindu-mă numai pentru faptele altora și pentru asumarea răspunderii lor, - activitatea mea proprie, zic, înlăturată în urma instrucției - continuă a fi reținută de Domniile lor ca un capăt special de acuzare.

Si - pentru că sunt, cum am spus, Stan Pășitul, care socotind lucrul în această privință lămurit și neinsistând asupra-i, m-am văzut totuși condamnat anul trecut de Secția VIII a Curții Criminale, la opt ani temniță grea, cu toate elogiile Domnilor Procurori (anchetator și din ședință) aceste elogi fiind considerate de Curte numai ca circumstanțe larg atenuate, dar care nu ar exclude - după ea - vinovăția trasă din considerația de fapt (nema-i censurabilă de Inalta Curte) că, participând la alcătuirea unui sistem economic și financiar care a permis finanțarea armatei germane, aș fi militat pentru hitlerism, contribuind la desăvârșirea intrării armatei germane pe teritoriul Țării, care intrare ar fi fost factorul determinant al hotărârii Mareșalului Antonescu de a ataca Rusia Sovietică și deci sunt vinovat personal de crimele din articolul 1 "a" și 2 "a" - sunt nevoit, așa dar, să mă apăr, arătând limpede cari au fost faptele mele în acest sector, care le-au fost obiectivele și care le-au fost rezultatele.

Aceasta spre a limpezi răspunsul la întrebarea dacă aceste fapte pot fi considerate în vreun fel:

1. fie ca acte de "militare pentru hitlerism", cum cere articolul 1 "a", din legea 812/945

2. fie ca acte de "permiterea intrării armatei germane pe teritoriul Țării" de cineva care avea "răspunderea politică efectivă" (cum cere același articol) de care sunt acuzat;

3. fie ca acte de "militare pentru pregătirea sau desăvârșirea faptelor de mai sus", cum ar cere articolul 1 "b" - a cărui aplicare nu mi s-a cerut - dar în a cărui perspectivă au raționat totuși și Secția VIII-a a Curții anul trecut și Domnul Procuror General, acum.

4. sau fie, măcar, ca un act de "contribuție la permiterea intrării acestei armate" prin vreun fapt al meu din partea celor care "au avut răspunderea după 6 Septembrie 1940" și "au militat pentru hitlerism", cum ar cere-o (întemeiată pe tratatul de pace în vigoare), partea finală a articolului 2 "a", din Legea 291 care contopește cele două texte din Legea 312 (întemeiată ea pe Convenția de Armistițiu, azi expirată), chiar în cazul când Curtea, respingând aplicarea directă a textelor ultimei legi ea ar recunoaște totuși la textul ei măcar spre a lumina cu el intențiile invariabile de la Armistițiu la Pace, ale legiuitorilor Legii 312/1945, cum ar cere-o aceiași coerență a legiuitorului afirmată de Domnul Procuror.

5. ori, în sfârșit, dacă aceleași fapte pot constitui elemente de incriminare pentru "complicitatea" la "hotărârea de continuare a războiului" din partea factorilor politici; calificați și răspunzători, care ar fi luat ori ar fi avut de luat o asemenea hotărâre, concepția Domnilor Procurori.

Incincită posibilitate de acuzare ce se resfiră din rechizitoriile aparent neînvinuite

toare ale Domnilor Procurori, dar atât de primejdioase în concluzii încât mă obligă să insist și să cer Onoratei Curți să mă asculte.

Fiindcă - dacă nu le spulber aici - ele fiind considerațiuni de fapt, invocarea lor în apărarea mea nu-mi va mai fi posibilă în caz de condamnare, în fața instanțelor superioare, menite să se pronunțe numai asupra Dreptului.

Pentru aceste motive, rog Onorata Curte să mă ierte că insist, ca, după apărarea în Drept - rostită de avocații mei - să o lămuresc și eu asupra faptelor mele, intențiilor lor și rezultatelor acestora, judecate în perspectiva textelor a căror aplicare s-a cerut în cazul meu.

Declar aci că mă unesc cu toate cele spuse de toți avocații cu privire la temeiurile de drept și rog a se lua notă de aceasta.

Procesul acesta este un proces politic.

El privește activitatea mea de trei ani și jumătate, acuzată prin actul de acuzare, implicit, numai prin solidarizarea ei cu activitatea altora.

Onorata Curte mă va ierta dacă acuzat astfel, prin actul de acuzare, de ceiașe nu am făcut eu, dar pus în cauză în legătură cu această acuzare de Domnii Procurori, prin ceiașe se pretinde de Domniile Lor că așa fi făcut, voi încerca să arăt ce am făcut cu adevărat; care mi-au fost scopurile și ce rezultate au atins aceste fapte și în ce fel se pot încadra acestea toate în raport cu activitatea altora și cu incriminările ce mi s-au adus.

Voiu examina deci pe rând:

1. Activitatea mea în legătură cu Convențiile economice încheiate cu Germania - și
2. Activitatea mea în legătură cu așa zisa finanțare a armatei germane.

Convențiile economice

S-a arătat și s-a dovedit în cursul acestui proces și a cercetărilor care l-au premerș că Convențiile economice nu s-au încheiat de Ministerul de Finanțe, ci de Ministerul Economiei Naționale și apoi de Ministerul de Externe - care, prin Direcția Acordurilor, centralizau însă, în vederea lor, punctele de vedere ale Ministerelor interesate în legătură cu chestiunile care formau obiectul acordurilor ce priveau sectoarele lor. Unele convențiuni s-au încheiat de către Președinția Consiliului de Miniștri.

Sub acest raport, Ministerele făceau mai întâi note cuprinzând dezideratele lor cu privire la chestiunile în discuție - note pe care ministerul de Externe le colaționa și confrunța, hotărând, care deziderate pot forma obiect de revendicări, în ansamblul negocierilor, în conjunctura diplomatică a momentului.

În cursul acestor negocieri, se întâmpla ca Departamentele să delege experti - tehnicieni - care să raporteze direct și să primească instrucțiuni direct de la Ministerul asupra unora din problemele în discuție, de resortul lor.

Niciuna din aceste instrucțiuni nu se da însă de Minister fără încuviințarea Ministerului de Externe. Dispozițiuni formale erau date ca nici un act de acest fel sau angajament luat de vreun Departament, fără știrea Ministerului de Externe, nu leagă Statul Român (Șau arătat).

Se înțelege deci că răspunderea globală a acestor negocieri o avea Ministerul de Externe chiar când în fapt ele se negociau de altcineva; Ministerele de resort răspunzând numai pentru propunerile și actele pregătitoare (studii tehnice prealabile etc) efectuate în cadrul atribuțiilor lor.

Răspunderea mea pentru aceste negocieri nu poate fi angajată în alt cadru.

Negocierile economice româno-germane priveau două sectoare generale de activitate:

1. Una era colaborarea - așa zis industrială - adică conlucrarea în vederea coordonării structurale a instituțiilor producătoare, afectând mai ales organizarea în sectorul capitalurilor și al întreprinderilor.

2. A doua era colaborarea - așa zis comercială sau economică propriu zisă - privind mai ales schimburile economice.

Prima era o colaborare prevăzută ca de mai lungă durată; a doua o colaborare pe o perioadă mai limitată: de obicei șase luni sau un an (dar și ea în cadrul unei înțelegeri principiale de durată).

Cea dintâi se făcea prin convențiuni de colaborare între diferitele instituții din țară și din străinătate și Stat: uneori direct cu Statul (când era vorba de concesiile sau de instituții de Stat), - alteori numai sub controlul Statului, când era vorba de colaborarea de instituții private (în care Statul avea însă interese proprii de apărare).

A doua se făcea de la Stat la Stat, în cadrul unor convențiuni anuale, revizuibile semestrial, în cadrul unui acord general, pentru perioada ce rămâne.

1943 Acordul zis "Cancicov" din 4 Decembrie 1940, Acordurile din 16 Ianuarie 1942, 17 Ianuarie și 9 Februarie 1944 sunt asemenea acorduri de aplicare anuală a Acordului din 1939 care legase încă din timp de pace economiile ambelor țări.

Acordurile din 29 Maiu 1941, din 12 Iulie 1942 și din 17 Iulie 1943 (în Iulie 1944 nu s-a mai încheiat acesta) erau convențiuni de revizuire semestrială a celor hotărâte prin celelalte acorduri arătate.

În cadrul lor, se cuprindeau tot felul de acorduri particulare privind diferite chestiuni anexe care deveneau astfel conexe, ansamblul acestor conexiuni constituind un tot a cărui aplicare revenea apoi fiecărui Departament sau Instituție de Stat sau particulară, potrivit celor hotărâte.

Dimpotrivă, acordurile cu caracter de colaborare industrială nu erau periodice. Ele se negociau de Președinție sau de Ministerul de Externe, separat, uneori fără consultarea Ministerelor interesate - care, adeseori se aflau în fața unor fapte împlinite, când acordurile veneau la aplicare și care, cu acel prilej al aplicării ridicau obiecțiuni asupra felului defectuos în care convențiile fuseseră încheiate, fără consultarea lor. Așa au venit în discuția Consiliului de Miniștri acordurile de colaborare ale Industriei Grele (Malaxa-Herman Goerinnng Werke, mai târziu Rogifer) sau în discuțiile delegației economice ale Guvernului, acordurile de colaborare tehnică cu HGW, a șantierelor Navale Galați (SNG), de care a vorbit Domnul Procuror, - ori chestiunea desființării și reînființării societăților exportatoare de cereale sau cele privitoare la industria petroliferă etc.

Este adevărat că, mai târziu, sub înrăurirea experiențelor proaste făcute prin negocierea unor asemenea acorduri direct de Președinție sau Externe, fără consultarea prealabilă a Departamentelor s-a renunțat la acest sistem, anulându-se acordurile inițiale greșite (cazurile Malaxa, HGW și SNG) și încheindu-se altele în loc, tot de către Președinție sau Ministerul de Externe dar după consultarea Departamentelor ținându-se astfel seama, uneori (dar nu totdeauna) și de sugestiile lor.

În amândouă sectoarele de negocieri, Conducerea Statului formulase principii clare de conlucrare, în lumina cărora avea să se desfășoare activitatea de punere la punct tehnică a proiectelor de convenții de către fiecare Departament și, în lumina cărora erau judecate apoi și criticate ca inadmisibile de către Departamente, convențiile încheiate fără respectarea lor.

Care erau aceste principii și cum s-au aplicat de Ministerul Finanțelor cele ce-l priveau și ce rol am avut eu în aceasta?

Colaborarea industrială

A. Principiile acestei colaborări au fost:

1. Nu se colaborează decât în domeniile unde dezvoltarea întreprinderilor românești nu este asigurată în timp de pace, fie din lipsa materiilor prime, fie din aceia a debușurilor.
2. Nu se colaborează decât dacă partenerul strein aduce industriei românești: materia primă, utilajul tehnic, priceperea tehnică (specialiști, licențe, brevete), finanțare sau comenzi - pe care industria românească nu și le poate procura din interior.
3. Si numai dacă colaboratorul strein se angajează să formeze personalul tehnic românesc la dânsul în întreprinderi.
4. Nu se alienează fondul bogățiilor românești, în sensul că nu se cedează majoritatea acțiunilor întreprinderii.
5. Nu se cedează conducerea generală a întreprinderilor din mâinile românești.

B. Ce rezultate au dat aceste principii?

1. Domnul Procuror a citat cazul colaborării SNG-HGW pentru că acest caz mi s-a pus special în sarcină. În acest caz am fost acuzat la Cabinetul de instrucție că am participat la aservirea țării către germani. Am depus, în apărarea mea, exclusiv, dosarul chestiunii de la Ministerul Finanțelor, în copie. Domnul Procuror care m-a anchetat a conchis cercetându-l, nu numai că n-am aservit țara în acest caz, dar că acțiunea mea demnă a dus la anularea contractului de colaborare defectuos. Nu este însă unicul caz de acest fel. Am arătat Domnului Procuror anchetator că aceeași a fost situația în toate cazurile similare.
2. Același a fost, de pildă, cazul cu convențiile privitoare la societatea Malaxa, dată de Ministerul de Externe Grupului HGW în care toți Miniștrii despre care Domnul Procuror spune că ar fi fost niște manechinfi, s-au opus unei înstrăinări deja efectuate și deasemenea, au obținut anularea contractului încheiat contra intereselor Statului Român de către Ministerul de Externe, fără consultarea lor. Amănuntele se află în scrisorile fostului Ministru Coty Stoicescu depusă la dosarul Generalului Stoenescu, judecat și acuzat pe această culpă de învinuirea de aservire economică.

Amănunțele le aflăm, de asemenea, în ședințele Consiliului de Miniștri din 19 și 22 Maiu 1941 în care Mihai Antonescu expune pe larg felul în care s-au încheiat aceste convenții. El examinează punct cu punct felul în care s-a putut ține seama în încheierea acestei convenții de principiile generale puse de Conducerea Statului la temelia oricărei convenții de colaborare de acest fel și încearcă justificarea eșecurilor. Capital, materii prime, utilaj, colaborare tehnică, finanțare, posibilități de dezvoltare, comenzi, beneficii - sunt examinate de el succesiv spre a conchide la aprobarea convenției căci - prin excepție - se cere în acest caz Consiliului de Miniștri aprobarea ei, după ce s-a semnat. Probabil pentru acoperirea răspunderilor. Ministerul Apărării Naționale sprijină încheierea convenției. Si iată cum referatul Ministrului de Finanțe, întocmit pe baza cercetărilor întreprinse demine, în scurtul timp cuprins între 19-22 Maiu. Ce spune Ministrul Finanțelor? Capital: Român? 2 1/2 miliarde (uzină, utilaj, patente). German? 75 milioane. Aport românesc? muncă, comenzi, materii prime, finanțare. Aport german? Permisia de a avea această industrie. Beneficii: Românești? Limitate gradual în primii ani. Germane? 300%. Clauze speciale? Lipsa obligațiilor precise de amortizare a utilajului și de restituire a materiilor prime. Luarea în posesie a activului neindustrial al întreprinderii. Rezultat? Irosirea ei. Concluzie? Convenția nu poate fi acceptată.

Si, ca urmare a plecării Ministrului de Externe trântind ușa, din ședință, Ministrul Finanțelor invită pe ceilalți Miniștrii prezenți să semneze încheierea care constituie un "non possumus" de ratificare a convenției încheiată cu Grupul HGW. Ceea ce aceștia și fac.

Si iată ședința din 30 Septembrie 1941 când Mihai Antonescu revine și anunță că o nouă convenție s-a semnat în locul celei vechi reziliate, prin care aproape toate condițiile Consiliului de Miniștri din primăvară au fost ținute în seamă. Exact ca în cazul SNG, iată ce făceau "manechinele" de care vorbea Domnul Procuror când erau în primjdie interesele țării, date în sarcina lor! Si iată și rolul meu.

3. Același e cazul instalației de achilare producătoare de benzină specială detonantă necesară aviației, produsă pe patente noi nemțești, dar din a cărei producție s-au smuls 5/12 pentru nevoile aviației române și care, după războiu, trebuia să rămână întreagă în proprietatea Statului Român.

4. Același e cazul desființării societăților germane exportatoare de cereale etc, etc.

Colaborarea economică.

A. Principiile puse de Conducerea Statului în această privință, au fost:

1. Nu se exportă nimic în Germania, decât după ce se rezervă cantitățile necesare consumului intern și după ce se rezervă și cantitățile de export necesare pentru acoperirea importurilor trebuitoare țării pe care aceasta nu și le poate procura din Germania.

2. Schimburile se fac în mod echilibrat, la prețuri fixe; fiecare spor de preț dintr-o parte trebuind să fie compensat de un spor corespunzător de cealaltă. Se admit depășiri momentane într-un sens sau în altul, dar ele trebuie să fie compensate în cursul anului contractual.

3. În acoperirea exporturilor se primesc mărfuri necesare pieței și investițiilor Statului; unelte agricole, mașini, piese de schimb dar și rente, averi mobiliare și răscumpărări de datorii externe.

4. Petrolul, material necesar războiului, se exportă pe armament.

5. Efortul net de finanțare făcut în interior pentru aceste schimburi, se acoperă cu aur și devize libere.

B. Care au fost rezultatele?

Chestiunea preținsei secătuirii a Tării.

România nu a fost secătuită.

a. România a exportat patru ani, în cantități cu mult mai puțin decât în toți anii anteriori, în afară de petrol, unde scăderea e minimă.

România era în timpurile normale o țară exportatoare de:

-cereale

-lemn

-petrol

-produse animale și alimentare

În ce privește cerealele, România exporta normal între 100-300.000 vagoane anual (am anexat la Memoriu prezentat Domnului Procuror al Cabivetului XII Instrucție cifre oficiale ale exportului pe ultimii 15 ani, toți anii care au urmat crizei din 1929).

În patru ani (1941-1944) România exportă în total 85.000 vagoane:

- 28.000 vag. în 1941

- 16.000 vag. în 1942

- 12.000 vag. în 1943

- 23.000 vag. în 1944

Pentru a ne da seama de situație ajunge să spunem că după 23 August 1944, în 9 luni, până la capitularea Germaniei, România a furnizat aliaților, oficial, 63.000 vagoane cereale.

În ce privește lemnul, exportul nu a reprezentat nici 10% din exporturile normale: sub 10.000 vagoane anual, față de 50 - 100.000 vagoane, normal.

În ce privește petrolul, în scădere tendențială, din 1936, când atinsese aproape 7 milioane tone, cu excepția unei creșteri în 1941 - la 4 milioane tone - ajungând la 1.400.000 tone în 1944 - față de un consum intern sporit de la 1.700.000 la 2.500.000 tone anual (A se vedea depoziția Directorului General al Petrolului, Andonie, făcută în fața secției a 8-a, anul trecut, aflată la dosar).

b. În schimb, România a importat, pe categorii, materii prime și produse industriale foarte importante ale căror cantități înregistrează, în acești ani, cifre record (a se vedea tablourile la dosarul special)

S-a zis că nemții n-au dat nimic în schimb, că au umplut Țara cu jucării și muzicuțe. Adevărul este cu totul altul!

Cu excepția produselor coloniale interceptate de blocada aliată, al căror import s-a redus la 1/10 din normal și a importurilor de țesături și pielărie - reduse între 1/4 și 1/3 din normal - celelalte importuri au fost foarte însemnate. Chiar cauciucul sintetic importat a reprezentat 1/3 din importurile obișnuite de cauciuc natural. Coksul, fierul în bare, vehiculele, culorile și lacurile, pământurile, ceramica au înregistrat cifre record nemai atinse în nici un moment al perioadei care a urmat crizei din 1929.

Astfel coksul a atins 38.000 vagoane în 1942 și 15.000 vagoane în 1943; vehiculele și mașinile, fiecare peste 2200 vagoane, în care se cuprind: camioane automobile și tractoare peste 4.000, mașini agricole și industriale etc

În schimb, pretinsele jucării și instrumente muzicale nu au totalizat anual nici 170 vagoane, ca și instrumentele optice, acestea însă foarte valoroase.

Cifrele acestea se raportează la totalul schimburilor, nu numai la cele cu Germania, care ocupa însă Europa toată în acest timp și care ocupa și în aceste schimburi aproape 90%.

c. În ce privește valorile importate și exportate, soldurile anuale față de Germania după o balanță excedentară de 5 miliarde în 1941, - situația s-a răsturnat, importurile întrecând exporturile cu circa 500 milioane mai întâi în 1942, pentru a atinge un surplus de importuri în lei de 21 miliarde în 1943, ceiace dă un sold total, în trei ani, de 16 miliarde lei, cu care importurile depășesc exporturile.

Aceasta în cifre nominale.

Vom vedea mai departe situația și în valori efective, în raport cu o bază unică.

d. Lucrul acesta s-a datorat faptului că, în această perioadă, România a vândut produsele sale la prețuri relativ cu mult mai mari decât cele la care a cumpărat produsele din streinătate. Astfel, prețurile mijlocii au sporit cam de cinci ori la export pentru produsele fundamentale, în vreme ce la import prețurile produselor metalurgice și materiilor prime, care constituie principalul importurilor, abia au dublat față de 1938: sporuri mari de prețuri la import înregistrându-se numai în sectorul bijuteriilor, ceasornicelor importate din Elveția, adică al produselor fără mare importanță cantitativă.

c. Ceiace este de relevat este că, cu toată această balanță, în care importul a întrecut exportul, România a isbutit să-și răscumpere creanțe din streinătate și să-și procure în același timp din streinătate aur și devize liber convertibile în aur, de circa 11 vagoane (din care 8 1/2 din Germania) dublându-se astfel stocul BNR de la 13 1/2 la 24 1/2 vagoane aur.

Este o situație unică, nemaiîntâlnită în nici o altă țară, chiar victorioasă, cum e cazul Angliei, care nu a putut să-și acopere nevoile decât cedând din aurul și portofoliiile streine pe care le posedă în alte țări, rămânând și îndatorată.

Astfel că România nu numai că nu a fost secătuită dar ea a putut să constituie, prin rezervele acumulate pe teritoriul ei o bază importantă de aprovizionare a aliaților în războiul dus în vest, după 23 August 1944.

În țară, pâinea albă se vindea liber la acea dată. La fel se făcea fără cartelă aprovizionarea cu zahăr, săpun etc.

Rezultatul acesta nu este un efect întâmplător ci consecința unor dispozițiuni clare date de cei în drept să hotărască.

Dovadă, instrucțiunile date în cei patru ani Subsecretarului de Stat al Aprovizionării

Dovadă, felul în care a fost modificat acordul privitor la vânzarea redevențelor petrolifere cu Franța, după 1942, așa încât cotele de petrol ce urmau să-i fie livrate în teritoriul aflat sub controlul german să fie stocate în țară, la dispoziția ulterioară a Guvernului francez spre a fi folosită la momentul oportun, în favoarea aliaților.

Înțelegere cunoscută atât fostului Ministru al Franței din România, Truelle, trecut

Aliași, azi dispărut, cât și cu știrea Atașatului Comercial al Franței, Sarret, devenit după 23 August 1944 Însărcinat de Afaceri al Franței, - iar, din țară, ea a fost cunoscută de Directorul General al Mișcării Fondurilor din Ministerul Finanțelor, de Miniștrii și Subsecretari de Stat ai acestui Minister și ai Ministerului Economiei Naționale, precum și de Conducerea Statului (Președintele și Vice Președintele Consiliului).

Element important de apreciere a intențiilor reale ale factorilor hotărâtori care desmint presupusa hotărâre implicită de continuare a războiului.

Chestiune armamentului importat.

Dar Domnul Procuror a zis: în schimbul acestui export, ce-ați obținut? Ați obținut mai ales armament. Armament folosit în războiul din est, pentru nevoi streine și care nu trebuia plătit.

Altfel zis: bogățiile Țării le-ați risipit pentru o cauză streină.

Si cu toate că acest armament nu s-a plătit, cum a recunoscut și Domnul Procuror, fiindcă s-a adus pe credit, el a costat totuși țara noastră în substanță, pentru că România a exportat în schimb, și a prestat nemților în țară servicii egale cu valoarea soldului de clearing rămas descoperit la Banca Națională, sold a cărui valoare se apropie de valoarea importurilor pe credit.

Las la o parte, pentru un moment, chestiunea soldului și a relației lui cu creditul pe care le voiu lămuri mai pe urmă și mă ocup de armament.

Nu este adevărat că contravaloarea exportului românesc spre Germania s-a acoperit cu armament.

Am depus Onoratei Curți, care ne-a judecat anul trecut, în copie identificată în fața instanței de către unul din membrii Institutului românesc de Conjunctură, paginile referitoare la comerțul exterior al României, an cu an în perioada 1938-1944 (Vezi fila 188-89 dela Dosarul suplimentar, volumul al II-lea, secția a 8-a și depoziția martorului Georgescu-Roegen, de anul trecut, în fața aceleiași secții)

Acest raport a fost întocmit - zice martorul - la cererea Guvernului Român, în anul 1946, de către Directorul Institutului și a fost cetit și aprobat de Consiliul Institutului, din care fac parte, între alții, și actualul Ministru de Justiție Dl. Lucrețiu Pătrășcanu, Dl. D. Iordan, fost Subsecretar de Stat la Finanțe după 23 August 1944, Dl. Ion Christu, fost Președinte al Comisiei de Armistițiu după 23 August 1944 și expert al Delegației Române în Tratatul de la Paris în 1946 și de atâția alți economiști de stânga care nu aveau motive speciale să fie favorabili guvernelor dintre 1941-1944.

Acest Institut care - de ce să nu o spunem aci? - s-a însărcinat să analizeze post cu post tot comerțul nostru exterior în perioada războiului și cea imediat anterioară lui, tocmai spre a verifica politica economică de pretinsă aservire a regimurilor dictatoriale (Carol al II-lea și Antonescu), a făcut o muncă uriașă, nemulțumindu-se numai să ventileze post cu post importurile și exporturile, dar le-a și recalculat pe toate, la valorile din 1938, anterioare penetrației economice germane, pentru a se convinge dacă nu cumva, măcar pe calea aceasta subtilă, a raportului injust de prețuri, economia românească nu a fost cumva prejudiciată în schimburile ei cu streinătatea.

Ei bine, rezultatul acestei cercetări, ale cărei date se găsesc în paginile depuse și identificate la dosar, afirmă (și aceasta este - să nu uităm - o recunoaștere a unor oameni care nu au motive speciale să ne fie favorabili), textual:

"Astfel, convențiile României, aparent defavorabile, au jucat în realitate în favoarea României"!

Afirmația acestor experți contrazice formal afirmația Domnului Procuror care a vorbit, dimpotrivă în ședință de convenții aparent favorabile, care, în fond, ar fi fost defavorabile României, fără însă a cita cifre.

În precizarea acestei concluzii, Onorată Curte, raportul Institutului de Conjunctură nu a neglijat chestiunea armamentului.

Dimpotrivă!

Dacă veți examina datele pe care se sprijină concluzia aceluia raport aflat la dosar, la pagina 6 (fila 189), veți vedea că autorii lui au avut grije, ca niște experți ce au fost, să pună deoparte importurile de armament și să le scadă din cifra importurilor totale, spre a degaja cifra importurilor reale, utile țării, după ei.

Din cifrele lor care se referă la anii 1938/1944, an cu an, noi vom reține aci numai pe cele referitoare la perioada anilor 1941-1944, care singure interesează răspunderea noastră și dacă veți privi cu atenție tabloul veți consata, poate cu uimire, că ele sunt mult mai favorabile țării noastre decât acelea ale perioadei 1938-1940, contra căreia totuși nu s-a rostit acuzația de aservire.

Veți binevoi a vedea, totalizând și făcând diferențele coloanelor care privesc importul total - 43,6 miliarde - față de coloana care privește exportul total - 41,1 miliarde - (operație pe care noi am făcut-o în tabloul aflat la dosarul cuprinzând Memoriul prezentat Domnului Procuror Instructor), că - în perioada anilor 1941-1944 - chiar dacă eliminăm cu totul importul de armament (24,6 miliarde) importurile românești întrec exporturile cu circa 2,5 miliarde lei, valoarea 1938. Adică, dacă punem față în față tot importul util și tot exportul României, în valori fixe, neinfluențate de conjunctura de războiu, ajungem la constatarea că România a obținut în acest timp din streinătate mărfuri utile economic cu 2,5 miliarde mai mult decât a dat, chiar dacă excludem din socoteli tot armamentul primit în această perioadă.

Adică exact contrariul de cât a afirmat, fără să se sprijine pe cifre, Domnul Procuror!

Dacă socotim și tot armamentul, diferența în favoarea României este de 27 de miliarde lei, valoarea 1938 pentru această perioadă.

Trebuie observat că cifrele Institutului de Conjunctură nu cuprind decât armamentul livrat în țară și trecut prin controlul vamal românesc, nu și cel livrat direct pe front care ar spori aceste cifre. Dar folosul acestui armament a fost contestat în bloc deși s-a salvat și o parte a acestuia. Dar nu insist în această privință.

Insă, chiar cu acest corectiv, rezultatele acestui calcul sunt în realitate mult inferioare situației adevărate și iată de ce:

E adevărat că armamentul importat în țară în anii 1941 și 1942, până la bătălia dela Stalingrad, a fost folosit în mare parte și pierdut pe frontul de est și ca atare el nu poate să figureze în balanță ca un post în favoarea României. Dar armamentul importat în țară, după bătălia dela Stalingrad, adică armamentul plătit începând din Iulie 1941 și importat începând din Ianuarie 1943, deci în tot timpul anilor 1943 și 1944 (care figurează în tablou în coloana anilor respectivi, cu circa 13 miliarde lei, 1938 - exact 12,8 miliarde) nu a mai fost trimis peste graniță și folosit în războiul din răsărit. Dimpotrivă, acest armament a fost folosit în dotarea unităților care au luptat împotriva germanilor, în războiul nostru din vest, de după 23 August 1944. Acesta constituie deci un armament propriu, folosit pentru nevoile noastre de cooperare cu armatele aliate și de eliberare a Ardealului de Nord. Așa că aceste aproape 13 miliarde lei 1938 trebuiesc adăugate cifrei de 2,5 miliarde care reprezintă surplusul valorii importului util economicește asupra exportului.

Ajungem astfel la cifra de peste 15 miliarde lei, valoare 1938, care reprezintă surplusul total de import pentru nevoi proprii, peste exportul românesc al anilor 1941-1944.

La valoarea \$ din 1938 - care era de 145 lei - aceasta reprezintă un avantaj net pentru țară de 100 milioane dolari 1938 (adică odată și jumătate valoarea împrumutului de stabilizare din 1929, care a fost de 60 milioane dolari)

Acesta este soldul de substanță favorabil României care caracterizează balanța economică a țării cu streinătatea, în cei patru ani considerați.

Înțelegem acum sensul concluziei raportului și consecințele pe care acesta le-a avut cu privire la răspunerile noastre în sfera de acțiune care ne-a fost proprie și de ce rezultatul acestei expertize a dus în fapt la spulberarea acuzației ce ni se adusesese că România a fost aservită intereselor economice ale Germaniei și poate, în drept și la desființarea alineatului 2 "o" din Legea 312/1945 rămas fără echivalent în Legea 291/1947.

Să nu se uite că rezultatele acestea erau obținute de Mica Românie care nu avea:

1. Nici monopolul aprovizionării germane cu petrol; tot exportul de petrol al României fiind de circa 3 milioane tone anual față de o producție internă germană anuală de circa 12 milioane tone petrol sintetic și de un consum total anual de circa 15 milioane tone. (Aportul României nu acoperea deci nici un sfert din nevoile Germaniei de petrol).

2. România nu avea nici monopolul aprovizionării cu cereale al Germaniei care ocupase toată Europa și aflase în răsărit baze de aprovizionare cu mult mai importante decât cerealele exportate de România, care, în patru ani, la un loc, n-au atins nici exportul unui singur an normal, cum am văzut.

În schimb Germania deținea:

1. Monopolul producției industriale și de armament, în spațiul în care România avea acces în vremea războiului.

2. Monopolul transitului românesc către toate țările Europei, cu excepția Turciei.

Cel care cunoaște însemnătatea acestor condițiuni relative, în situația unor negocieri internaționale, își dă seama de ce rezultatele obținute de România care capătă produse industriale, arme și aur, nelivrând, în afară de petrol, decât furnituri derizorii, apar aproape ca neverosimile!

Si totuși sunt adevărate!

1. Înțelegem acum ce afirmă raportul Institutului de Conjunctură, întocmit de adversarii

regimului dinainte de 23 August 1944, când conchide, în fața evidenței de nedesmințit a faptelor că: "convențiile economice aparent defavorabile, au jucat, în realitate, în favoarea României".

2. Înțelegem de ce Conducătorul aliaților de eri, Adolf Hitler, spunea Sefului Statului Român, în ultima întrevvedere avută cu el, că: "contribuția economică a României către Axă a fost meschină" Declarația aceasta a fost confirmată de fostul Guvernator Angelescu, anul trecut în fața secției a 8-a care a reprodus cuvintele ce i-au fost repetate de Mihai Antonescu, la întoarcerea din Germania, în August 1944.

3. Si mai înțelegem și de ce, un raport al unei Legații neutre interceptat de Serviciul nostru Secret, mărturisea autorităților sale tutelare că: "ceiace România a isbutit să obțină dela nemți în cursul negocierilor sale economice cu Germania, ține de domeniul miracolului".

Adevărul acesta este recunoscut - în ce privește armamentul - și în mărturia depusă în procesul Generalului Stoenescu, în fața secției IX-a a Curții Criminale, în Octombrie 1946, de către însuși Generalul Sănătescu, Seful Guvernului la 23 August și Seful de Stat Major în timpul operațiilor armatei române împotriva Germaniei în 1944/45. Este deci un martor deosebit de calificat să cunoască realitatea și care nu poate fi suspectat că ar avea motive speciale să fie favorabil, nici el, acuzaților de azi.

Ei bine, în depoziția sa (pe care am depus-o în copie certificată la dosarul acestor debateri) acest martor declară textual:

"Campania în contra nemților și ungarilor a putut să fie dusă de țara noastră cu materialul de războiu ce ne-a rămas dela precedesorii noștri; Miniștrii de Finanțe, de Războiu, Sefii Marelui Stat Major și cei dela Armament și Munițiuni. După 23 August, țara nu a fost în putere să creeze, nici să procure nici un fel de armament și chiar din cel existent am fost nevoiți să dăm o bună parte".

Mărturia sa este de altfel coroborată și confirmată întocmai prin mărturia Generalului Socrate Mardare, Subșeful Marelui Stat Major din perioada 1943-1945 făcută anul trecut în fața secției VIII-a a Curții (aflată la dosar) coroborată și de depoziția Generalului Borceșcu în fața aceleiași Curți (idem)

Domnia sa arată că a existat un plan de eșire din războiu întemeiat pe constituirea de mari unități în interior, menite să asigure țării libertatea de acțiune, luptând către Vest, la momentul oportun. Că înzestrarea lor a făcut obiectul unui plan de dotare, că germanii au refuzat, la început, să livreze armament altfel decât pentru front, dar că până la urmă l-au dat, așa că acest armament a servit la dotarea unităților mobilizate în interior, în Aprilie 1944. Acțiunea acestor unități - după mărturia de aci a altui general, a Generalului Leonida (alt ofițer de Stat Major, deosebit de calificat, Sef al Secției Operațiilor și după 23 August, deci bun cunoscător al situației) s-a manifestat începând din August 1944.

Citez unul singur dintre ei: Generalul Socrate Mardare (vezi în dosarul Secției a 8 a, fila 87, depoziția dela 4 Octombrie 1946) Extras:

"Cunosc că a existat un plan pentru eșirea noastră din războiu care era strict secret și păstrat de Seful Marelui Stat Major General Șteflea. La acest plan a colaborat Generalul Jienescu, în chestiunea forțelor aeriene și antiaeriene. În ce privește aviația, planul prevedea ca pe toate terenurile unde existau forțe aeriene germane să existe și forțe române, iar la punctele sensibile vizate de bombardamente să sporim forțele aeriene române. Acest plan a dat rezultate."

"Este adevărat că am predat Domnului General Arbore și d-lui a continuat organizarea unor mari unități care rămăneau în interior și care aveau scopul pe care numai câțiva ofițeri din M.St.Major îl cunoșteau: aceste unități au fost acelea care au intrat în acțiune la 23 August Este adevărat că germanii, în principiu ne dădeau armament numai pe front și noi am stăruit din toate puterile și am obținut ca să ni se dea armament în interior pantru motivul că trupele trebuiesc instruite cu armamentul cu care vor lupta. Si planul de dotare prevedea acest armament care ne-a fost dat."

"Da! Imi aduc aminte că a fost o conferință în primăvara lui 1944, când s-a prezentat Dl. Neagu, Ministrul de Finanțe și Dl. Vulcănescu, Subsecretar de Stat, la Marele Stat Major și am avut o discuție asupra efectivelor prevăzute în planul de mobilizare pe anul 1944. Atunci se punea problema să nu mai trimitem nici un ostaș român din interior și-mi amintesc chiar cu vintele Domniilor lor, când - față de sumele mari ce se cereau - au spus: "pentru asta dăm".

Un buchet de probe convergente care toate atestă că armamentul importat din Germania nu a fost tot irosit în războiul din răsărit ci a fost efectiv folosit în executarea clauzelor militare ale Convenției de Armistițiu pentru eliberarea efectivă a Ardealului de Nord. Adică pentru nevoi românești care nu se pot contesta nici în teza Domnului Procuror.

Dar să nu se creadă că e vorba aci de un rezultat întâmplător, izvorât din afara voințelor celor cari au luptat ca să capete acest armament.

Căci iată ce aflu în însemnările mele din ședința Consiliului de www.istoriaexilului.ro brie 1941, adică numai cu două luni dela începutul războiului și cu o lună și jumătate

te de căderea Odessăi. Citez tot după notele mele, garantând sensul exact al celor spuse căci pe baza acestor note îmi transmiteam apoi ordinele. Curtea poate oricând să mă controleze cu stenogramele care s-au depus la Acuzatorul Public al fostului Tribunal al Poporului din care unele s-au cerut și s-au adus și aci.

Dealtfel, dacă stilul este omul, nici aci nu este nevoie de altceva pentru a-l recunoaște.

"Armata. Chestiunea cu armata. Pantazi ia conducerea. Din experiență se impune reorganizarea armatei. S-au dat instrucții pentru o nouă reorganizare. Să impunem Nației sacrificiile necesare pentru a rezolva chestiunea definitiv la Vest, pe calea armelor. Să se tacă și să se muncească. Timpul oportun e cheia Providenței. Tot materialul din plan s-a comandat. De la francezi s-a dat 105 și muniție. La fel din Jugoslavia "...

"Vin lovituri pentru Brandt cu explozibil puternic. S-au comandat din Octombrie. Să se comande materialul de 120. Finanțele să audă și să dea bani".

Lucrul acesta am încercat să-l facem înțeles și poporului român, ca prin oglindă, în ghicitoră - cum zice Apostolul - atunci când, pe afișele prin care i s-a cerut contribuția la împrumutul Reintegrării, în fața ostașului din ultimul plan privind cu mâna pe armă într-o parte, se înfățișa chipul unui al doilea ostaș, acesta cu fața întoarsă spre apus. In același timp inscripția de pe afiș - care avea să provoace o întrebare a Legației nemțești - adăuga sibilin: "Vom mai avea nevoie de oștire!"

Lămuream astfel, cum puteam, populației românești sensul contribuției sale, legate de cuvintele auzite în Consiliu.

Si aceasta nu a fost o afirmație de circumstanță, pentru că, - cum am văzut - acesta era scopul netăgăduit al împrumutului și aceasta a fost și destinația reală a armelor care s-au plătit cu el, după cum văzurăm.

Cred că acest lucru răspunde complet - în ce mă privește - și exemplului nefericit ales de Domnul Procuror General pentru a-și ilustra, în replică, teza greșită, măcar cu un singur fapt precis. Domnul Procuror care a dat ordonanța de clasare, a cunoscut aceste fapte.

Lucrul acesta l-au bănuțit și nemții de vreme ce, încă din Aprilie 1941, când li s-a solicitat prima oară un credit de armament, aceștia și-au manifestat reaua voință de a ni-l da întrebându-ne în ce scop îl cerem.

Acest lucru este atestat în Nota din 16 Aprilie 1941, prin care am cerut Ministrului meu să comunice Conducerii Statului converbirea avută cu delegatul nostru în această chestiune, tocmai pentru că avea un cuprins politic care depășea sfera mea de atribuții:

"In ceiace privește creditul pentru armament, Domnul Răsmeriță a comunicat că reprezentanții economici ai delegației germane au arătat că Guvernul german e gata să discute acest credit; dar că totuși au întrebat dacă contractarea lui n-ar constitui o greșeală din partea Statului Român."

"In concepția lor, situația actuală, în care Guvernul Român a lichidat datoriile vechi, este particular de favorabilă pentru ca economia românească să poată contracta credite de investiții productive menite să favorizeze ridicarea și dezvoltarea economică a României în locul creditelor neproductive de armament."

Si mai departe:

"Dl. Răsmeriță nu se poate împiedica să nu raporteze asupra impresiunii ce i s-a făcut simțită că folosirea creditului pentru utilizarea economică ar fi mult mai bine văzută de Germania, pentru care rolul României în sistemul Axei ar fi mai clar acela de aprovizionare decât acela de cooperatiune militară."

"In eceste împrejurări, înlăturând firește ideia că acest material ar fi comandat pentru a folosi României împotriva Germaniei, care în lumina ultimei experiențe Jugoslave, nu ar mai putea constitui o tentațiune, nu se vede bine la ce ar putea folosi Statului Român."

Dealtfel, lucrul li se spune clar și nemților: în stenograma ședinței din 25 Iulie 1942 - pe aceasta am cunoscut-o căci ni s-a transmis roneografiată - Ministerul de Externe arată că la sugestia Ministrului german Luther care oferise Conducătorului României compensațiuni în Răsărit, pentru ca să nu se mai revendice Ardealul de Nord, i s-a răspuns:

"Așezat de veacuri în Carpați poporul român nu e un popor de stepă și leagănul neamului nostru nu poate fi un obiect de schimb. Nici Mihai Antonescu, nici în trecut și nici azi, și nici Mareșalul n-au renunțat la Ardealul de Nord. Aceasta constituie o poziție ireductibilă".

Lucrul acesta l-au simțit cred și ostașii căzuți în războiul peste Nistru, cu fața la răsărit.

Ostașii aceștia nu au fost nici ei streini, în sufletul lor, de năzuința unanimă a neamului lor către Ardeal. Si dacă trupurile lor s-au risipit pe câmpiile Rusiei, sufletele lor erau îndreptate toate spre Ardeal (dacă ne e permis să parafrazăm o perioadă cunoscută după 1917)

Se vede aci care era substratul nevoilor de finanțare ale noului plan de dotare cu armament care trebuia prefinanțat cu circa 18 luni înainte de a putea fi folosit; pentru ce intenții se pregătea acest material și ce înțeles exact avea - spre deosebire de armamentul folosit pe front și neplătit -, expresiunea devenită de stil în rapoarte - de: "armament propriu".

Se vede deci că ceiace afirmă depozițiile martorilor, Generalii: Sănătescu, Mardare, Borcescu, Leonida, despre folosirea acestui armament în războiul din Apus, nu e un rezultat întâmplător al unei conjuncturi neașteptate; ci împlinirea unei intenții premeditate, urmărită cu sagacitate și primejdie, încă de mult, care exclude astfel complicitatea celui care a făcut această finanțare, dela voința difuză a continuării războiului, în sensul susținut de Domnul Procuror General, care - după noi - nu se poate susține nici în drept. Si aceasta - chiar dacă s-ar dovedi - ceiace nu este cazul de altfel, că, în cuvinte de circumstanță, folosite spre a obține acest armament, ori în formulele folosite în tratate spre a justifica nevoia lui, s-ar fi invocat motive streine de rostul lui adevărat.

Si aş dori ca Onorata Curte să nu uite că armamentul comandat se livra în 18 luni dela comandă și deci, tot armamentul livrat efectiv din aceste comenzi, s-a făcut după 1 Ianuarie 1943. El intră deci în totalul indicat ca armament propriu pe baza tabloului dedus din cifrele Institutului de Conjunctură expus mai sus. Si aş mai dori ca Onorata Curte să mai rețină și că armata care plecase în Răsărit fusese pusă - prin Convențiile de Stat Major: Becker-Steflea și Hauffe-Tătăranu - în subsistența armatei germane, așa încât să nu constituie o sarcină pentru țară; iar armamentul ce i se livra pe front era trecut - cum am spus - într-un cont special care nu intra în realitate în sarcina României, ci, numai pro-ordine, și era lichidat la pace, în condiții aleatorii.

Rog să mă ierte Onorata Curte că insist atât; dar Domnii Procurori Generali ne-au făcut complici, odată în bloc, pentru că am fost în Guvern, ca astfel să presupună că am ajutat la voința continuării lui, socotită a fi tot una cu hotărârea continuării lui, din articolul 2 "a".

Si ne-au mai făcut complici și a doua oară, pe fiecare în parte, la același lucru și pe unii încă și la altceva: la permiterea intrării armatei germane în țară; iar pe mine în special, pentru că prin faptele mele proprii de participare la convențiile economice cu Germania și la așa zisa finanțare a armatei ei din țară, aş fi contribuit și militat la această permitere, fără a dovedi totuși nici un fapt în sprijinul ei.

Este deci pentru mine un lucru esențial să arăt intenția cu care am săvârșit aceste fapte, scopul în care le-am săvârșit eu și care este intenția clară în această privință cu care mi-am unit voința proprie, spre a spulbera acuzația ce mi se aduce.

Deacea cer scuze Onoratei Curți că insist atât.

Mi se pare însă lucrul atât de evident și cred într-atât în puterea veracității încât nu înțeleg cum Domnii Procurori (cu toată obligația lor profesională de a acuza și cu toată subtilitatea cu care au știut să strcoare un venin atât de ucigător într-o pilulă atât de aurie) ar putea stărui în ce privește activitatea Ministrerului de Finanțe în general și a mea în special, în acuzarea Domniilor lor, când facem dovada în fapt că, chiar dacă insidioasa și atât de subtil primejdioasa Domniilor lor teorie juridică ar fi adevărată, ea nu ne poate fi aplicată în fapt, în cazul nostru.

Care a fost contribuția mea în concertul măsurilor care au dus la procurarea acestui armament și la obținerea acestor rezultate?

Am dovedit-o Domnului Procuror al Cabinetului al XII-lea Instrucție care m-a instruit, prezentându-i o serie de rapoarte în fața cărora, covârșit, după ce le-a examinat cu atenție mai multe zile, mi-a spus: "Ia-le înapoi, îmi ajunge unul singur!"

Si a păstrat numai dosarul SNG cu privire la care Acuzatorul Public rostise, fără să cunoască realitatea, o acuzație precisă împotriva-mi.

Dar să evocăm câteva din aceste note:

La 10 Aprilie 1941 când izbucnise pentru prima oară controversa între Subsecretariatul de Stat al Economiei Naționale, Dimitriuc, și Seful Diviziei Economice a Ministerului de Externe, Christu, asupra chestiunii dacă importurile de armament pot sau nu să fie un post favorabil în balanța economică a României și când Conducătorul Statului trimisese chestiunea Ministrului de Finanțe ca să cerceteze lucrurile și să-i refere asupra-i, am scris într-o Notă către Ministrul meu:

Chestiunea dacă importul de armament este ori nu avantajos pentru țară este o chestiune de ordin politic la care un organ tehnic nu poate răspunde cu "da" sau "ba".

Principial, armamentul nefiind nici bun de consum nici de producție, importul lui nu est economiceste util (teza celor care afirmă acest lucru este deci adevărată tehnicește)

Răspunsul dacă importul de armament este sau nu util țării atârnă însă de privirea lucrurilor în ansamblu, în care economicul nu se poate separa de politic.

Teza contrară poate fi deci și ea justă, în măsura în care posesiv

compensa politic desavantagiile economice ale posesiunii lui. Răspunsul atârnă în acest caz de întrebarea dacă armamentul importat constituie o nevoie proprie a Statului Român sau nu?

Intrebare la care numai Conducerea Statului care are toate elementele de apreciere poate răspunde. (Citez din memorie)

Răspuns foarte clar care delimitează perfect sfera fiecărei răspunderi. Cinci zile mai târziu, la 15 Aprilie 1941, remiteam Ministrului meu, spre a fi transmis Conducerii Statului, raportul delegatului Ministerului nostru în tratativele economice cu Germania, citat mai sus, în care acesta relatează întrevederea avută cu membrii economici ai Legației germane în legătură cu creditul de armament pe care-l ceruse Ministerul Finanțelor din Germania, spre a-și degaja o parte din cheltuielile interne de care am vorbit.

Mai târziu, în Noiembrie 1941, când negocierile pentru credit ajunseseră să facă sistem cu cererile de acoperire cu aur și cu apărarea cursului leului față de urcarea cursului R.M. instrucțiunile eminate de la Ministerul Finanțelor cu privire la clauzele financiare atestă clar spiritul în care se duceau negocierile.

Pe atunci nemții nu voiau să ne dea aur și chiar Banca Națională și Președinția Consiliului considerau pretenția Ministerului de Finanțe de a-l avea ca o utopie și s-ar fi mulțumit cu un bon de tezaur al Băncii Reichului.

Germania, de partea ei, condiționa acordarea creditului de înarmare de decontarea nelimitată de R.M. de către B.N.R. ceiace B.N.R. refuza și de revizuirea cursului R.M. - în favoarea Germaniei.

Instrucțiunile elaborate de mine, după lungi cercetări cu tehnicienii Ministerului și aprobate de Ministrul meu, trimise Legației noastre de la Berlin care raporta asupra stadiului negocierilor, sunt categorice (Găsim iarăși: nota, aprobarea, instrucțiunile)

Iată câteva din ele:

Din instrucțiunile date ca răspuns la un raport al Subcomisiunii Plăților din 21 Noiembrie 1941 extragem:

(Romanoleg) - 1. Cereți aur: "Cereți acoperirea soldului existent și periodic, aceluia nou cu mărfuri noi, aur și devize libere"

2. Cereți împrumutul și refuzați decontarea nelimitată de RM la BNR cerută drept contravaloare: "Cereți împrumutul de 400 milioane RM pentru plățile Statului, după rezolvarea problemei acoperirii soldului, care aparține BNR. Refuzați tragerea descoperită asupra BNR pentru contravaloare."

3. Refuzați sporul cursului RM: "...Refuzați categoric scrisoarea asupra cursului mărcii, factor de nesiguranță care ar provoca reurcarea prețurilor interne. La insistență, amenințați cu contrascrisoare, cerând reducerea cursului mărcii, cursul din târgul liber fiind 48 și cereți sprijin politic.

4. În ce privește finanțarea armatei germane, ea se rezervă Conducerii Statului cum s-a spus: "...Intocmirea imposibilă înaintea stabilirii planului financiar cu Misiunea Militară. Se urmărește conform înțelegerii Vicepreședintelui la Berlin o nouă comprimare importantă privind datele definitive așteptate asupra reducerilor. Determinarea plăților necesare trupelor germane întârzie. Decontarea mărcilor în clearing după comprimarea plăților pentru trupe și investițiilor numai contra export suplimentar sau acoperire aur și devize libere".

Si, din alte instrucțiuni, trimise la 3 Ianuarie 1942 extrag:

"În imposibilitatea de a obține aurul fără condiții, sau cu condițione de răscumpărare potestativă, - este necesar ca condiția de răscumpărare să pună BNR-ul la adăpostul obligației de a restitui aurul automat într-una din următoarele ipoteze... Si mai departe:

"Se va refuza în acest scop orice formulă care leagă direct restituirea aurului de situația acoperirii BNR - și se va cere o formulă în care răscumpărarea să joace numai în cazul:

- în care aurul vândut nu ar mai fi de folos BNR pentru sprijinirea puterii de cumpărare a monedei, sau

- în cazul în care aurul vândut nu ar mai fi de folos BNR-ului pentru a înlătura efectele inflatoriei rezultate din emisiunea făcută pentru nevoile armatei germane". (Piesele se găsesc, cred, la dosarul Generalului Stoenescu, la Secția a IX-a, acuzat pe acest fapt).

Instrucțiuni de luptă și de rezistență pe linia apărării marilor interese ale economiei românești care nu se deosebesc prin nimic de acelea date în chestiunea SNG care au motivat elogiile Domnului Procuror.

Aceste instrucțiuni, note și rapoarte bazate pe nenumărate altele executate cu migală de toate organele aflate în subordine, sub conducerea mea, arată cât se poate de clar că în această privință, între Ministerul de Finanțe și Banca Națională nu era nici o deosebire

de păreri, cu toate că Ministerul era perfect orientat că cerea aur pentru BNR - miza, în fapt, pe o politică economică cu totul deosebită de aceia oficială afișată de Conducerea Statului care aderase aparent la politica economică a unui regim care urmărea eliminarea aurului din mecanismul regulator al relațiilor economice internaționale și înlocuirea lui cu un regim de clearinguri generalizate.

Conștient, ca tehnician economist, că pretenția de a obține aur reprezenta o voință explicită de aderare la sistemul țărilor cu schimburi libere, de îndată ce am fi scăpat de constrângerile războiului, - semalam personal la 10 Aprilie 1941 acest lucru, într-un raport către Ministrul meu și prin el Conducerii Statului pentru ca cei care aveau răspunderea lucrurilor să nu se înșele asupra consecințelor cererilor lor:

"Toată Banca Națională continuă să gândească aur și dolari, deși noi suntem aliații Germaniei, care tinde spre etalonul marcă pentru Europa; pentru că tacit presupune că, după pace, tot economia anglo-americană va impune prețurile materiilor prime.

"Este desigur un punct de vedere ce se poate susține, dar trebuie să ne dăm bine seama că el mizează în fond pe altă orientare decât pe aceia de astăzi a Statului Român."

De vreme ce semblasem acest lucru și mi se spusese de șefii mei: "continuăm!", aveam dreptul să conchid că cei răspunzători de conducerea politicii economice a României nu aderaseră decât aparent la noua ordine economică și politică europeană și că și ei, în fond, maveau cu dibăcie să păstreze țării libertatea de acțiune pentru alte orizonturi.

E aci un fir călăuzitor care lămurește multe taine și explică multe contradicții aparente între declarațiile oficiale făcute pe față, în ochii aliatului, și între ordinele secrete primite de fiecare din noi, între patru ochi.

Un fir care, privit de aproape, ar lămuri poate și taina angajării grosului armatelor românești în câmpiile Rusiei, în vara anului 1942, dublată însă de ordinul secret de reducerea efectivelor lor la jumătate și de dotarea și instruirea în țară, concomitent, a unui al doilea rând de efective având misiunea să opereze în altă direcție.

Iată de ce nu mi se poate aduce învinuirea că, în sfera actelor mele tehnice, aș fi aderat cu intenție altă politică decât aceia care avea să asigure Țării, la momentu oportun, ieșirea dintr-un împas în care nu eu o băgasem și care mi se părea că fusese angajată din greșeala altora.

Există, Onorată Curte, printre stenogramele aduse în fața Domniilor voastre, stenograma unei ședințe, din 12 Ianuarie 1944, în care se poartă între Conducătorul Statului și Șefii Departamentelor Economice o discuție dramatică asupra măsurilor de luat care luminează mai bine decât orice spiritul și intențiile în care s-a desfășurat toată activitatea Departamentelor noastre economice.

Aș ruga Onorata Curte s-o citească.

Va vedea acolo că Miniștrii Mareșalului Antonescu nu au fost niște simple marionete cum zicea Domnul Procuror General, - căci va vedea pe Conducător făcându-le reproșuri că au refuzat să aducă bunurile din Transnistria în țară:

"V-ați opus să aduceți bunurile din Transnistria" le zice el, la un moment dat.

Si în alt loc, vorbind de epoca în care se săvârșiseră relele din prima parte a războiului, el recunoaște că:

"Am cedat unor Miniștri care s-au opus evacuării intelectualilor evrei din Cernăuți!"

Erau rezistențe deci și nu se poate ușor stabili unde.

Dar, va vedea și de ce luptând din răspuțeri să facă să triumfe soluția cea mai folositoare pentru binele general, lămurind pe Ministrul meu, specialist ori nespecialist, și, prin el, pe Conducător, asupra tuturor consecințelor deciziunilor lui (de pildă atunci când discută cu el dreptul de rechiziție al streinilor pe teritoriul țării), ei știu să fie smeriți și modești în fața greutății sarcinei de a primi în piept, pentru a apăra pe alții, consecințele unei stări de necesitate pe care n-au creiat-o ei, dar căreia au fost însărcinați să-i facă față.

Dacă faptul de a-și fi asumat, în acest spirit, sarcina de a face față la nevoi, constituie o complicitate culpabilă, atunci înțeleg să mi-o asum.

Imi îngădui însă să amintesc Curții o poveste pe care, ascultând-o, va judeca dacă poate face vină unor oameni care nu s-au sfiit să-și pună obrazul și să riște feștelirea lui numai pentru a apăra pe alții:

- Se zice că Sf. Nicolae și Sf. Cassian eșind odată împreună dela slujbă, îmbrăcați în odăjdii sfinte, au aflat în fața Bisericii un biet om cu carul înmămolit în zloată, în mijlocul drumului, strigând după ajutor. Stiindu-se îmbrăcat în straie de cinste, Sf. Cassian ca să nu le mânjească, s-a sfiit și a rămas pe marginea drumului. Iși zicea că straiele lui sunt sfințite și că ar face păcat dacă și le-ar necinsti. În schimb, Sf. Nicolae, mai inimă, numai cât și-a sumes mânecile și poalele și intrând în zloată până la genunchi, fără să-și pese dacă-și va feșteli straiele, a pus vartos umărul la căruță, ajutând omului s-o urcească

din mocirlă.

Lumea care privea la ei se împărțise în păreri și, privind-i, grăia în fel și chipuri. Unii - la fel cu Domnul Procuror - dădeau dreptate Sf. Cassian, care-și păstrase hainele curate.

Poporul însă, cel nevoiaș, care știe ce prețuiește și cinstea obrazelor și ajutorul săracului, sărbătorește pe Sf. Cassian cu sfială, odată la patru ani în ziua de 29 Făurar, care cade numai în anii bisecți. Pe când pe Sf. Nicolae, cu toată hlamida lui terfelită, îl sărbătorește cu mare evlavie și cu cinste la praznicul fiecărui an.

Povestea mi se pare destul de vorbitoare, pentru a răspunde singură întrebării Domnului Procuror: Ce au căutat acuzații de azi în balta din care care a venit să-i pescuiască năvodul argumentării sale și cum de au consimțit să li se feștească cinstea obrazului?

Chestiunea soldului clearingului

Vin acum la ultima chestiune; chestiunea soldului.

Mi se reproșează anume că am păstrat Germania debitoare la BNR cu circa 56 miliarde RM, în soldul clearingului; atunci când noi ne îndatoram în același timp, în Germania, pe cele două credite: cel economic din 4 Decembrie 1940 și cele militare din 1942, 1943 și 1944, cu sume echivalente (vezi tabloul comparativ la dosarul Cabinetului de Instrucție)

Ce conchide Domnul Procuror de aci?

Că Germania a rămas descoperită față de România cu valoarea acestui sold?

Că nu i-a dat marfă în schimb?

Căci am arătat că aci este numai o aparență, pe care nu au putut-o susține decât cei care nu știau că România a obținut pe credit - adică fără plată - din Germania, mărfuri de valoarea echivalentă.

În fond, în valoarea reciprocă, prestațiile sunt aproape echilibrate și bilanțul creșterilor reciproce întocmit de BNR în 1945 (anexat la Memoriu) arată o diferență neînsemnată, rezultată din incertitudinea câtorva posturi secundare.

Am arătat însă că, în substanță, România a importat bunuri pentru folos propriu cu 15 miliarde lei 1938 mai mult decât a exportat.

Ce atestă această situație?

Că, prin jocul dibaciu și subtil al variațiilor reciproce ale valorilor schimbate, România a reușit să importe substanță în valoare de 100 milioane dolari, mai mult decât a exportat, și să facă, în același timp, ca Germania să-i mai rămână și datoare cu o mică diferență de valoare. Dovada am făcut-o cercetând variația reciprocă a prețurilor, arătând că, în vreme ce prețurile românești au crescut în medie de trei ori față cu 1938, cele germane au crescut în sectoarele fundamentale cu mai puțin de două ori.

Ce ar fi voit atunci Domnul Procuror?

Să folosim mărcile din clearing ca să stingem datoria pe credit și să rămână bilanțul curat de amândouă părțile?

Era ușor!

Dar este ciudat că acesată pretenție este tocmai ceiace a pretins Dr. Clodius României în timpul negocierilor din Februarie 1944, la care noi ne-am opus.

Am arătat, în prima depoziție la Acuzatorul Public (aflată la dosarul General Stoenescu) și motivele pentru care ne-am opus:

1. Datoria României pe credit era o datorie la termen (pe 7 ani); pe când aceia a Germaniei pe clearing era o datorie la vedere. Principiul finanțelor fiind că: "Qui doit a terme, ne doit rien", România putea oricând cere Germaniei acoperire în această situație fără ca Germania să poată cere contrariul (De aci, refuzul propunerii Clodius)

Este adevărat că, în 1944, germanii au blocat soldul spre a împiedica folosirea lui mai departe de BNR, în împrumuturi către Stat, cum fusese până atunci. Dar această situație dura numai până la sfârșitul anului contractual, când datoria reapărea la vedere și ne da dreptul să cerem acoperirea pe anul următor.

2. Menținerea unei datorii la vedere, aparent făcută în favoarea Germaniei, deși ea fusese odată acoperită cu mărfuri pe credit de către ea, permitea însă BNR-ului (care era deosebită de Stat, în această împărțire pe roluri) să ceară germanilor acoperirea ei tehnică cu aur, refuzând altfel să-și continue efortul

Este o distribuție de valori care ne-a folosit mult în cursul acelor negocieri și depe urma căreia - cum am văzut - s-a obținut 8 1/2 vagoane aur și devize libere dela nemți, ajungându-se practic la dublarea stocului de aur al BNR - dela 13 1/2 la 24 1/2 vagoane - situație unică în lume, recunoscută ca atare și de Consiliul Băncilor Reglementelor Internaționale.

În sfârșit, punerea față în față : a soldului clearingului, în care venea să se concentreze toate operațiunile pieței al căror control scăpa, prin acțiunea www.arta.ro

Guvernului Român, - cu creditul, a cărui manevrare era exclusiv în mâna Statului Român, - permitea acestuia din urmă ca, prin efectuarea comenzilor lui pe credit să restabilească singur situația reciprocă a prestațiilor, în cazul în care piața ar fi dezechilibrată-o. Cred deci că, și sub acest raport, poziția noastră este perfect clară! Situația, în fond echilibrată, a rămas cum este, pentru a lăsa în mâna Tării o armă care ar fi putut fi folosită încă în avantajul ei.

B, Colaborarea la așa zisa finanțare a armatei germane și rezultatele ei.

Trec acum la finanțarea armatei germane.

Sub acest nume se înțeleg, de obicei, mai multe lucruri.

Așa zisa finanțare a armatei germane cuprinde, în primul rând, un post de 100 mil. lunar, pentru misiunea de instrucție a armatei române.

Acest post a fost hotărât să fie plătit din Octombrie 1940 de Conducerea Statului care a dispus și sporirea lui ulterioară la 239 mil. lunar, în 1943, când au sporit prețurile.

El nu reprezintă o finanțare propriu zisă a armatei germane ci o finanțare a nevoilor de instrucție ale armatei române. De aceea această sumă a fost cuprinsă în bugetul armatei române și s-a plătit prin creditul special afectat cheltuielilor armatei române, ca orice cheltuială militară.

Finanțarea armatei germane se referă însă la avansarea de sume (pentru cheltuieli) puse la dispoziția armatei germane operative, mai întâi în trecere prin Tară, în 1940 și 1941 - apoi operând pe teritoriul ei, în vara 1941, alături de armata română; pe urmă iarăși în trecere, în 1942 și 1943, spre Est - și, în sfârșit, iarăși luptând pe teritoriul Tării, în 1944.

Această - așa zisă a doua finanțare - a trecut deci prin mai multe faze și rolul Ministerului de Finanțe a variat, după cum se va vedea, în fiecare caz.

Voiu expune deci amănunțit rolul acestui Minister, ca și rolul meu special în această chestiune.

Din examinarea lucrurilor se va vedea că rolul meu nu poate fi considerat în nici un fel ca un rol de finanțator al acestei armate, - care să reprezinte vreo participare a mea la permiterea intrării ei în Tară în sensul art.1 "a".

Date fiind scopurile, actele și rezultatele actelor mele acestea nu pot fi considerate nici ca acte de militare pentru hitlerism nici ca acte de permitere a intrării armatei germane pe teritoriul Tării, condamnabile de art.1 "a" și nici măcar în sensul de militare personală prin acte de execuție pentru pregătirea sau desăvârșirea permiterii intrării armatei germane pe teritoriul românesc condamnabile de art. 1 "b" și nici ca acte de contribuție la pregătirea sau desăvârșirea acestei permiterii, în sensul cerut de art.2 "a", din Legea 312/1945 ca articol distinct, depre care, dealtfel, Domnii Procurori afirmă că nici nu ar fi existat.

Am arătat în prima mea declarație, ca informator la Acuzatorul Public, aflată la dosarul de judecată al Ministrului meu, General Stoenescu, de ce pretind că nu a existat finanțarea propriu zisă a armatei germane, decât poate o perioadă mică de timp, limitată la câteva luni, în 1941.

Intr-adevăr, "finanțarea" implică avansuri descoperite din partea finanțatorului, în vreme ce, în cazul armatei germane, toate sumele puse în lei la dispoziția ei, au fost acoperite în realitate de către Statul german, el însuși. Acesta a furnizat României, în bunuri, contravaloarea tuturor sumelor în lei puse la dispoziția armatei germane în Tară.

Privite lucrurile în ansamblu este deci inexact să afirmăm că armata germană a fost finanțată de România.

Armata germană din România s-a finanțat de Germania.

Ceiace a făcut România a fost numai că, sub pretextul unei finanțări aparente a armatei germane, ea a reușit să-și finanțeze nevoile ei proprii - după cum se va vedea - reușind însă pe deasupra, ca (la adăpostul acestei aparente de finanțare a unor nevoi germane, judicioasă întreținută) să obțină de la nemți acoperirea cu aur a efortului făcut de BNR, repet, numai aparent în favoarea Germaniei, dar care în realitate era făcut pentru acoperirea nevoilor proprii românești.

Acesta este adevărul!

Să lămurim:

Am spus că finanțarea armatei germane a trecut prin mai multe faze corespunzând, cum, în general, fiecărui Ministeriat sub care am lucrat.

Voiu deosebi deci:

-1. O primă fază corespunzând Ministeriatului Stoenescu.

-2. O a doua fază corespunzând sfârșitului Ministeriatului Stoenescu și începutului

Ministeriatului Neagu.

-3. O a treia fază corespunzând sfârșitului Ministeriatului Neagu și Ministeriatului Netta.

Cea dintâi fază cuprinde ea însăși mai multe perioade:

- a). Perioada trecerii armatelor germane prin Tară, în primăvara lui 1941
- b). Perioada operațiunilor pe teritoriul românesc, în vara lui 1941 și
- c). Perioada trecerii operațiunilor în afara teritoriului, în 1942.

Această a treia perioadă a Ministeriatului Soenescu se continuă în fapt și sub Ministeriatul Neagu, constituind a doua fază care durează până în momentul refluxului armatei germane în retragere din Rusia, la începutul lui 1944, când începe ultima fază care caracterizează în deosebi Ministeriatul Dommului Gheron Netta.

În ce a constat așa zisa finanțare?

Cum s-a făcut?

Care a fost rolul Ministerului de Finanțe?

Scopul ei, mijloacele ce s-au folosit și rezultatele obținute?

FAZA I-a a). Perioada anterioară venirii la Guvern.

În prima perioadă a Ministeriatului Stoenescu, Ministerul Finanțelor este cu totul străin de această finanțare. Ea se face prin CAFĂ, de către BNR, pe baza unor convenții semnate la 17 I. 1941, deci înainte de venirea noastră la Minister. Ea angrenează instituții care - în afară de Casa Colectoare - nu erau sub conducerea Ministerului de Finanțe, în ce privește activitatea lor.

La ce folosea și cum se făcea această finanțare?

O constatare importantă, mai întâiu; la data intrării noastre la Minister, armata germană operativă se găsea deja pe teritoriul României.

Din documentul produs de Secția Operațiunilor din M.St.M. (adresa nr. 700.693, aflată la fila 13 a dosarului Mircea Canciov, dela Acuzatorul Public conexat) - se constată că până la 21 Februarie 1941 intraseră deja în Tară nu numai cele două Divizii inițiale de instrucție - instalate în regiunile Buzău și Timișoara, dar mai intraseră (mai întâi în trecere spre miază-zi și apoi în reconcentrare) un întreg repertoriu de mari unități germane, denumite poate ironic (ca aluzie la instabilitatea politică a României față de Germania) cu nume de operă comică "Bajazzo I" și "Bajazzo II", "Rigoletto" (aluzie poate la aria "la donna e mobile"), "Pagliacci" etc, etc. - pentru a ajunge, gradat, la denumiri cu semnificații mai apropiate de funcțiunea salvatoare pe care probabil că le-o atribuiam nemții față de noi acestor mari unități: "Tanhauser", "Lohengin" și "Parsifall".

Aceste unități deja intrate în România, când am intrat noi în Minister, trebuiau să-și satisfacă diferitele lor nevoi ca: transporturi pe CFR și pe ape, comunicări telefonice și telegrafice, plăți de aprovizionări în curs de transport etc.

Într-un prim moment, anterior venirii noastre la Guvern, aceste unități (intrate în Tară fără o convenție specială să fi asigurat în prealabil modul lor de finanțare) foloseau căile ferate, drumurile, telegraful, porturile etc în baza unor convenții speciale încheiate cu autoritățile românești respective, prin care acestea se angajaseră să le presteze serviciile necesare, fără să prevadă în chip expres și mijloacele de paltă ale acestor servicii de către germani.

Iar pentru nevoile de aprovizionare, aceste MU germane începuseră să folosească RKKS - bonul de credit german - pregătit de Statul german spre a-l folosi ca mijloc de finanțare în Statele ocupate și deja folosit de ei în Franța, Belgia, Olanda și Norvegia.

Acesta era un Bon de autofinanțare, adică o chitanță cu putere de circulație forțată impusă de ocupant, care - după practica finanțelor de războiu - urma să fie retrasă la pace, pe seama învinsului. Era, în fond, o varietate a fostului bilet al Băncii Generale pus în circulație de nemți în 1916, pe care ne-au silit să-l retragem prin Pacea dela București din 1918.

Pus pe nepregătite în fața acestei situații, Ministerul de Finanțe, predecesor, sesizat de CAFĂ, intervine în Decembrie 1940, în virtutea prerogativelor sale de apărare și control al regimului circulației monetare din România și, arătând că România nu este un Stat ocupat și că dubla circulație monetară o prejudiciază, - cere Conducerii Statului să pretindă germanilor să retragă imediat, pe contul lor, aceste bonuri de credit emise de ei (RKKS) și să nu mai emită altele.

Această intervenție determină pentru prima oară nevoia de a se preciza normele de finanțare a armatei germane aflate pe teritoriul românesc.

Și, într-adevăr, Ministerul Economiei Naționale încheie la 17 Ianuarie 1941 prima convenție - de care am vorbit, pe care o găsim deja încheiată la venirea noastră la Guvern. Ea este această convenție:

1. - Nemții se obligă să retragă, imediat, RKKS emise în România, plătind detentorilor

lor lei și să plătească în viitor toate bunurile și serviciile primite în Tară numai cu moneda națională a Țării românești.

2. - Ca să-și procure acești lei ei încheie o convenție cu CAFA, prin care se angajează să pună la dispoziția acestei Casse diferite valori acceptate de ea; fie creanțe streine asupra Statului Român, fie alte bunuri, în schimbul cărora CAFA varsă la BNR în conturile armatei germane, lei - pentru contravaloarea bunurilor primite. Acești lei se plătesc, la rândul lor, la CAFA de către cei care au nevoie și obțin bunurile sau creanțele primite dela germani.

3. - BNR consimte numai un credit mutual de demaraj, reînnoibil, pentru a face posibilă operația, credit acoperit mai târziu.

În acest sistem deci, CAFA și BNR nu finanțează ci pun la dispoziție nemților, în Tară, leii cu care se plătesc valorile efectiv prestate de ei către CAFA și predate de această casă achizitorilor lor cu plată.

Din acești lei procurați de nemți pe această cale, cea mai mare parte servește la plata serviciilor făcute de autoritățile românești, în virtutea convențiilor de care am vorbit.

Ele se fac printr-un contract special destinat autorității românești.

Alte sume se pun la dispoziție, în același fel, în conturile Comandamentului Trupelor de Uscat, Intendenței și Aviației germane (1059, 1061, 1080 etc) - a se vedea Tablourile CAFA-ei depuse la dosarul instrucției.

Toate aceste sume, cu excepția creditului de demaraj, sunt efectiv acoperite imediat, nu de România, ci de germani; românii făcând efectiv numai oficiul de centralizare și distribuire a leilor procurați prin plata valorilor cedate de către nemți la CAFA.

Pentru a înțelege această situație, pe care noi - repet - am găsit-o în ființă, trebuie să amintim că, în acel moment, spre deosebire de ceia ce s-a petrecut mai târziu, România era debitoare în clearing față de Germania, adică Germania furniza, curent, României, în clearing, bunuri mai multe decât primea, rămânând astfel în favoarea ei un sold pe care aceasta înțelegea să-l folosească pe această cale în plăți de bunuri consumate pe loc și de servicii făcute trupelor lor de către autoritățile române.

Care era rolul Ministerului de Finanțe în acest timp?

Rolul său era exclusiv acela de supraveghere și control al efectelor sistemului existent asupra regimului monetar și economic (așa cum cere Legea Ministerului de Finanțe).

În această calitate, singurului amestec fusese, înainte de venirea noastră la Guvern, acela de Control al acoperirilor date de către nemți la CAFA.

b) Perioada întâia a Ministerului Stoenescu.

După venirea noastră la Guvern s-a mai adăugat un rol izvorât din funcțiunea Ministerului de Finanțe, de control al echilibrului bugetar al Regiilor care făceau servicii efective nemților în virtutea convențiilor anterioare (CFR, PTT, PCA etc) - cum am văzut - Regii ale căror deficite rezultate din efectuarea neplătită a serviciilor prestate la nemți s-ar fi reținut asupra echilibrului bugetar al Statului, în care se centralizează excedentele și deficitele tuturor Regiilor.

În această calitate - și numai în ea - Ministerul de Finanțe a intervenit la BNR în această perioadă. Nu cu scopul de a se da nemților sume de bani descoperit. Ci cu scopul ca, din sumele de lei adunate în conturile nemțești ca CAFA drept contravaloare a bunurilor cedate de ei acestei case, să plătească Regiilor românești toate drepturile ce li se cuveneau, spre a nu rămâne deficitare.

În afara acestor intervenții (ca BNR să plătească din banii cuveniți nemților serviciile făcute autorităților românești ale căror bugete depindeau de ei) Ministerul de Finanțe nu a dat nici o dispoziție directă de finanțare a armatei germane până la război și chiar din aceste intervenții, nici una nu am dat-o vreodată eu.

Astfel, pe o cerere a nemților către Ministerul de Finanțe, făcută în primăvara anului 1941, prin care aceștia solicită Ministerului să intervină în legătură cu această finanțare, Ministrul meu a pus rezoluția:

"Germanii să discute cu BNR!" - refuzând astfel orice intervenție directă.

Este deci absurd să se afirme că, prin vreun act al meu de finanțare a armatei germane, am permis în vreun fel, intrarea armatei germane, cum cere art. 1 "a" - pe baza căreia sunt dat în judecată - sau că eu aș fi contribuit sau aș fi putut contribui în vreun fel la permiterea intrării armatei germane în Tară, în această perioadă; ori măcar la pregătirea acestei intrări sau chiar la desăvârșirea ei militară, cum cere art. 1 "b" - pe care - repet - nu sunt totuși acuzat.

Este deci imposibil ca măcar un act personal al meu să poată fi socotit o condiție determinantă a hotărârii Mareșalului Antonescu de a declara sau continua războiul sub cuvânt că aș fi finanțat armata germană într-o vreme în care ea se finanța singură.

Toate intervențiile Ministerului de Finanțe sunt intervenții în favoarea autorităților românești, posteroare intrării armatei germane în Tară și permiterii acestei intrări. Sunt intervenții pentru plata unor servicii prestate acestei armate cu mult înainte de a se fi dispus plata lor și care servicii erau de mult efectuate la data când se ceruse această plată a lor de către Minister.

În sfârșit, această plată se cerea și ea pe baza unor convenții încheiate de alte autorități decât de Ministerul de Finanțe și tot anterior venirii noastre la Guvern (a mea și a Generalului Stoenu). Iar motivul acestor intervenții ale Ministerului de Finanțe nu era desăvârșirea permiterii intrării armatelor germane pe teritoriul Tării - deja săvârșit la acea dată; ci numai evitarea consecințelor defavorabile asupra Tării ale acestei prezențe a trupelor streine - într-un sector aflat efectiv sub controlul și răspunderea Ministerului nostru, și anume: evitarea dezechilibrului bugetar al Regiilor Autonome ale Statului, ale căror bugete depindeau - cum am văzut - prin jocul excedentelor și deficitelor lor de Ministerul de Finanțe. Lucrul e cât se poate de clar.

În afară de aceste intervenții de control, Ministerul nu a avut nici un amestec direct în darea dispozițiilor de plată, din această primă fază.

El a avut însă un alt rol, situat acesta în afara mecanismului de plăți care a consistat din examinarea funcționării mecanismului sistemului însuși și din semnalarea către Conducerea Statului a neplăcerilor pe care această examinare a funcționării sistemului le descoperea pentru economia și finanțarea României.

O serie de note atestă - cum vom vedea mai jos - aceste intervenții de alt gen.

În Aprilie 1941 situația clearingului Româno-German răsturnându-se în favoarea României și soldul nostru începând să fie creditor, Ministerul Finanțelor a semnalat Preșidenției situația, recomandând mijloacele prin care s-ar putea evita creșterea acestui spor în viitor. El a imaginat diferite mijloace de lichidare a soldului prin plăți triumphiulare de creanțe, în terțe State, cu reducerea cursului mărcii - dela 60-55 lei - în scop de a încuraja pe debitori să-și lichideze astfel datoriile externe.

Ministerul a mai conceput diferite alte mijloace folosite de Tării pentru lichidarea soldului, cum a fost răscumpărarea la cursuri foarte joase a tuturor rentelor românești din Germania. Aceste rente reprezentau reliquatul sumelor cu care s-a făcut între 1880 și 1914 înzestrarea tehnică a României și au fost răscumpărate cu mai puțin de o cincime din valoarea lor actuală, cu mai puțin de 2,5 miliarde lei. Este un act de liberare economică de tutela Germaniei făcut în aceste împrejurări.

Unele din aceste mijloace au eșuat, nemții refuzând să acorde, de pildă, debitorilor României garanțiile cerute de Ministerul de Finanțe, de pildă clauza de "portefort" (adică de garanție subsidiară) pentru debitorii care și-ar fi lichidat datoriile în terțe state, față de eventualele contestații ale validității lichidării.

Peste tot deci aceiași grije exclusivă a Ministerului de interesele românești - și numai de ele.

Mai mult decât atât, în Aprilie 1941, germanii, cerând să se facă lucrări suplimentare de apărare anti-aeriană a batalurilor Societăților Petrolifere, împotriva unor eventuale atacuri aeriene englezești - în valoare de 700 milioane lei -, Ministerul de Finanțe a pretins și a obținut ca aceste lucrări făcute de Societățile Petrolifere românești să fie plătite în întregime, efectiv de către nemți, întrucât aceste lucrări erau cerute de ei, deși protecția era făcută deopotrivă, în interesul lor și al Societăților Petrolifere.

Însfârșit, pentru a se obține mijloacele necesare finanțării, acordul încheiat la 29 Maiu 1941 de Ministerul Economiei Naționale cu aprobarea Conducerii Statului, a prevăzut sporirea plafonului cu care clearingul putea rămâne momentan descoperit în cursul duratei anuale a acordului de plăți, dar cu obligația debitorului de a-l acoperi până la sfârșitul anului contractual dela 50 la 100 milioane R.M. (Vom reveni asupra acestui punct)

Cu acest sistem s-a ajuns cu finanțarea armatei germane până după 23 Iunie 1941 când se termină această primă fază a finanțării ei, în acest fel.

FAZA a II-a. Perioada Ministeriatelor Stoenu și Neagu.

După începerea războiului, necesitatea de a înmiedica jafurile și rechizițiile armatei germane pe teritoriul Tării, determină Conducerea Statului să introducă, în fapt, o nouă formă de finanțare a nevoilor acesteia, și anume: Conducătorul Statului ordonă, începând de la sfârșitul lunii Iunie, decontarea directă de R.M. de către BNR, contra lei vărsate în conturile armatei germane.

În acest sistem, în loc ca împuternicitul economic german să mai depună la CAFA valorii direct utilizabile în Tară, pe care aceasta să le cedeze în Tară contra lei, pe care să-și verse apoi în conturile armatei germane la BNR - împuternicitul armatei germane trimite un cec în R.M. asupra Cassei Germane de Compensatie (Deutsche Verrechnungs Kasse) pe care-l depune la CAFA. CAFA îl transmite BNR-ului ca pe orice valoare, creditându-l

această Bancă cu valoarea acestor mărci în conturile Oficiului German de Compensații. BNR nu mai așteaptă însă ca cumpărătorii români de mărfuri germane să-i solicite mărcile pentru a plăti cu ele în Germania importurile lor, primind dela acești importatori lei pe care ulterior să-i pună la dispoziția germanilor, ca până acum, ci BNR emite direct lei, punându-i acestora în cont în țară și rămânând creditoare de R.M. la Cassa de compensație germană. (A se vedea primele trei planșe din graficele depuse la dosar, prin care se ilustrează acest mod de finanțare).

Este, cum vedem, o extindere peste plafonul de 100 milioane convenit prin acordul din 29 Maiu 1941 a sistemului de a emite lei prin decontare descoperită de R.M., fără plafon.

Nu este nici aceasta propriu zis o finanțare descoperită a germanilor, căci aceștia cedând R.M. către BNR îi furnizează acesteia contravaloarea leilor pe care-i primește de la ea. Dar, cum BNR nu folosește îndată aceste mărci, ea se găsește în situația de a fi făcut o emisiune de lei, momentan descoperită, în sensul statutelor ei, care nu-i permit să emită nelimitat lei pe devize streine, ci numai cu acoperire de aur ori devize liber convertibile în aur, în proporția statutară de minimum 25% din valoarea emisiunii.

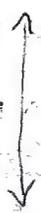
Cedând necesității, BNR - a cărei acoperire statutară avea în acel moment marginea necesară - face aceste emisiuni, onorând ordinele Conducerii Statului, în cursul lunilor Iulie - Septembrie. Din acestea, o parte se transmit direct și o parte prin Ministerul Finanțelor.

Dar cum mărcile nu se absorb ușor de către importatori, cu toate înlesnirile acordate prin decontarea importurilor germane (deoarece nemții lucrează prin reprezentanți cu credite acordate de Casele Germane, credite care-i scutesc pe acești reprezentanți de obligația de a depune lei la BNR pentru a obține pe ei mărci cu care să-și plătească importurile) -

(- emisiunea BNR începe să crească, cu dublul efect inflator: economic, al sporirii leilor de pe piață (care neaflând marfă importată în schimb, face să urce prețurile) și inflator tehnic (prin faptul că emisiunea fiind făcută contra mărci, BNR este amenințată să vadă scăzându-i acoperirea statutară sub procentul legal de 25%).

Ca o culme, germanii, avizați, pretind ca BNR să considere R.M. din acoperirea ei, ca deviză forte, în legătură cu sistemul proiectat, deci al schimburilor triumphiulare europene lichidate în R.M., - și cer, în același sens, revizuirea cursului R.M. față de leu.

În această fază Ministerul de Finanțe începe să intervină activ în legătură cu finanțarea armatei germane, spre a o frâna. Într-adevăr, finanțarea astfel făcută de BNR vine, pe deoparte, în concurență cu nevoile proprii ale Tezaurului de a recurge la Institutul de Emisiune pentru acoperirea nevoilor sale; iar, pe de altă parte, această finanțare amenință să producă pe piața monetară efecte inflatorii a căror evitare cade în atribuțiile Ministerului de Finanțe. Iar aceste efecte amenință să atragă, din partea germană, pretenția revizuirii cursului R.M. față de leu.

Intervențiile Ministerului au deci triplu scop:

Pe deoparte să limiteze, dacă nu poate să oprească cu totul, cererile germane de decontare supunându-le unui program dinainte supus Conducerii Statului și Controlului organelor românești.

Iar pe de altă parte, să facă să se ia măsuri pentru ca efortul făcut de BNR pentru nemți să fie acoperit în primul rând pentru Țară cu marfă importată în valoare egală cu cea consumată de nemți în interior, cu ajutorul leilor decontate și în al doilea rând pentru restabilirea poziției statutare a BNR, în sensul ca efortul de emisiune făcut de ea să-i fie acoperit tehniceste, fie prin resorbirea soldului de R.M. de către importatori, fie prin acoperirea Băncii, prin proporția statutară, de către nemți, cu aur sau cu devize libere.

În sfârșit, el urmărește să înlăture efectul disparității prețurilor și revizuirea cursului mărcii întemeiată pe ele. În acest scop, Ministerul de Finanțe a propus, începând încă din primăvară, când se ceruse și se obținuse de nemți sporirea plafonului de

decontare de mărci descoperit dela 50 la 100 milioane R.M., o serie de măsuri concurente destinate să absoarbă emisiunea făcută pentru nemți și s-o transforme în emisiune făcută pentru pentru nevoile noastre proprii, limitând, în același timp, cererile nemțești și mijloacele lor de achiziție pe piață (vide supra)

a). Pentru a limita cumpărăturile făcute pe piață de armata germană, Ministerul de finanțe a intervenit mai întâi pe lângă ~~Conducerea~~ Statului pentru a se lua măsuri în vederea interzicerii cumpărăturilor directe ale germanilor, introducându-se prezentarea obligatorie a cărții de identitate românești pentru orice cumpărătură superioară unui anumit quantum; iar, pe de altă parte, pentru a se impune ca toate cumpărăturile armatei germane din Tară să fie făcute sub controlul Intendenței Armatei române și să fie socotite ca exporturi, adică să nu fie decontate din contingentele de export acordate Germaniei în virtutea acordurilor economice - ceiace s-a și obținut.

b). În același timp, Ministerul cere ca toate cererile Germaniei să fie concentrate într-un plan prealabil aprobat de autoritățile române și pentru care, nemții să arate mai dinainte felul în care înțeleg să-l acopere. (A se vedea în acest sens notele Ministerului de Finanțe din August și Septembrie 1941 aflate la dosarul Ministrului meu General Soenescu, judecat anul trecut la această secție, acum la secția a 8-a).

Realizarea acestor măsuri constituie principalul obiect de discuție al negocierilor acordurilor de plăți pe anii 1941/1942 și 1942/1943, încheiate în Ianuarie 1942 și Ianuarie 1943 pentru perioadele Octombrie - Octombrie ale fiecărui an.

2. În același timp, Ministerul cere dela nemți acoperiri pentru efortul făcut. Si anume el cere:

a). Pentru Stat, un credit special de înamare și înzestrare a Instituțiilor de Stat, deosebit de cel contractat la 4 Decembrie 1940.

b). Pentru BNR, acoperirea cu aur a soldului emisiunii descoperite făcute de BNR (vide notele citate mai sus, p.33)

3. Si pentru că germanii întârzie în acordarea acestor cereri având aprehensiuni să acorde, pe credit, armament livrabil în Tară de care se tem că ar putea fi folosit contra lor și adoptând teoretic o poziție fățiș ostilă regulărilor internaționale cu aur, Ministerul de Finanțe purcede, de acord cu BNR, la transformarea, pe nesimțite, a emisiunilor făcute pentru nevoile armatei germane în emisiuni făcute pentru nevoile Statului român!

Si iată cum:

În același timp în care cere germanilor furnituri noi pe credite și aur pentru acoperirea statutară a emisiunilor de lei făcute de BNR pentru ei, Statul ia cu împrumut dela BNR mărcile primite dela nemți, înlocuindu-le, în acoperirea Băncii, cu bonuri de Tezaur și folosește el aceste mărci ca să cumpere cu ele bunuri de investiție din Germania, pentru investițiile Instituțiilor sale.

În acest fel, finanțarea descoperită a armatei germane de către BNR se transformă într-un împrumut în R.M. făcut de această Bancă Statului român.

Acestea sunt cele două credite interne de mărci de Stat dela BNR în 1942 și 1942. Situația lor e anexată memoriului depus de mine la Procurorul Cabinetului XII Instrucție. Statul le-a folosit pentru plata diferitelor bunuri de investiție necesare autorităților publice (Inzestrarea agriculturii, clinici medicale, drumuri, armament, CFR, PTT etc)

Rezultatul concurent al acestor măsuri este că, în același timp în care Ministerul Finanțelor cere și obține dela nemți un credit nou de 600 milioane R.M. - sporit apoi la 900 milioane R.M. (mai târziu la 1050 milioane R.M.) - și în vreme ce el obține dela nemți mai întâiu două, apoi trei și pe urmă opt vagoane de aur și devize spre a acoperi emisiunea făcută pentru ei de BNR - Statul român consumă în realitate soldul clearingului pentru nevoile sale proprii punând pe nemți, la sfârșitul anului 1943 în situația de a fi efectuat livrări de bunuri pentru aceste 1/2 miliarde R.M., mai mult decât am primit, și de a fi acoperit, în același timp, tehnicește o emisiune corespunzătoare unui sold creditor în clearing, făcută inițial pentru ei, dar care - prin jocul concurent al celor trei părghii ale sistemului - încetase să mai existe în realitate, în favoarea lor.

Emisiunea făcută inițial pentru nemți, egală cu soldul creditor al clearingului BNR față de Germania, era astfel transformată într-o emisiune făcută pentru nevoile proprii ale Statului român de vreme ce acest sold fusese odată acoperit de nemți cu mărfuri livrate pe credit, extraclearing, fără ca totuși situația lor aparentă, de drept, de debitori al clearingului să se schimbe. (A se vedea schema operațiunilor în graficele următoare depuse la dosar). Această situație permitea Ministerului să stăruie în cererea lui de acoperiri.

Trec, fără să insist peste caracterul dramatic al negocierilor care de două ori au să ducă la tensiuni politice grave între Guvernul român și cel german, culminând unul cu

demisia răsunătoare a unui Ministru al Economiei Naționale, speriat că nu ni se admit îndată cererile, - celălalt cu eliberarea din lagărul în care era deținut a lui Horia Sima ca amenințare a Guvernului român dacă nu-și retrage pretențiunile.

Trec și asupra caracterului pasionant al negocierilor descrise de mine pe larg în memoriul înaintat Procurorului anchetator, după cum trec și asupra condițiilor neobișnuite ale creditului din care numai o jumătate trebuia rambursat efectiv în șapte ani, restul fiind lichidabil la pace, în condiții aleatorii.

Las la o parte condițiile în care s-a obținut dobândă la soldul rămas descoperit, atunci când acesta se epuizase, în realitate, precum și împrejurările în care - împotriva tuturor așteptărilor - am izbutit să dobândim aurul, fără a accepta totuși condiția sine qua non cerută de nemți, a decontării nelimitate de R.M. de către BNR.

Sunt acestea desigur pagini de istorie economică care își vor găsi într-o zi istoriograful care să le pună în lumină, prin prisma acestui proces, și tristețea și marea lor.

Rețin numai atât,

Că în același timp în care Ministerul Finanțelor reușea, începând din Noiembrie 1941, să pună frâu cererilor germane de decontare descoperită și să-i facă să plătească în lei toate arieratele datorate autorităților, - el izbutea, din a doua jumătate a anului 1942, fiind încă Ministru Generalul Stoenuș (situație continuată apoi și sub Ministeriatul Neagu), - să facă pe germani să acopere cu mărfuri germane toate sumele ce li se puseseră la dispoziție în clearing, descoperit, în perioada verei 1941, - transformând astfel finanțarea armatei germane într-o finanțare a nevoilor proprii și obținând, pe deasupra, dela nemți, acoperirea cu aur a unui efort care în realitate, în urma acestor acoperiri cu bunuri, nu mai era făcută pentru dâșii.

Care a fost rolul meu în această bătălie economică?

Același!

N-am dat în acest timp direct nici un ordin de finanțare a armatei nemțești. Iar de transmis, nu s-au transmis prin cabinetul meu în această perioadă, decât trei. Toate în lipsa Ministrului și cu știrea lui (cum am văzut). Și din ele, nici unul în faza anterioară.

În schimb, prin decizii, note, rapoarte, discuții cu Miniștrii mei și Conducătorul Statului (sub supravegherea lor) și prin instrucțiuni aprobate de Miniștrii, dar adesea plecate dela mine la Cabinet, prin discuții cu experții germani trimiși să lămurească o situație care li se părea tot mai ciudată (și actele prezentate de mine Cabinetului XII Instrucție o atestă orișicui) - sunt unul din cei care au inițiat, studiat ori sprijinit realizarea optimă aproape a tuturor măsurilor luate în această bătălie. Am susținut pe negociatori, am rezistat la contra pretențiilor, am pledat contra celor sceptici și, când negociatorul a venit dela Berlin, cu primele două vagoane de aur, în România, în Ianuarie 1942, - m-am dus să-l întâmpin personal la gară, așteptând o noapte întreagă, pe un frig de minus 20 de grade, sosirea trenului întroienit care-l aducea împreună cu roadele luptei noastre.

Evoc controversa mea cu Dr. Blessing, expertul Dr.ului Schachat care descoperise situația și venea să ne ceară să suspendăm investițiile proprii. Am argumentat atunci contra lui - avocatus diaboli - că finanțarea se făcuse în realitate pentru nevoi nemțești și am reușit să împiedic sisterea investițiilor! Era în Noiembrie 1941.

Este aci o pagină - repet - pe care mă mândresc că am trăit-o pentru Tara mea, care mă va face să mă țin drept sub povara oricăror lanțuri cu care cineva și-ar închipui că poate să-mi încovoiască mândria de a o fi trăit!

Nu știu câte bătălii au câștigat românii în acest război pierdut. Dar știu că cei care au căzut departe pot fi încredințați că interesele lor n-au fost trădate de cei rămași înapoi să le apere, față de foștii aliați de eri.

FAZA a III-a

a) Perioada Ministeriatului Neagu.

Vin acum la ultima fază caracteristică sfârșitului Ministeriatului Neagu și Ministeriatului Netta.

Aci, tabloul se răstoarnă dintr-o dată și cerul se acoperă cu nori amenințători.

Refluxul armatelor germane învinse în Răsărit se abate pe pământul Moldovei înlocuind perioada de acalmie a cererilor germane cu nevoi imperioase ce se cer împlinite: pe loc, sub amenințarea revolverului și, sus, sub amenințarea ocupațiunii Țării (stenogramele din 12 Ianuarie și 25 Maiu 1944).

Încă înainte de a se produce acest reflux, nemții s-au trezit și au descoperit că au fost înșelați în așteptările lor anterioare și păcăliți, acoperind cu aur...

Violenți în manifestarea lor, ei încep negocierile din toamna anului 1943, sub auspiciu foarte sumbre.

Acordul anual, a cărui semnare întârzie din Octombrie 1943 până în Februarie 1944, amenință să ne impună sarcini grele. Nemții nu mai vor să audă de acoperirea soldului la BNR și nici de livrări de aur. Ei cer contingente de export mari, menite să acopere nu numai balanța dreaptă, dar să facă ca România să le și restituie tot ce au livrat în plus, anul trecut. Pretind chiar - ca și Domnul Procuror! - că soldul clearingului, tot, să fie folosit la stingerea creditelor date de ei și BNR să restituie aurul care i s-a dat degeaba.

Moment dramatic, căci germanii își sprijină cererile pe amenințări străvezii. Și, ca culme, enervat, Conducătorul Statului rupe punțile de înțelegere, alungând din Cabinetul său pe primul delegat german venit să-l amenințe cu ocuparea.

Ministerul de Finanțe intervine atunci din nou și, cu ingeniozitatea și sagacitatea lui, Ministrul de atunci, salvează situația concepând un nou sistem, care, aparent, va da satisfacție nemților, dar în fond va permite României să continue de a primi aur și a primi și armamentul pentru acoperirea planului de dotare a cărui împlinire grăbită îl apasă, dată fiind precipitarea evenimentelor, care îl fac necesar.

În această soluție perfect studiată:

1. Soldul nu se va mai compensa cu clearingul, cum cer nemții;
2. Totuși, soldul în clearing e blocat pentru Minister care nu mai poate împrumuta R.M. dela BNR, în cursul anului contractual;
3. Armamentul va continua să fie livrat pe credit care este sporit dela 900 la 1050 milioane R.M.
4. Nevoile de finanțare ale armatei germane nu se vor mai acoperi de BNR, cu care nemții nu mai vor să aibă de-a face, ci direct de Ministerul de Finanțe care îi va deschide, în acest scop, un credit, în lei, egal cu creditul nou de armament convertit de ei Ministerului. Credit contra credit, deci. (Dar Ministerul ia acest credit tot de la BNR, așa că numai forma e schimbată).
5. Furniturile armatei germane vor fi toate considerate ca exporturi în contingent.
6. Clearingul va funcționa echilibrat, dar scăzându-se diferența exportată în plus de nemți anul precedent, repartizată pe toată perioada, așa ca să reapară soldul la sfârșit.
7. Prestațiile se vor controla lunar, efectuându-se numai pe măsură ce se execută livrările.
8. BNR-ului nu i se va lua îndărăt aurul dat, dar nu va mai primi altul dela nemți (cel puțin în aparență).

S-ar părea că toate avantajele acordurilor precedente sunt pierdute. Nu! O rază, în acest întuneric!

9. România, căreia i se refuză aurul pentru acoperirea soldului BNR, ca în trecut, găsește o altă ieșire:

Ea pretinde dela nemți, și obține, asigurarea unui tranzit de export spre țările cu devize libere (Elveția și Suedia) tranzit pe care nemții îl controlează, egal cu 25% din valoarea contingentelor acordate lor.

Numai astfel, BNR-ul va mai fi în măsură să-și efectueze efortul.

10. Dar acest tranzit, nemții trebuie să se oblighe să-l asigure, sub sancțiunea livrărilor următoare ale cotelor din contingentele care li s-au acordat.

11. Germanii dobândesc, în schimb, o favoare care este însă și o obligație pentru ei. Aceia că, dacă nu vor, ori nu pot, să ne asigure tranzitul, ei au facultatea să preia ei cota de export spre Țările cu devize libere, plătind însă ei, cu devize libere această cotă.

12. Spre a nu fi la discreția lor, în acest caz, ei se obligă să cumpere această cotă, la prețurile cele mai bune obținute de Guvernul român în țările cu devize libere, prin tratative directe.

În acest fel, situația se restabilește în favoarea economiei românești, prin efortul ingenios al Ministerului de Finanțe. Este adevărat că nemții nu mai acordă nici un sold.

Dar, practic, situația este aceeași.

Și acest lucru singur importă!

Căci, spre a-și obține contingentele de export consimțite, ei trebuie, ori să ne asigure tranzitul în țările cu devize libere, ori să plătească ei această cotă cu devize.

Acoperirea statutară a BNR-ului pentru efortul făcut prin Ministerul Finanțelor în favoarea armatei germane este iarăși asigurată, cu toate că creditul în lei obținut de Stat dela BNR pentru armata germană este deja acoperit odată de nemți, prin livrări egale pe credit de armament, pentru nevoi proprii românești.

Acesta este acordul semnat în ultimul moment, cu o săptămână înainte ca refluxul nemților, după înfrângerea dela Uman, să creieze o situație nouă. O săptămână să fi întârziat semnarea lui și nemții ar fi refuzat-o!

b) Perioada Ministeriatului Netta

Am văzut că, potrivit acordului din 9 Februarie 1944, germanii puteau achiziționa bunuri în Tară, plătind cu lei proveniți din trei conturi diferite:

1. Odată cu lei proveniți din sumele puse la dispoziția lor de Ministerul Finanțelor, din creditul de 18 miliarde acordat drept contraprestație românească la livrările germane de armament, efectuate în contul creditului echivalent consimțit de Germania și numai pe măsură ce Ministerul român al Inzestrării asigură recepționarea acestor livrări.

2. A doua oară, cu lei aflați în contul ~~de clearing~~, proveniți din plățile importatorilor români din Germania, în contul contingentelor.

3. A treia oară, nemții puteau cumpăra cu lei proveniți din decontarea de către BNR a devizelor libere, pe care le-ar fi vărsat substituindu-se ca achizitori exporturilor în tranzit pentru valoarea a 25% din contingente spre țările cu devize libere, conform prevederilor acordului.

Este celiace Ministrul Aprovizionării spunea, plastic, în declarațiile evocate aci, că "nemții sug din trei țate "

Incepând din momentul refluxului trupelor germane în retragere prin Tară, germanii încep să se afle cu aprovizionarea trupelor lor ~~din Tară~~, într-un serios impas.

Sumele prevăzute în acord pentru finanțarea armatei germane sunt cu totul insuficiente pentru aprovizionarea trupelor lor tot mai numeroase, așa că germanii sunt nevoiți să folosească pentru aprovizionarea acestor trupe o parte a produselor achiziționate în vederea exportului în Germania.

Mecanismul acestor treceri a aprovizionării armatei germane era relativ simplu deoarece aprovizionările armatei germane se decontau în contul contingentelor de export prevăzute în acorduri.

Pentru a înlesni aprovizionările pe teren, Ministrul de Finanțe, prevăzător, instituisese, încă din vreme, de acord cu Conducerea Statului, un nou sistem de achiziție cu plata în bonuri puse la dispoziția armatei germane prin ofițeri români de intendență detașați pe lângă Marile Unități nemțești.

Aceste bonuri se centralizau de către acești ofițeri de intendență români, trecându-se în contul exporturilor din contingentele consimțite Germaniei prin acord.

Bonurile se decontau Statului român de nemți, pe valoarea lor întreagă, în vreme ce Statul român lichida pe detentori, treptat, fără ca nemții să beneficieze astfel de înlesnirile de credit asigurate pe această cale Statului român.

În acest fel, nemții ajung să epuizeze repede toate disponibilitățile lor din primele două conturi.

În schimb ei nu asiguraseră încă tranzitul spre țările cu devize libere a cotei de 25% și nici nu preluaseră această cotă asupra lor, lăsând BNR, sub acest raport, în deficiență.

Aplicarea acordului din 9 Februarie 1944 se găsește astfel în impas. Pe deoparte nemții pretind sporirea contingentelor necesare armatei lor, pe de altă parte, Ministerul Economiei Naționale și BNR pretind executarea prevederilor acordului privitoare la tranzitul garantat de nemți către țările cu devize libere. Însfârșit, Ministerul Aprovizionării refuză să asigure simultan și o creștere a contingentelor afectate armatei germane și o acoperire a cotei necesare exportului spre țările cu devize libere.

Acordul din 9 Februarie rste amenințat de a nu mai putea fi executat. Ca culme, sub presiunea nevoii, trupele germane aflate pe teritoriu, încep să jefuiască.

Pentru a face față situației, Subsecretarii de Stat ai Economiei Naționale, Aprovizionării și Finanțelor - care se întâlnesc azi aci, pe banca acuzării - se întrunesc în conferință la Ministreul de Finanțe, la începutul lunii Maiu 1944, întocmind o Notă comună prin care propun ca singură soluție pentru finanțarea aprovizionării suplimentare a armatei germane, ca Germania să preia asupra ei cota de 25% exportabilă spre țările cu devize libere al căror tranzit se angajase să-l asigure, depunând ea însăși aceste devize libere conform prevederilor acordului.

Ministrul de Finanțe admite soluția și - cu toate protestările vehemente ale germanilor care se plâng că România le cere să plătească cu aur aprovizionarea unor armate care luptă să-i apere teritoriul - isbutește să o impună Conducere Statului, care, la rândul său, o impune germanilor.

Constrângeri de situație, germanii încep să verse regulat în Elveția aur, în contul Statului român, pentru plata produselor astfel achiziționate.

În același timp, Ministerul Finanțelor dispune centralizarea - prin organele Ministerului de Interne - a tuturor prădăciunilor și rechizițiilor abuzive făcute de germani computându-

deasemeni, în sarcina contingentelor de export consimțite Germaniei, prin acord.

Această soluție ingenioasă care face pe nemți să plătească cu aur aprovizionarea suplimentară a trupelor lor care luptă pe teritoriul românesc și care restabilește, cu toată gravitatea situației, posibilitatea Tării de a primi pentru exportul său aur, într-o țară neutră, a fost considerată, prin absurd, de actul de acuzare ca o învinuire în sarcina Ministrului de Finanțe Netta, că ar fi acodat nemților contingente suplimentare; uitându-se că aceștia aveau drept contraparte o cantitate suplimentară de aur și devize libere primite de Statul român și că aceste livrări pretinse suplimentare nu erau în realitate contingente suplimentare ci numai cota de 25% în devize al cărei tranzit se angajaseră să-l asigure (am acasă lista acestor devize), pusă în sarcina nemților printr-o măiastră interpretare, în favoarea României a clauzelor acordului din 9 Februarie 1944. Ultima depunere de aur, în Elveția, confirmată de BNR a avut loc în preziua datei de 23 August 1944.

Rolul Ministerului de Finanțe, în această perioadă, constă deci din controlul executării acordului din 9 Februarie 1944 și din găsirea unei soluții ingenioase care să permită aplicarea acestuia în avantajul României, într-un moment de blocare aparentă a conturilor lui, când se putea strica totul.

Acesta este ultimul act al finanțării armatei germane, cel mai dureros resimțit de Conducerea Politică a acelei Tări a cărei nemulțumire s-a manifestat și în ultima întrevedere a ei cu Conducătorul Statului Român, la începutul lui August 1944.

Dacă Onorata Curte vrea să-și dea seama de împrejurările în care a avut loc ultimul act al dramei, ea poate să se referă la discuțiile dramatice ale ședinței din 12 Ianuarie 1944 a Consiliului de Miniștrii, când se discută sistemul bonurilor de plată; sau la discuțiile din ședința din 25 Maiu 1944, când Conducerea Statului pune în vedere Consiliului amenințarea cu ocupația la care este expusă, dacă nu se ajunge grabnic la o soluție.

Ocupație, care - dacă s-ar fi realizat - ar fi dispărut orice posibilitate a întoarcerii dela 23 August 1944!

Este aceasta o activitate de aservire?

Este un act de militare pentru hitlerism?

Este un act de contribuție la pregătirea sau desăvârșirea permiterii intrării armatei germane pe teritoriul Tării?

Este un act de complicitate la hotărârea de a continua războiul?

NU !

Este o activitate curat românească, de apărare exclusivă a interesor țării, într-un sector limitat, față de aliații ei ocazionali de eri, făcută cu grija de a mija Tării maximum de avantajii, fără a pierde însă din vedere esențialul, care constă din asigurarea cu orice preț a condițiilor menite să permită Tării ieșirea din conflict la timpul potrivit.

Dacă cei care au colaborat la obținerea strălucitelor rezultate arătate ar fi sabotat activitatea lor, crede Onorata Curte că faptul lor ar fi putut aduce Tării evitarea unui dezastru sau o pagubă mai mică decât a adus fără voia lor?

NICIDECUM !

El ar fi dus numai la ocuparea Tării de germani, ocupare sub amenințarea căreia am lucrat neconținut și pe care Tara a evitat-o totuși, cu toată îndrăsneala cu care făptașii acestor negocieri și finanțări au arătat-o în pretențiile lor: datorită felului în care au știut să-și strecoare aceste pretenții, împletindu-le cu interesele de moment ale adversarului, spre a face totuși să triumfe scopurile proprii ale Tării lor.

Suntem totuși datori să spunem aci, cu toată umilința, că avem sentimentul că toate rezultatele strălucite pe care le-am obținut, nu se datoresc numai râvnei și priceperii și nici numai ingeniozității noastre, a acelor care am dat și câștigat această bătălie economică, atât cât se datoresc felului în care a fost prețuită jertfa celor căzuți pe câmpul celeilalte bătălii.

Ceiace ținem să evidențiem aci este numai faptul că noi, cei care am apărat acasă față cu fostul aliat de eri, interesele economice ale celor căzuți departe, nu am înșelat nădejdea lor și am luptat și noi lupta noastră, cu succes pentru țara noastră.

Si dacă noi am avut în cele ce am încercat aci izbânda pe care ei nu au avut-o, noi știm că le-o datorăm totuși pe a noastră întâi lor, și, deaceia, departe de a ne fâli su ce am făcut față de dâșii, înțelegem numai să le dăm aci socoteală.

Iartă-ne Curte, dacă - folosind prilejul judecății Ei - înțelegem să ne facem această datorie.

C. Incaadrarea specială în prevederile art.1 a și 2 bdin Legea 312/1945.

Onorată Curte,

Poate fi considerată activitatea mea în cadrul convențiilor economice, sau în legătură cu finanțarea armatei germane, ca act de militare pentru hitlerism sau ca act de militare pentru pregătirea sau desăvârșirea actului de permitere a intrării armatei germane pe teritoriul Tării, ca o contribuție a mea la această permitere prin acte proprii, ori ca un act de complicitate la hotărârea de a continua războiul?

NU !

Militarea, Onorată Curte, după dicționar, înseamnă activitate luptătoare. Acțiunea dusă împotriva unor potrivnici pentru a face să triumfe anumite scopuri și valori categoric implicate în acțiune. Militarea este un act de făptuire unit cu afirmația indiscutabilă a unui anumit scop. Un militant poate întreprinde și o activitate clandestină. Dar în clandestinitatea actului militant subsistă afirmația fățișă a scopului. Poate exista deci o activitate clandestină a unui militant. Nu poate însă să existe militare clandestină. Tocmai pentru că actul de militare implică existența unei afirmații categorice a unui scop pentru care militează.

Când se pretinde deci că cineva militează într-un anumit scop, pentru a se dovedi că el militează într-un sens, nu ajunge să constați că făptuiește într-un anumit sens din întâmplare, sau că făptuiește într-un sens dar în alt scop decât pentru cel care făptuiește ori se pretinde că făptuiește. Trebuie să dovedești că lupta care se dă, se dă pentru un anumit scop și nu pentru altceva. Numai cel care-și însușește scopul poate fi socotit militant, ci nu cel care contribuie, întâmplător, la realizarea unui lucru, după principiul rezultatelor.

Îmi amintesc despre o împrejurare care lămurește foarte limpede acest fapt: acum vreo 17 ani, la Fundația Carol, o asociație din care făceam parte organizase un ciclu consacrat marilor personalități contemporane, un simpozion despre Lenin.

Se știe ce este un asemenea simpozion! O teză este înfățișată auditoriului, nu dogmatic, de un singur vorbitor, ci privită din mai multe perspective, fiecare prezentată cu argumentele respective, de către alt vorbitor. Auditoriul ascultă și trage singur concluziile. Este o formă de educație democratică, folosită mai ales în occident, a cărei aclimatizare se încerca atunci la noi. Unul înfățișa, în această dezbateră pe Lenin așa cum îl vedea burghezia, altul, așa cum îl vedea social-democrația, altul, așa cum îl vedea țărănișmul, altul, așa cum îl vedea fascismul.

Îmi revenise mie sarcina - ca sociolog - să deschid dezbateră, înfățișând tema discuției însăși: teza leninistă.

Apăruseră în mai multe cărți, în Apus, despre istoria vieții lui Lenin și, de curând, cartea lui Stalin "Problemele Leninismului", azi atât de cunoscută, se tipărise pe nemțește în colecția "Marx-Engels". Îmi revenise sarcina, grea pe atunci, să înfățișez pentru întâia oară într-o dezbateră publică la Fundația Carol, istoria vieții unui om și esența unei doctrine a cărei prezentare era pe atunci mai ales un lucru clandestin (Organizatorii au și avut de a face atunci cu autoritățile și cu Presa de dreapta).

Încercasem să-mi fac datoria de luminare a publicului, expunându-i obiectiv "împotriva propagandei interesate, a calomniei și a prostiei", cum s-a petrecut unul din faptele cele mai însemnate ale istoriei contemporane și care erau intențiile exacte, după propriile lor mărturisiri, ale celor care l-au făcut. Nu știu cât am reușit, dar astea îmi erau intențiile.

Ei bine, la sfârșitul acelei discuții, îmi amintesc că s-a ridicat din sală actualul Ministru de Justiție, Domnul Pătrășcanu, pe atunci simplu militant al partidului comunist, și a cerut să vorbească și dânsul.

I s-a dat acest cuvânt.

Si-mi amintesc că și-a început pledoaria pentru Lenin zicând:

Prezentarea obiectivă a tezei leniniste și înfățișarea istoriei lui oricât de corectă făcută, nu-i totuna cu actul de militare pentru leninism pe care nu-l poate face decât acela care și-a însușit scopurile lui. Ci nu acela care - pentru alte motive - fie ele chiar intenția onorabilă de a lămuri publicul asupra unor adevăruri - se află adus a le expune și le apăra împotriva altei teze. Deaceia - continua Dinnia Sa - este locul unei apărări a lui Lenin în fața tezelor ce prezintă, nu în perspectiva altui scop, fie el chiar adevărul, ci în perspectiva scopurilor lui, pe care nu o poate face decât un militant, adică un luptător

care a aderat fățiș și categoric la scopurile leninismului.

Si a făcut apoi această înfățișare pasionată, militantă a tezei sale!

Am amintit această întâmplare nu pentru pitorescul ei - văzută acum din depărtarea aproape a unui sfert de veac -, cât pentru a evidenția necesitatea cu care adeziunea explicită la un sistem de scopuri este cerută de actul de militare. Chiar când el ar fi clandestin!

Nu poate fi socotit ca act de militare un act în care mai multe voințe se întâlnesc, având fiecare alt obiect în săvârșirea aceluiași fapt. Tot așa cum nu există nici complicitate dacă nu există conivență frauduloasă, adică unitatea de voință pentru săvârșirea infracțiunii, chiar dacă există acte materiale de coparticipare la săvârșirea unui delict.

Etica cunoaște fenomenul, astăzi clasic al "eterogoniei" sau al "politelismului" - actul în care două voințe converg sub raportul mijloacelor materiale de execuție, dar diverg sub raportul scopurilor urmărite. Întâlnirea sub raportul scopurilor urmărite. Întâlnirea în folosirea aceluiași mijloc, în diversitatea desăvârșită de scopuri.

Cum s-ar putea confunda o coincidență de scopuri și de finalități ceva care nu este decât o întovărășire de moment în săvârșirea aceluiași acte și în folosirea aceluiași mijloc determinate de nevoi cu totul deosebite? Cine ar putea confunda "Unirea în cuget și simțiri" cu "întovărășirea cu diavolul ca să treci puntea"? La fel, cine ar putea învinui de complicitate la furtul săvârșit de un pompier în timpul stingerii unui incendiu pe cineva care i-ar fi ținut scara ajutându-l astfel să se urce să stingă focul?

Nu, Onorată Curte!

Săvârșirea de acte materiale nu ajunge aci!

Ceiace ar trebui dovedit, pentru a se putea afirma că există militare sau complicitate, este existența unei intenții indiscutabile și luptătoare în cazul militării, în vederea realizării scopurilor hitlerismului, pentru ca actul să fie socotit militant.

Discernământul intenției fiecăruia în această situație este desigur o sarcină subtilă, Onorată Curte, dar este o povară vrednică de majestatea suverană a Justiției. Ea este de domeniul acelei "verité morale" - adevăr moral - de care vorbesc francezii care țâșnește cu veracitate din masa tuturor documentelor care, în domeniul negocierilor, (unde, vorba poetului, limba a fost dată omului tocmai spre a-și ascunde mai bine gândul și unde plătești deseori cu un compliment o renunțare de principiu) - trebuie totdeauna să învaluie intențiile adevărate sub voalul perspectivelor care pot face ideile acceptabile. Acest adevăr moral există în cazul nostru netăgăduit!

El izvorăște nu numai din convergența tuturor eforturilor, nu către asigurarea tuturor mijloacelor în vederea continuării războiului, ci către apărarea Tării de către aliat ca și către asigurarea libertății de acțiune politică și economică a Tării și chiar de pregătire (fățișe între noi, clandestină față de alții) a ieșirii noastre din războiu.

Ea se vedește din conivența care nu are nevoie să fie mărturisită dar care țâșnește totuși din fiecare act prin care unul zice: "dă-mi" și altul "n-am" - în intenția de a apăra interesele Tării față de aliatul de ieri ca și cum ar fi fost adversar, care era chiar adversar în aceste discuții.

Dovadă că coincidența întâmplătoare de acțiune cu adversarul este numai o întâlnire nevolnică de mijloace ci nu o întâlnire voită de scopuri.

Am împletit dinadins aci tot ce se leagă de intenție și de scopuri în actul de voință, atât în ce privește militarea cât și în ce privește complicitatea, cu toate că elementul de afirmare categorică al scopului este necesar în militare, pe când în complicitate poate lipsi, cu condiția să existe totuși dovada lui netăgăduită.

Le-am împletit, spre a nu obosi Curtea, repetându-le în fiecare caz, convins că ea va face ușor această despletire, repetând cele spuse aci pentru fiecare cap de acuzare.

Le-am mai împletit și pentru că s-a căutat dovada militării și complicității, nu în acte fățișe de militare ci deosebit de acestea, și chiar împotriva lor, în acte de execuție. Este logic ca, în acest caz, să se caute legătura cu fiecare fapt imputat, dacă el cuprinde măcar implicit, intenția incriminată sau dacă, dimpotrivă, chiar atunci când ar putea fi presupusă aparent, faptele se găsesc justificate explicit în alte perspective.

Ce sunt toate lămuririle date în fiecare caz, așa cum reiese din fapte, asupra umărilor posibile ale fiecărei măsuri propuse de mine, în perspectiva intereselor pur românești și în opoziție cu cele germane, chiar atunci când acțiunile converg, decât grija de a nu se confunde o învoială făcută de nevoie asupra mijloacelor cu o coincidență esențială de finalități?

Dece, cu prilejul unor lucrări de colaborare în construirea aeriană defensivă, Subsecretarul de la Finanțe propune, împreună cu cel de la aer, să se numere nemții din Tară și cei pe aerodroame?

Dece cere aur arătând că sensul acestei măsuri este să obținem emanciparea economică în pace din sistemul pe care-l exclude?

Dece propune verificarea prețurilor reciproce în prestațiile de servicii aeriene?

Dece se opune decontării nelimitate sau urcării cursului mărcii?

Dece arată că armamentul este bun folositor în raport cu scopul la care este folosit, generând astfel deosebirea care a devenit apoi de stil, între armamentul folosit pe front și cel "propriu"?

Dece spune Ministrului său să nu vorbească despre tare, când, acesta cere ca mobilizarea să se facă numai în interior?

Dece cere limitarea cumpărăturilor armatei nemțești prin Intendența română?

Si dece - în ședința din 12 Ianuarie 1944 - după ce a propus plata cu bonuri în loc de bani spune că în acest fel populația (care nu cunoaște bonul, dar banii da) va ști mai bine să se apere?

Toate acestea nu spun nimic?

Nu sare în ochi scopul comun al acestor măsuri de a deosebi clar interesul propriu, atunci când se demască scopul deosebit al adversarului?

Domnul Procuror a vorbit elogios, în rechizitoriu, de cazul SNG - pe care l-a cunoscut.

A fost oare altul cazul în cursul tuturor acestor negocieri și activități pe care ulterior mi le-a pus în sarcină, după ce Domnul Procuror al Cabinetului XII, care le examina-se pe toate, ca fapte proprii, le-a înlăturat ca posibilități de acuzare?

Fost-a altul cazul Malaxa-HGW, unde am redactat primul proiect al minutei încheierii Consiliului, prin care acesta a respins - la fel ca la SNG - convenția ce se încheiase întâi de Președinție?

Fost-a altul cazul acțiunilor Societății Naționale de Gaz Metan scoase din patrimoniul Societății Malaxa și trecute Statului, la stăruința mea, ca să nu intre în patrimoniul Societății mixte Româno-Germane care închiria Societatea Malaxa?

Si câte altele și altele!

Si toate cazurile în care am lucrat nu au fost la fel?

Dece atunci aceste acte de execuție să nu fie interpretate la fel și să se tragă din ansamblul unei activități o încadrare care se spulberă la analiza intențiilor și realizărilor fiecărui caz în parte?

Iată dece insist atât și cer ca dacă - în urma acestei noi forme a acuzării, Onorata Curte ar înțelege să rețină din activitatea mea, vre-un fapt precis încadrabil în textele menționate, să-l articuleze lămurit și să-mi permită să repet în fața ei probele făcute la Cabinetul de Instrucție, pe care Domnul Procuror respectiv, în abundența lor și în lipsa unei acuzații precise rostite în privința lor, nu a înțeles să le reție.

Ca să nu se ajungă, Onorată Curte, să se repete - cum să zic? - faptul de mirare că mi se impută într-o hotărâre fără nici o dovadă, că am făcut eu fapte care nu s-au făcut de nimeni - de pildă finanțarea armatei germane în bloc, ori toate actele Guvernului - așa cum s-a petrecut cu prilejul primei hotărâri.

Pe lângă toate aceste considerațiuni comune de înlăturare și a complicității și a mităritării, prin lipsa intenției presupusă în actele de execuție în care s-ar concretiza, am văzut că există o considerațiune specială de alt ordin, pe care am analizat-o în drept, care face ca un act de execuție să nu poată fi considerat ca un act de complicitate la luarea hotărârii de a-l face. Este împrejurarea că actul de execuție presupune cu necesitate pre existența faptului hotărârei. Altfel actul de execuție nici n-ar putea exista. Si dacă un act de execuție poate fi considerat act de complicitate atunci când săvârșirea infracțiunii constă din comiterea de asemenea acte de execuție (de pildă, într-un omor - cum am văzut) este imposibil să se pretindă acest lucru atunci când infracțiunea e definită de legiuitor, precis, că stă nu în actul de execuție el însuși ci în actul de hotărâre care-l precede.

Pentru a putea exista complicitate la hotărârea de a continua războiul, ar trebui dovedită deci existența unui act și a unei intenții care să ajute luarea hotărârii, atunci când aceasta nu fusese încă luată iar nu a numi actul de executare a acestei hotărâri, după luarea ei.

Dar toată argumentarea Domnilor Procurori călărește în acest punct pe confuzia dintre continuarea războiului, la care toți am contribuit, cu actele de execuție în serviciu comandat și hotărârea acestei continuări, la care nu se constată că am luat parte, ba despre care se pretinde, tot fără a face dovadă, dar pentru a face ca argumentarea să alunece pe alt tărâm: că nici n-ar fi existat.

Nu, Onorată Curte!

Am arătat că hotărârea continuării războiului este un act determinat, ca și hotărârea declarării lui, care nu putea fi făcut decât de cel care o avea în sfera atribuțiilor lui și Legea definește odată: actul "au hotărât" și specifică două obiecte cărora aceste hotărâri se aplică: declararea și continuarea războiului.

Nu sunt deci două acte distincte ci unul și același act de hotărâre ce revine aceleiași organ.

Hotărârea continuării prevăzută de legiuitor nu este o voință implicită ci un act anumit al celui competent care implică existența unui moment în care continuarea mecanică a războiului ar putea fi întreruptă printr-o hotărâre executată de ieșire din războiu

Pentru aceasta trebuie făcută prealabil dovada putinței ieșirii din războiu la un moment dat și existența unui act de acest fel.

Această dovadă nu s-a făcut de acuzare.

Si atunci, cu ce am fi complici?

Dimpotrivă, noi am dovedit că, cel puțin dela un moment dat înainte, presupusa voință implicită de a continua războiul era înlocuită de o voință explicită, dar încadrată în secretele de Stat de a ieși din el, ieșire în vederea căreia se făcuseră chiar acte de execuție, acte care au dus efectiv la ieșirea din războiu, atunci când se putea ieși și ai căror executori au recunoscut prin mărturii depuse în fața Curții că le-au săvârșit cu ajutorul faptelor acuzațiilor de astăzi.

La ce voință am fi aderat atunci?

La cea nedovedită de a continua războiul?

Ori la cea dovedită de a ieși din el?

Mă opresc, Onorată Curte, aci pentru că mi se pare inutil să mai insist! Nu poate fi nimeni complice cu ce nu e!

Legea nu pedepsește, în definitiv, voința de a continua războiul ci numai actul competent de hotărâre. Precizarea adusă de Legea 291 este deasemeni clară aci.

Adevărul este unul singur și el a fost dovedit!

Hotărârea de a declara și continua războiul s-a luat de singurul care avea acest drept: Mareșalul Antonescu.

La luarea acestor hotărâri nu s-a consultat cu nimeni, nu a cerut nimănui să-l ajute, în afară, poate, a Ministrului de Externe, cum este firesc! Bănuiesc că nici cu Ministrul său de războiu din momentul declarării nu s-a consultat, deoarece nu l-am văzut acuzat. Lucru confirmat, de altfel, prin însăși declarația fostului Ministru de Externe pe care am arătat-o.

În ce privește continuarea războiului, se constată din declarația lui Mihai Antonescu, din 1942, că angajarea grosului armatelor române în Rusia, care a fost interpretată de unii ca o hotărâre a continuării războiului, dar care nu e nici ea decât un act militar de continuare, s-a făcut tot de Mareșal, singur, în cadrul unor acorduri de Stat Major - chiar și fără consultarea Ministrului său de Externe, care a și protestat fățiș împotriva acestei situații (nu știu cu câtă îndreptățire reală). Si nu numai fără consultarea, dar chiar împotriva părerii Sefului său de Stat Major, scos din Armată pentru aceasta, după cum s-a arătat aci..

Cu atât mai mult s-a făcut fără consultarea Miniștrilor cailalți și, mai puțin, a Subsecretarilor de Stat.

Simpla citire a discuției din stenograma aflată la dosar, cu privire la finanțarea armatei române după cucerirea Odesei, discuție în care Ministrul de Finanțe se vedește în completă ignoranță a intențiilor Conducerei Statului, ba chiar se plânge de asta, precum și lectura rapoartelor din acea vreme (Nota răspuns contra memoriului Blessing) în care Ministrul de Finanțe expune situația finanțelor Statului, într-un moment în care socotea războiul sfârșit, confirmă același lucru.

La acesta se adaugă dovada trasă din faptul că trecerea armatei române operative de peste Nistru, în subsistența germană - așa ca aprovizionarea ei să nu mai constituie o sarcină a finanțelor publice românești - s-a făcut prin convenții militare de Stat Major (Beker - Steflea și Hauffe - Tătăranu). Ele dovedesc că Ministerul Finanțelor a rămas cu totul în afară de pregătirea și de săvârșirea luării unei asemenea hotărâri. Iar măsurile luate cu privire la situația monetară și la administrarea financiară a regiunilor ocupate s-au făcut direct de Conducerea Statului, contra părerilor Ministrului de Finanțe, care s-a opus la schimbarea rublelor ca și la investițiile și prelevările făcute acolo. (O dovadă avem tot în stenograma ședinței din 12 Ianuarie 1944, unde se reproșează acest lucru, în discuție, reprezentanților acestui Minister). Aceștia au arătat, la timp, prin rapoarte dezvoltate, că acea administrație nu se putea face decât după regulile războiului și în perspectiva situației de a fi obligați de a da seama de acea administrație, la pace - cel puțin presupunea, depe atunci, cel puțin ipotetic, preocuparea de a face față unui sfârșit de războiu favorabil al războiului, a cărui presupunere a fost deasemeni reproșată Conducătorilor acestui Minister (Vezi și stenograma ședinței delegației economice din primăvara 1944, p. 10).

care li se obiectează că vorbesc de "catastrofă" în legătură cu jafurile trupelor nemțești în retragere). Acuzația de complicitate la hotărârea continuării războiului adusă conducătorilor Ministerului de Finanțe nu poate fi deci susținută, în nici o ipoteză juridică.

Iar în ce privește momentul ieșirii din războiu din 1944, s-a făcut dovada că hotărârea ieșirii din războiu fusese prevăzută încă din 1942, luându-se chiar măsuri de execuție diplomatică și militară, din care unele cunoscute Ministerului de Finanțe și la care am participat (depoziția Generalului Mardare și Tomoroveanu privitoare la întrunirea din Aprilie 1944 la Marele Stat Major).

S-a mai făcut dovada că ieșirea aceasta din războiu nu a fost posibilă efectiv înainte de 23 August 1944 (depoziția Generalului Leonida).

S-a mai dovedit, în sfârșit, că, în consfătuirea din 23 August 1944, dela Snagov, în care s-a pretins - tot fără să se fi făcut dovada - că s-ar fi hotărât continuarea războiului, personal nu am asistat (depoziția Generalului Davidescu).

În aceste condițiuni, cred că și acuzația de complicitate la hotărârea continuării trebuie respinsă categoric pentru lipsa elementului esențial al intenției și pentru lipsa de dovadă.

Așa cum trebuie respinsă și acuzația de permitere a intrării armatei germane de către mine atât pentru lipsa militării mele pentru hitlerism, înainte de 6 Septembrie 1940 (dovedită pe larg în prima parte), a lipsei răspunderii politice efective (dovedită de Maestrul Avocat Anibal Teodorescu pentru Subsecretarii de Stat), a neputinței de a fi permis eu desăvârșirea unui act petrecut anterior venirii mele la Guvern (adresa M.St.M., fila 13, dosar Cancicov) și pe care nefinanțarea nu l-ar fi putut împiedica, chiar dacă s-ar fi dovedit că așa fi făcut-o eu, dar și mai puțin când se dovedește că n-am făcut-o!

Colaborarea mea la convențiile în legătură cu ea, având alt obiect (și anume, exclusiv, apărarea intereselor românești de relele mai mari pe care le-ar fi cauzat Tării prezența acestei armate, prezență care nu depindea de finanțarea română și care nu ar fi fost împiedicată să intre în lipsa acestei finanțări, cum s-a văzut), încadrarea activității mele de Subsecretar de Stat în art.1 a. din Legea 312/1945 este imposibilă, cum este imposibilă și încadrarea ei în art. 1.b. din aceeași lege, precum și art.2.a. din Legea 291/1947, pentru lipsa acelorasi elemente.

În aceste condițiuni, se vede că argumentarea Secției a VIII-a care încerca să tragă din participarea Ministerului de Finanțe și a mea la finanțarea armatei germane în perioada anterioară războiului, un argument spre a dovedi militarea mea pentru hitlerism, în sensul art.1.a., sau măcar contribuția mea militantă la pregătirea sau desăvârșirea permiterii intrării acestei armate germane pe teritoriul Tării, intrare care, la rândul ei ar fi pus pe Conducătorul Statului în situația de a declara războiul - este inadmisibilă. A pretinde altceva, ar constitui o gravă denaturare a faptelor când e dovedit că nu am dat personal nici o dată nici un ordin de finanțare și nici nu am transmis vreunul în perioada antebelică și când, chiar ordinele date de Minister, în acest timp, în legătură cu această pretinsă finanțare nu sunt ordine de finanțare propriu zisă, ci numai ordine de repartitie către autoritățile românești a unor sume deja aflate la dispoziția armatei germane, în virtutea unor convenții semnate anterior venirii noastre la Guvern și pentru plata către autoritățile românești a unor servicii deja efectuate în momentul când se dădeau aceste ordine, în virtutea unor convenții încheiate cu acele autorități, tot înaintea venirii noastre la Guvern și fără consultarea Ministerului de Finanțe.

Tot atât de puțin admisibilă este afirmația Secției a VIII-a că textul art.1.a. nu ar cere ca element constitutiv răspunderea politică pentru că alte texte ale Legii 312 ar pedepsi alte infracțiuni, în care nu se cere această răspundere.

Acest lucru nu este admisibil logiceste, câtă vreme textul art.1.a. cere explicit existența acsetei răspunderi.

Deasemeni inadmisibilă e argumentarea Secției a VII-a care - cu toate că recunoaște că textul art.1 din Legea 312 vizează expres permiterea inițială a intrării armatei germane pe teritoriul Tării (așa cum o cere textul însuși, care vorbește de finanțarea "armatei germane" în general și nu a fiecărui element al ei, și așa cum o cere rațiunea textului, intrarea inițială a armatei germane, putând singură genera o infracțiune politică cauzatoare a dezastrelui Tării, prin alienarea libertății ei de acțiune) - argumentează ca și cum această permitere ar constitui o infracțiune continuă, lucru imposibil pentru aceleași motive care s-au expus, când s-a cercetat actul hotărârii continuării, cu prilejul cercetării art.2.a. din aceeași Lege.

Asta în privința așa zisei finanțări!

Iar în ce privește activitatea de control a funcționării sistemului plăților, același acuzație este deasemeni absolut inadmisibilă, devreme ce se dovedește că toate Notele

rapoartele etc ale Ministrului meu către Conducerea Statului și ale mele către Ministrul meu, care le-au premers, nu au avut alt obiect decât:

1. Oprirea, îngrădirea și controlul acestei așa zise finanțări de către autoritățile românești.

2. Utilizarea R.M. aflate în soldul BNR, provenite de pe urma acestei operații, pentru nevoile Statului român, transformând astfel așa zisa finanțare a armatei germane într-o finanțare a nevoilor proprii, precum și

3. Cererea și obținerea din partea nemților de acoperiri speciale a efortului de finanțare făcut pentru ei, cu mărfuri achiziționate pe credit dela ei de Statul român, precum și

4. De acoperirea cu aur și devize libere către BNR a emisiunilor făcute (aparent) în favoarea lor.

Si când se dovedește ^{că} acest sistem de măsuri a dat rezultate, transformând o situație amenințată să devină catastrofală într-o situație favorabilă pentru Tară, nemiîntâlnită nicăieri în cursul războiului și care sub nici un raport nu poate constitui un dezastru pentru Tară.

Toate aceste lucruri au fost examinate de Domnul Procuror anchetator al Cabinetului XII Instrucție, pe baza tuturor actelor pe care le-a avut la dispoziție și din care a reținut numai ceia ce i-a părut suficient ca să-și formeze convingerea (și care se află la dosar), - dând în acest sens o Ordonanță de neumărare în care recunoaște toate cele de mai sus, precum și partea pe care am avut-o la crearea sistemului expus, întemeiate, toate, numai pe acte, fără să fi fost nevoie de citarea niciunui martor.

N-o mai citesc.

Ea rezumă cele expuse aci pe larg și reprezintă, chiar fără autoritate de lucru judecat, în privința faptelor expuse, un element de constatare materială a celor expuse până aci.

V. EXPLICAREA PREZENȚEI MELE ÎN GUVERN

Dacă după ce am spus aceste toate, Do^{ny}ul Procuror - scrutând intențiile, stăruie să mă întrebe:

Ce am căutat în Guvern?

Dece am intrat?

Dece am stat?

Dece n-am plecat, trântind ușile, când am văzut că nu-i nimic de făcut?

Răspund:

1. Am intrat în Guvern, din ordin, după ce am încercat să trec dela mine acest pahar, pentru că românii se băteau cu românii, pe străzi, în fața armatelor străine, care amenințau să arbitreze conflictul în favoarea lor.

În clipa aceea Tara era răstignită și haina îi fusese sfâșiată; și cu ea idealul tineretii mele!

Nu știu dacă Tara a mai trecut de atunci prin aceeași primejdie. Dar mie mi s-a părut ceasul acela cel mai încercat al istoriei ei, pe care-l trăisem eu. Nu se asemena poate decât cu ceasurile cumplite de cumpănă dela începutul anului 1918!

Am intrat atunci în Guvern, fără să mă gândesc la altceva decât la curăția intențiilor mele românești și la putința de a face bine.

Nu mi-am pus nici probleme de răspunderi, nici probleme de ideologie, ci am pus înaintea numai gândul de a servi.

2. Am stat deci în Guvern ca să ajut!

Să ajut Tara să iasă din impasul în care nu eu o pusesem. Să ajut pe cei obidiți care se trudeau să-și ducă crucea lor. Era o sarcină relativ ușoară pentru cel ce poartă punga.

Nesfârșit mai ușoară decât sarcinile pe care și le-au asumat alții dintre noi! Dar tocmai deaceia m-am silit din toate puterile să fiu treaz! Să nu mă las ispitit de somn sau de amăgiri și să las candela fără untdelemn, ca fecioarele nebune.

3. N-am plecat din Guvern, când am simțit că barca începe să ia apă pentru că am considerat că o datorie morală elementară împiedică pe un om în post să părăsească o corabie care se înecă.

Ispitele, credeți-mă, nu mi-au lipsit!

Stiu reacția șoarecilor, în acest caz. Si pe a politicianilor. Dar eu n-am fost politician și nici odată nu mi-am pus corabia numai pe direcția vântului.

Am fost, mai curând, neconformist!

Dar m-am silit să fiu om de nădejde!

Am avut întotdeauna în gând răspunsul lui Socrate către discipolul său, când acesta îi propune să se derobeze fugind, procesului pe care i-l intentase stăpânirea Ateniană:

"Sunt zeci de mijloace să-ți scapi pielea, dacă ești dispus să zici sau să faci orice..."

Dar asta n-am fost în stare să fac, cu toate că recunosc că am avut și eu slăbiciuni, om fiind!

Aș mai adăuga ceva:

Un om de nădejde nu poate spune niciodată că nu mai este nimic de făcut. Chiar împotriva evidenței.

Motivul acesta care ne-a făcut pe cei mai mulți să primim a fi Miniștrii, împotriva dorinței noastre și a înclinărilor noastre sufletești și să rămânem până la urmă, într-o vreme în care a fi Ministru nu aducea nici cinste, nici avantagii materiale, numai din îndemnul de a pune umărul pentru alții, l-a exprimat minunat acel scriitor francez, Charles Peguy, despre care am vorbit studenților la Cercul francez al Institutului Augustinian, în vremea când eram Subsecretar de Stat.

Acest Peguy care a fost în același timp și întemeietorul Oficinosului comunist de astăzi "L'Humanité", pe care l-a scos cu economii făcute din vremea în care era încă elev de școală, dar care a fost în același timp și un erou național al Franței, căzut în picioare, pe câmpul de războiu împotriva Germaniei, în preziua bătăliei dela Marna - acest Peguy, zic, descrie, într-unul din poemele lui: "Rugă Fecioarei", pe care l-am tradus în singurătatea celulei mele din Aiud, temeiul pentru care omul de nădejde (care își propune să servească spre deosebire de politician care își propune să poruncească) - se hotărăște să făptuiască chiar atunci când alegerea lui are a se face, ca și pentru politician, nu între bine și în rău, ci între două rele, din care unul îi poate aduce câința iar celălalt numai păreri de rău.

În aceste versuri găsesc o justificare a atitudinii noastre, pentru care cer înțelegere

ta să le spun:

"Când trebui să facem popasul la răscruce,
Să alegem de căință, părerile de rău,
Când trebui ca viața să-și afle cursul său,
La cheia îndoită a bolților de cruce,

Tu singură, Stăpână pe al tainelor destin,
Stiai că pe o cărare ne așteaptă impasul,
Si cunoșteai pe aceia ce ne-au ales-o pasul
Cum se alege cedrul și lemnul unui scrin.

Si nu din vrednicie, căci nu aveam putere,
Si nici din datorie, pentru că n-o iubim;
Dar așa cum dulgherii compasul în mână țin,
Din setea de a ne pune la mijloc, la durere.

Pentru ca jalea lumii să o primim în piept,
Si din nevoia cruntă de a nu te ști ferit,
De-a trage unde-i greul, chiar dacă e cumplit,
Si de-a primi și răul întreg, precum e drept."

+
+ +

Dacă, după aceste explicații, Domnul Procuror mă va mai întreba care mi-au fost actele de inițiativă proprie în Guvern, în afară de cele ce rezultau din atribuțiile mele, cercetate până acum, voi răspunde că am avut și asemenea acte de inițiativă!

Si iată în ce sens:

Având oarecare ascendent moral asupra tovarășilor mei de generație, ajunși chiar în posturi mai înalte decât mine în ierarhia statală - printre care și fostul Vice Președinte al Consiliului de Miniștri - am folosit, cu toată modestia, acest ascendent ca să fac bine, - scriindu-le, din când în când, ca să le atrag atenția asupra ceia ce mi se părea greșit și susceptibil de îndreptare în actele lor.

I-am îndemnat astfel să profite de împrejurările petrecute în anul 1941, pentru a veni în ajutorul românilor de peste hotare: a românilor din Balcani, întâiu, stăruind să se obțină de la nemți liberarea prizonierilor iugoslavi de origine română și să fie ajutați cu alimente și îmbrăcăminte ei și familiile lor.

La fel, am intervenit pentru românii din Pind, înfometați de ocupația germană a Greciei.

La fel, pentru cei rămași în Ardealul de Nord și pentru refugiații veniți de acolo, precum și pentru românii de pretutindeni, greu încercați de războiu.

Am cerut ca organele Statului român să-i ajute și să-i cunoască. Să se ocupe de soarta lor. Prilejurile de acest fel fiind deosebit de rare. Pentru asta am fost întrebat în fața comisiei de epurare a Ministerului meu - care nu m-a epurat totuși - "dacă sunt imperialist".

Imperialist? Dece?

Pentru că am cerut ca neamul meu să cunoască și să ajute pe ai săi, așa cum ajută pe vremea aceia multe alte neamuri, trimițând zeci de vagoane de cereale peste graniță, pentru a hrăni populația greu încercată de foamete a unor națiuni care ne fuseseră prietene (Belgieni, Cehi, Greci, Francezi, Iugoslavi și alții)? Ori pentru că, într-o discuție în care se arăta-se că poporul nostru nu înțelege bine rostul prezenței noastre în Răsărit și în care Profesorul Petrovici evidențiasse deficiența deprinderii noastre de a neglija ce am făcut în cursul istoriei pentru alte neamuri, am amintit contribuția civilizatorie a Tării mele acolo? Care amintirea contribuției unor Lăpușeanu, Antioh și Dimitrie Cantemir, Simion Movilă și Milea Spătarul, cărturari citați cu cinste în cultura neamului vecin, așa cum cităm și noi pe Doxofotei ori pe Antim Ivireanu, poate fi socotită altfel? Nu cred.

Am explicat acest lucru Domnului Procuror Instructor al Cabinetului XII Instrucție în memoriul ce i-am depus.

Intervențiile mele în acest timp nu au avut numai acest obiectiv. Am scris, deopotrivă

pentru mulți alți necăjiți mari și mici, prieteni și adversari, de orice neam și de orice culoare politică și care ajunseseră la strâmtoare: Cheme-i orișicum.

De o parte din aceste intervenții au atestat aci unele mărturii. Nu le relev.

Am intervenit, deasemeni, să sprijin colectivități, ori simboluri valoroase pentru neamul românesc, chiar când nu erau integrate în regim, ori chiar îi erau ostile.

Am ajutat astfel tipăriturile de specialitate ale unor cărturari democrați, am stăruit pentru subvenționarea unor institute academice conduse de profesori democrați, prigonite de alte sfere. Am înlesnit chiar, personal, unei Fundații subvenționate de Stat, o soluție financiară pentru asigurarea pensiei fiicei unui vestit luptător socialist al Tării mele, pe care starea financiară precară a instituției o împiedica s-o primească.

Am intervenit și pentru Comunitatea Evreiască, stăruind să-i fie lăsați membrii să-și execute activitatea profesională, măcar în folosul Statului și a coreligionarilor lor, în loc să fie puși să lucreze la zăpadă.

Si am discutat și am obținut împreună cu alții încadrarea lor la Institutul de Statistică, care tocmai se reorganiza, ca și a celorlalți membrii ai colectivității românești, după cum au afirmat unii din martori (vezi depozitia Doctor Georgescu).

Am dovedit, deasemeni, prin depozitia fostului meu Ministru, General Stoenescu, că nu am fost nici odată partizan al Ghetto-urilor; ci, dimpotrivă, am argumentat pentru ca membrii comunității evreiești să poată activa profesionalicește, arătând că, chiar în cazurile Ghetto-urilor nemțești, acești nemți - buni organizatori - au respectat acest principiu. Lucrul rezultă și din textul stenogramei Consiliului citit în întregul ei și nu trunchiat - înregistrarea stenografică a unei convorbiri între mai multe persoane neputând restitui decât sensul general al unei discuțiuni nu exactitatea termenilor folosiți. (A se vedea, în acest sens, scrisoarea fostului stenograf al Senatului: Prof. H.H.Stahl, recunoscută în instanță de acest martor)

Ecoul acestor intervenții se află, desigur, și în alte stenograme ale ședințelor Consiliilor de Miniștri, sub forma ironiilor Conducătorului Statului față de "Filosofii" din Guvern și de "Universitarii" neștiutori de asprimile războiului, care își închipuiau că pot să dea lecții ostașilor încercați și oamenilor care aveau de purtat răspunderi grele.

Atunci, firește, tăceam, dar nu fără a reveni iar, de îndată ce puteam spune un cuvânt, în legătură cu interesele pe care eram pus să le apăr, de acord cu Miniștrii mei.

Si dacă, în sfârșit, Domnii Procurori, urmând gândul meu în ultimele lui retransașamente, ar voi să fie lămurii și asupra sentimentelor mele cele mai intime și ar voi să cunoască reacțiile sufletești cu care am primit tot ce s-a petrecut, cât timp am fost în Guvern, în sfera politicii externe, iată care este răspunsul meu:

Când am intrat în Guvern nu cunoșteam pe Generalul Antonescu. Eram deci îngrijorat căci nu știam dacă omul care ne conducea își vânduse sufletul diavolului, ori făcuse cu el numai pactul celui nevoit să treacă puntea.

Mă întrebam acest lucru nedumerit, pentru că la întrevvedere pe care o avusesem cu el, la depunerea jurământului, nu-mi ceruse nici un program și nu-mi dase nici o directivă.

L-am auzit, însă, trei zile mai târziu, vorbind la înmormântarea soldaților căzuți victime în timpul rebeliunii legionare, de față cu Ministrul nou venit al Germaniei, care ne-a înfășurât Arbitrajul de la Viena. A spus atunci cuvinte cari m-au impresionat adânc, spun-se parcă anume ca să fie auzite la Berlin:

"Nu va fi Pace în această parte a lumii până ce Neamul Românesc nu-și va fi aflat dreptatea!"

L-au auzit însă și l-au înțeles atunci românii toți și cred că l-a înțeles și Killinger.

Când am văzut, în vară, Tara intrând în războiu, mi-am văzut sufletul împărțit între smerenia de a fi prezent la ceiace putea fi un act de dreptate pentru Tară și între sfiala unei întovărășiri nedorite cu autorii silniciei de ieri, unită cu îngrijorarea adâncă pentru durerile pe care un asemenea pas puteau să le însemne pentru Tară.

Când, în 1942, am aflat că Mareșalul Antonescu angajase grosul armatei române în săsarit, am rămas nedumerit.

Crezusem războiul terminat pentru noi și o scrisesem în rapoartele mele și nu puteam pune bine sensul și obiectivele acestei angajări.

Fără să vreau, am dat peste appendixul X al Cronicei lui Nicolae Costin, în care acesta povestea dezastrul expediției armatei Sultanului, pornită din 1564 dela Azov, întruiva Hâniei Astrahanului, în cursul căreia 250.000 de oameni s-au risipit în Stepa Nogailor, de nu au ajuns înapoi la Azov decât 200 de inși. Am copiat textul din cronică și l-am comunicat, după obiceiul meu, discret, celor cu răspundere.

Si tot atunci, pentru că Nicolae Iorga murise, am comunicat un articol al acestuia

scris în Maiu 1940, în perspectiva evenimentelor de atunci: "Ce înseamnă pentru noi Estul", în care Marele Dascăl arată permanența realităților românești în fața perspectivelor de aventură

Nu aş vrea să exagerez cu nimic; dar socotesc că părerile Marelui Dascăl, răpus de hitlerişti, care ştia să deosebească atât de limpede între ce este şi ce nu este al nostru au contribuit să facă pe Ministrul de Externe al României de atunci, să arate în consens cu sentimentele tuturor românilor, în Biroul Păcii la 25 Iunie 1942, motivele pentru care respingând sugestia hitleristă a unor compensații în Răsărit pentru pierderile suferite de Tară, prin arbitrajul dela Viena, a răspuns, cum o făcuse şi la 19 Martie 1942, că pentru poporul român Ardealul de Nord nu poate fi un obiect de schimb, că românii n-au "renunțat la el şi că aceasta este o poziție ireductibilă". (A se vedea stenograma acestei şedințe cerută să fie depusă la dosar, citată mai sus, după notele mele personale).

Când însă am aflat că, concomitent cu angajarea grosului armatelor în Răsărit, s-a scindat armata în două, o parte rămânând acasă cu scopul de a fi instruită şi dotată pentru alte ipoteze, am dobândit certitudinea că, între fața aparentă a lucrurilor, pe care o impusese nevoia, şi idealul ascuns, pe care omul îl păstrează pentru sine, s-a deschis o prăpastie, care avea să se lărgească tot mai mult.

Am început să veghez.

Citisesem, prea de curând, relațiile Impăratului Rudolf cu Mihai Voevod, pe cele dintre Iosif al II-lea şi Horia şi pe cele dintre Francisc Iosif şi Avram Iancu, pentru ca să nu-mi sară în ochi, un paralelism care pare să fi fost o permanență nenorocită a relațiilor dintre români, unguri şi nemți în această parte a lumii.

Am urmărit de atunci lucrurile cu mare îngrijorare, pentru că mi se părea că politica Tării se poartă pe o muchie de cuțit şi că libertatea Tării mele e pe muchie.

Si, în perspectiva acestei griji, s-au încadrat toate actele mele ulterioare, dintre care, unele, s-au evocat aci, de către martori. Mă refer la depoziția martorului Tomoroveanu şi la finalul celei făcute, în fața Secției a VII-a de către martorul General Socrate Mardare.

Când, în 1943, Divizia a XX-a din Alba Iulia, din care făceam parte ca militar, s-a risipit în câmpiile din fața Stalingradului, am simțit că, dacă nu-i împărtășisem şi eu soarta ce mi-ar fi fost hărăzită, dacă nu aş fi fost Subsecretar de Stat, aveam datoria să veghez cu mai mare străşnicie, ca sarcina ce mi se pusese în mâini să nu ducă la risipirea lucrurilor scumpe celor căzuți departe şi a celor pe care-i lăsaseră în urma lor.

Ce puteam face, Onorată Curte?

Să sabotez misiunea pe care o aveam, cu riscul ca Tara să încapă pe mâini streine, cum era amenințată (vezi declarațiile Vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri, în şedința din 25 Maiu 1944, în care ne comunică că a fost amenințat cu ocupația de nemți, dacă nu cedăm noi, aceştia din sectorul economic. Si fie zis în treacăt: N-am cedat!).

Să las ca Tara să devină teatru de război pentru interese streine, fără ca nimic să nu se mai aleagă de nădejdea desrobirii ei?

Ori să stau şi să priveghes, mai cu râvnă, ca toate lucrurile cu grije chivernisite pentru acel ceas, să nu se risipească şi să fie puse în stare de funcțiune, spre cel mai mare bine al Tării mele?

Cred că nu aveam de ales, altfel de cum am ales!

Si nu pentru că pedeapsa care lovea acțiunea politică constituia o scuză legitimă, dar pentru că socotesc că alegerea mea a fost chibzuită şi cuminte: să scap ce se poate scăpa, în sfera mea de acțiune!

Cei care judecă lucrurile altfel, ar trebui să se gândească ce ar fi însemnat o ocupație germană pentru noi. Iar cei care au văzut Ardealul de Nord revenit la Tara noastră, înțeleg ce vreau să spun.

Lucrul îl recunoaşte indirect şi actualul Ministru de Finanțe, Dl. Vasile Luca, când într-o cuvântare ținută în anul 1944 asupra "Problemelor Refacerii Românești", spune:

"Dacă noi vom controla întreprinderile vom vedea că războiul la noi nu a făcut nicăieri zecea parte din distrugerile provocate, de exemplu, în Polonia sau Yugoslavia, în altele Tări care au fost ocupate de nemți..." (Vezi ziarul "Scânteia", fila din dosar).

Evoc acum vremea bombardamentelor aeriene din Aprilie 1944, în care Ministerul fusese bombardat şi ființa lui risipită în dispersare. Acestea se petreceau în zilele în care Moldova era evacuată, zile pe care le-am petrecut zi şi noapte în Minister, dând din ceas în ceas, dispozițiunile necesare evacuării, pe măsură ce se iveau situațiile tactice.

Am avut satisfacția atunci să aud din gura unui adversar politic al regimului, că

În biroul meu să-mi ceară mijloace de evacuare, un cuvânt care mi-a dat puterea să înfrunt multe umilinți în clipa în care ispășeam, la Aiud, condamnarea nedefinitivă. Îmi spunea aceasta, atunci, că, în debandada generală a autorităților civile din Moldova, singurul act prin care lumea a simțit că mai există un Stat românesc și că cineva veghea asupra mulțimii a fost grija Ministerului de Finanțe de a depune la timp salariul pe trei luni al fiecărui funcționar, fie că pleca în bejenie, fie că rămânea pe loc.

Am fost atunci, pentru Ministrul meu, care rămăsese singur cu mine și cu doi Secretari Generali (pentru că al treilea plecase) simultan: Șef de Cabinet, dactilografă, casier, aprod - scriind pe genunghi ordine de plată pe fițuici, ori învârtind, sub bombardament, cu mâna mea, mânerele pompei de aerisire a adăpostului Ministerului, în care se refugiaseră sute de mame și copii.

Și evoc vremea ultimelor ceasuri ale bombardamentului german de după 23 August, ceasuri pe care le-am petrecut tot la Minister, în continuare, până în momentul în care, predând Departamentul noului titular instaurat la 23 August - am revenit la Direcția dela care plecasem cu 3 ani și jumătate înainte.

Despre toate aceste evenimente politice desigur, noi Subsecretarii nu aflam din destăinuirii directe, făcute mai înainte de a se petrece.

Ele constituiau secrete de Stat.

Unele, de ordin strict militar, erau ascunse chiar și Ministrului de Externe, care se plângea în public că nu fusese consultat asupra lor.

Dar aveam totuși un cap și interpretam cum puteam, ce puteau însemna unele lucruri.

Explicațiile veneau numai cu mult mai târziu și trunchiate. Am citat aci câteva: Abia cu un an și jumătate de la intrarea mea în Guvern, într-o ședință a Biroului Păcii reunit la Președinție, la 25 Iunie 1942, am aflat cum s-au petrecut evenimentele care au dus la războiu. (Stenograma s-a cerut să fie depusă Onoratei Curți). Erau expuse acolo, post-factum, într-o ședință publică, unor notabili printre care participau întâmplător și câțiva Miniștri (câțiva numai) invitați de către Ministrul de Externe. Nu le-am putut controla.

De posibilitatea izbucnirii războiului, mi-am dat seama personal din stadiul lucrărilor de apărare pasivă. Despre declararea lui, am aflat a doua zi din ziar. Pregătirea lui se făcuse de către Conducător și de către Ministrul de Externe, care au și declarat în ședința Biroului Păcii din 25 Iunie 1942, că au purtat singuri povara acestei pregătiri. Restul se făcuse ipotetic.

De posibilitatea încetării operațiunilor, după căderea Odesei, am aflat dintr-o discuție într-un Consiliu de Miniștri, în care, cerându-se restituirea unui automobil rechiziționat ni s-a răspuns să nu insistăm că, în curând se va desrechiziționa totul.

De reluarea operațiunilor, în Est, am aflat incidental, constatând că nu se mai desrechiziționează. Depășirea Nistrului nu era sigură și funcțiunea trupelor ce le-au depășit ulterior era numai aceea a unor trupe de ocupație și siguranță.

Un fragment de stenogramă, aflat la dosar, atestă de altfel, încercările zadarnice ale Ministerului de a afla ce se intenționează, pentru a nu fi surprinși nepregătiți de evoluția concretă a evenimentelor.

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor, s-a făcut, de altfel, direct prin acte și convențiuni ale Comandamentului Militar, care au exclus intervențiunea Ministerului de Finanțe.

Angajarea grosului trupelor în Răsărit am simțit-o clar, abea când, în planul de dotare pe 1942/1943, au apărut mai multe zeci de sobe de fier pentru iernatul în stepă.

Așa s-au răsfrânt lucrurile la noi.

Și dacă aceste sobe nu s-au făcut, prin opozițiunea noastră, lucrul nu s-a datorat atât relei noastre voințe, căci aveam înaintea noastră imaginea frigului pe care trebuiau să-l îndure ostașii pe front, cât considerației lipsei de vagoane pentru transportul acestei fierării în Răsărit.

Iar de condițiile în care s-a făcut angajarea grosului armatei în Rusia, n-am aflat decât din protestările tardive ale Ministrului de Externe, care se plângea că nu fusese consultat în prealabil cu acel prilej, angajamentul luat având un caracter pur militar. Convențiunile încheiate cu acel prilej, deși priveau punerea armatei române în subsistența germană și aveau repercursiuni directe asupra finanțelor publice, nu le-am cunoscut nici odată în amănunt.

Iar cum s-au petrecut lucrurile cu adevărat, nu am aflat decât acum în urmă, după întăritare, stând de vorbă prin închisori cu unii din martorii acestor întâmplări, care, de alt și ei povesteau lucruri contrare.

Mai precis am știut lucrurile în legătură cu pregătirile noii armate din interior al cărei plan de dotare, trecut pe la Ministrul de Finanțe, în vremea ministeriatului Neagu, care eram prieten, și cu prilejul stabilirii efectivelor căreia am luat parte împreună cu

Ministrul meu, la discuții cu Conducătorii Oștirii, în Cabinetul lui și la Marele Stat Major.

Cu acest prilej s-a petrecut scena la care s-au referit cei doi martori: Generalul Mardare și Tomoroveanu, de care am pomenit.

Mai știam că se duc negocieri pentru ieșirea din războiu. Dar de stadiul lor știam numai din ceiace toată lumea afla dela posturile de radio, ori din spusele Ministrului meu și, la urmă, din spusele Ministrului de Externe.

Asta e tot ce am știut eu.

Lucrurile acestea mă privesc, firește, numai pe mine. Alții nu vor fi știut nici atât!

Dacă în asemenea condiții pot fi socotit complice la hotărârile politice ale Conducătorii Statului, nu mai am nimic de zis.

VI INCHETIERE

Onorată Curte, termin.

Onorata Curte mă va judeca după cum crede de cuvință și, după cum va putea, mă va achita sau mă va condamna, ca autor principal, complice, cu sau fără circumstanțe atenuante, la ani de temniță grea sau de închisoare altfel zisă și la risipirea casei părintești, sortită în gândul tatei să asigure prin timp soarta și viața a trei ființe nevinovate - și la degradarea civică, la interdicția exercitării puterii părintești, a dreptului de a ține școală etc etc.

Alții, decât Onorata Curte, aplicându-mi, cu sau fără drept, regimul de exterminare la care am fost supus, vor preface, mai curând sau mai târziu, pedeapsa Onoratei Curți într-o pedeapsă mai aspră potrivit unor intenții rămase pentru mine de neânțeles.

Nu pentru asta mă plâng!

Sunt în lumea asta riscuri, pe care datoria bărbătească ca și datoria ostășească te obligă să le asumi, chiar dacă nu te poate mângâia nici amintirea foloaselor materiale, ce n-au fost, și nici amintirea măgulitoare a cinstirii unei fețe, pe care unul din Domnii Procurori ne-au amintit-o prin compensație; pentru ca celălalt Domn Procuror s-o tăgăduiască.

O știu și, repet, nu pentru asta mă plâng!

Un lucru însă am dreptul să pretind Onoratei Curți atunci când, chemându-mă în fața ei, am înțeles să răspund:

"De față!"

Este dreptul pe care-l am să-i cer ca, dacă va judeca și va hotărî că trebuie să ispășesc ceva, revendic dreptul de a pătimi și de a muri pentru Adevăr!

Adevărul acesta, Onorată Curte, mă trudesc însă zadarnic să-l cuprind, încercând să înfrunt unul după altul fiecare din capetele actului de acuzare, ori fiecare din articulațiunile argumentării Domnilor Procurori:

1. Căci nu eu am permis și nici nu am ajutat, în nici un fel, unei armate streine să intre pe teritoriul Tării mele.

Si acuzarea asta, rostită de o judecată, mă doare rău!

2. Si nici nu am hotărât eu, în vre-un fel declararea sau continuarea războiului și nici n-am participat la luarea acestor hotărâri pe care le-a purtat pe umerii lui, singur, Mareșalul Antonescu ajutat poate și de Mihai Antonescu, în ce privește pe unele din ele; chiar dacă aș fi participat și eu, ca tot românul, în sfera mea de acțiune, la purtarea acestui războiu.

Patru ani mi-am cercetat toate actele, căutând să aflu în activitatea mea publică, unul de care m-aș putea căi.

N-am găsit!

În asemenea condiții, Onorata Curte, poate să hotărască în privința mea orice!

Un singur lucru o pot asigura depe acum, când am încă integritatea mea corporală și a facultăților mele sufletești : că până în ultimul meu ceas, o să dorm bine!

Onorată Curte,

Termin rugându-vă să mă iertați că am abuzat de timpul Domniilor Voastre și că am spus lucrurilor pe nume.

Dar eu cred în Adevăr și știu că nu e putere în lume mai mare decât adevărul! Să vă ajute Dumnezeu, Domnilor Judecători, să fiți nu judecători dreپți ci Judecători Adevărați!

Am Zis !!

Domnule Președinte și Onorată Curte,

Ascultând rechizitorul Procurorului General, ca și actul de acuzare, am avut impresia ciudată că mă aflu în fața unui caz dostoevskian.

Nu, Onorată Curte, în fața aceluia judecător de instrucție din "Crimă și pedeapsă", care prin acțiunea lui persuasivă, unită cu mustrea de cuget care lucrează din lăuntru pe acuzat, ajunge să-i smulgă pînă la sfîrșit mărturisirea crimei săvîrșite, ci în fața aceluia caz straniu din "Frații Karamazoff", în care fratele mai mic ia asupra sa, spre ispășire, păcatele fratelui său.

Intr-adevăr, nu vi se pare straniu, Onorată Curte, că dintr-un dosar de 200 de file, în care am expus activitatea mea sub trei miniștrii, vreme de trei ani și jumătate, arătînd toate nădejdiile, greutățile și rezultatele ei, - /și Dl. Procuror spune că pedeapsa se dă pe rezultate/, acuzația să nu rețină nici un fapt, Curtea să nu-mi admită probator decît pentru cîteva întrebări, cîte una de fiecare martor, din optsprezece, care ar fi putut dovedi tot, dar absolut tot ce am spus în memoriul meu, - și să fiu pus să răspund pentru fapte pe care nu le-am făcut eu, prin deducție, pentru o solidaritate a mea cu toate faptele/ auziți, Onorată Curte, pentru "toate" faptele trecutei guvernări/ printre care se aleg spre încadrare - prin ce neexplicabilă îndurare, - numai două; dar suficiente acestea să-mi răpească nu numai viața mea, care în cumpăna dreptății prețuiește cel mai puțin; dar cinstea unui neam nepătat și viitorul unor ființe care nu au nici o vină.

Ascultînd această incriminare, nu mi-am putut stăpîni un amestec de mîndrie și de ciudă, pentru că, orice s-ar zice, pentru un creștin nu este mai mare cinste care să i se poată face decît de a fi pus să plătească pentru semenul său; dar și de ciudă pentru că acest lucru, înfăptuit în zarea lăuntrică a lumii nevăzute, - sfarămă, în lumea văzută a lucrurilor de aici, unul din talerele acelei dreptăți pe care sunteți puși s-o apărați și fără de care nu e posibilă conviețuirea pămîntească.

Incercînd să văd dacă pot lua asupra mea învinuirea ce mi se pune în sarcină și pe care-o prevedeam, din clipa în care, cu inima îndoită, împărțit între sentimentul interior al unei tovarășii internaționale neplăcute și obligația în care eram pus să fac față pentru apărarea semenilor mei, pe care n-o solicitasem, am acceptat totuși să fiu Subsecretar de Stat într-unul din cele mai grele ceasuri ale istoriei țării mele, într-un moment în care Românii se băteau pe străzi cu Românii, sub ochii streinilor, care nu așteptau altceva decît să folosească pentru ei această sfadă, - aș dori numai să vă lămuresc pe scurt, și nu numai Dumneavoastră care ascultați aici, dar și celor care sunt afară, departe, risipiți prin gospodăriile lor mărunte, din oraș ori de la țară, ale căror interese am avut greaua și nedorita sarcină să le apăr prin activitatea mea, într-un ceas greu, și cărora nu le-am putut da seamă pînă acum, - ce-am făcut, ce-am vrut să fac, și de ce-am făcut ce am făcut?

Pus a răspunde, eu, Subsecretar de Stat al Ministerului de Finanțe, de întreaga politică a Mareșalului Antonescu, - neîndrăsnind să iau asupra mea nici acest exces de cinste și nici această cumplită sarcină, mă voi mărgini să vorbesc despre cele petrecute în sectorul în care am lucrat.

Si dacă nu voi putea vorbi de politica generală a guvernului, - pe care nu o cunosc, - și din care unele lucruri le-am aflat abia aici în ședință, voi vorbi numai de acea parte a activității mele, în care am colaborat cu guvernul Mareșalului Antonescu și anume aceea a politicii sale economice.

La această politică am lucrat, pe ea am urmărit-o, cu îngrijorare, dar cu continuitate sagace, aproape patru ani și cu ea înțeleg să rămîn solidar, asumîndu-mi întreaga răspundere a rezultatelor ei.

Iar dacă din cele ce voi spune despre ea, Onorata Curte va reține vre-o vină, înțeleg să mi-o asum, în sensul în care am spus-o și în memoriul înaintat procurorului care m-a cercetat: "convins că obligația de a face față pentru semeni, care stă la temelie a obligațiunii obștești, este o îndatorire a noastră față de noi înșine, prin care ne constituim oameni."

Onorată Curte, mă veți acuza deci cînd - răspunzînd Dlui Procuror General, pe propriul său teren - voi îndrăzni să rostesc o apărare care nu va fi numai a mea, ci a întregului sector economic al guvernului, în care nu am fost decît un modest Subsecretar de Stat.

Dar Procurorul General m-a făcut solidar cu toate faptele acestui regim, la care

am colaborat, spre a deduce că eram vinovat și de fapte pe care nu le-am făcut - ca să am dreptul să arăt, în apărarea mea, cel puțin pe acelea pe care le-am făcut, sau la care am luat parte, personal, alături de toți miniștrii cu care am lucrat în acea vreme.

Onorată Curte, sunt acuzat că prin colaborarea mea cu Mareșalul Antonescu, m-am făcut solidar cu toate actele lui de guvernare și în consecință prin deducție și cu acelea pe-depsite de articolul 1, aliniatul a/ - că militând pentru hitlerism și fascism și având răspunderea politică, am permis intrarea armatelor germane în țară,

și de art. 2, alin.a/ că am hotărât declararea războiului contra URSS și Națiunilor Unite.

În ce privește prima acuzație: /art. 1 alin. a/ "permiterea intrării armatelor germane în Tară", pe care sunt acuzat a fi hotărât-o eu, legea cere ca elemente ale infracțiunii:

1. - răspunderea politică efectivă
2. - militarea pentru hitlerism
3. - permiterea efectivă a intrării armatei germane în țară.

1. - În ce privește răspunderea politică efectivă, apărătorii mei au arătat că ea nu poate să existe pentru un Subsecretar de Stat.

2. - În ce privește militarea pentru hitlerism:

a/ sunt cel dintâiu din această țară, care, fără a fi comunist, am expus la Fundația Carol I, teza leninistă, așa cum o înfățișa Stalin, și nu ca propagandist comunist, ci ca sociolog obiectiv, dorind să știe ai mei adevărul asupra unor lucruri copleșite - după cum spuneam și atunci - de propagandă interesată, de calomnie și prostie.

b/ am făcut în 1935 șase luni cronică politică la ziarul Prezentul condus de răposatul Madgearu, - cronică, care, prin obiectivitatea ei era citată deseori la radio Moscova și de Agenția Tass, înainte de război.

c/ în anul 1940, după izbucnirea războiului mondial, am participat la tratarea la Londra a unui acord de contrablocadă îndreptat împotriva Germaniei și am explicat la Londra, într-un discurs, că scopul lui era apărarea independenței noastre economice împotriva presiunilor germane.

Mai mult, am ajutat la tratativele duse la Londra în acel timp, pentru evacuarea tezaurului BNR, în caz de agresiune hitleristă.

d/ acceptând postul de Subsecretar de Stat la Finanțe, în împrejurările arătate, nu am făcut decît să-mi fac datoria de intelectual și de slujbaş al Statului, - după cum aceiași datorie mi-am făcut-o în vara aceasta cînd, - între două închisori - am ajutat Ministrului meu, la solicitarea lui, să redacteze amendamentele românești la clauzele economice ale tratatului de pace, care se discută la Paris și pe care Guvernul Român de acum și le-a însușit.

Aceasta este "militarea mea". Pentru țară, totdeauna și oricînd și numai pentru ea, spre a se salva, ce se mai putea salva din situațiile grele pe care nu eu le-am creat.

Asta despre militare.

3.-În ceea ce privește situația permiterii de fapt a intrării armatei germane, rechizitoriul a recunoscut că armata germană era în țară mai dinainte ca eu să fiu numit Subsecretar de Stat.

Și că intrarea ei s-a făcut prin actele conducătorilor politicii externe românești împlinite mai înainte ca eu să fiu ministru.

Iar în ce privește argumentul indirect ce s-ar încerca să se tragă din așa zisa "finanțare a armatei germane", spre a se găsi în ea un sprijin permiterii acestei intrări, apărătorul meu a demonstrat că finanțarea armatei germane - care nu a fost o finanțare adevărată, ci numai o modalitate deghizată a noastră de a prepara o situație care amenința să devină catastrofală acestui popor, într-o modalitate de satisfacere a nevoilor Statului român - Germanii acoperind pînă la urmă, cu bunuri nemțești toată finanțarea armatei lor, așa cum se arată pe larg în memoriul meu de la dosar, - nu poate constitui temeiul un cap de învinuire.

Tot apărătorul meu a dovedit că lipsa acestei așa zise finanțări nu a împiedicat armatele nemțești să intre în țară, această armată finanțîndu-se singură prin prelevări directe, prin jafuri sau prin alte mijloace incompatibile cu legile țării, cu suveranitatea ei, ori cu siguranța averii cetățenilor ei, ce ca Miniștrii eram puși a apăra.

Si a mai dovedit că această așa zisă finanțare nu s-a făcut în interesul german, ci în acela al țării mele, cu scopul de a o limita și de a face pe nemți să plătească sin-guri, contravaloarea bunurilor pe care le-au luat din țară.

S-a mai dovedit, însfîrșit că soldul activ al clearingului românesc - de oarece s-a făcut atîta caz contra politicii economice a fostului regim - sold în care s-au acumulat

și mărcile date de Germania pentru finanțarea armatei germane, care aparent, ar reprezenta un export necompensat din România în Germania, este în realitate compensat, de un sold egal de bonuri de tezaur românești în mărci/creanță a Germaniei asupra României, reprezentând import românesc neplătit de Germania, a cărui valoare nu este trecută în clearing.

Că deci, în fond, privind schimbările totale, în care se încadrează această finanțare, România a luat din 1941 - în afară de armament - calculate la prețuri antebelice, bunuri de 2,5 miliarde lei 1938 mai mult decât a dat Germaniei; iar dacă socotim și armamentul propriu folosit exclusiv pentru nevoile noastre și întors împotriva Germaniei în 1944, acest plus de import reprezintă 15,5 miliarde lei 1938, ceeace, la cursul \$ din 1938 care era de 145 lei, face peste 100 milioane de dolari.

Și pe deasupra nemții ne-au mai rămas și datori în balanța totală a schimburilor în RM!

În ceea ce privește a doua acuzație de declarație și continuare a războiului, avocații mei s-au ocupat amănunțit de încadrarea juridică a chestiunii.

Nu insist.

Ceea ce țin să se mai știe aici, este că: finanțarea armatei române - care a luptat peste graniță, în acest timp - nu s-a făcut de Ministerul Finanțelor.

Ea s-a făcut de germani; iar armamentul ei s-a dat de către aceștia, fără plată, - adică s-a pus în sarcina lor, prin convenții economice.

În schimb, toată activitatea de finanțare a Ministerului de Finanțe a vizat refacerea unei armate pentru nevoi proprii, destinate altui război, cu fața către Vest, pentru dezrobirea Ardealului/mărturia Generalului Borcescu, Seful Secției Marelui Stat Major, care a organizat această armată, a Generalului Mardari și a Generalului Stănescu, care, politicește și militaricește a folosit-o/.

La a treia mobilizare, Ministru de Finanțe Neagu s-a opus la Marele Stat Major - fiind eu de față - după cum am dovedit cu dispoziția Generalului Mardari, ca această mobilizare să se facă în alte condiții decât cele care asigurau țării libertatea de acțiune în cazul ieșirii din război.

Iar la Consiliul de Miniștri de la Snagov, din 23 August 1944, nu am fost de față; dar din informațiile dobândite de la Ministrul meu, în acel consiliu nu s-a decis continuarea războiului, ci începerea discuțiilor pentru încheierea armistițiului.

În ce privește acum rezultatele politicii economice la care am colaborat:

1.-Este un neadevăr că teritoriul țării a fost jefuit, înainte de 23 August 1944, afară de cazuri izolate și tocmai acolo unde Ministerul n-a intervenit la timp cu un sistem de finanțare.

În cantități, cele trei produse principale de export: cereale, lemn și petrol s-au exportat în cantități mult mai mici ca în vremurile normale.

În schimb importul bunurilor necesare României a fost asigurat în cantități record.

Și rezultatul acestor schimburi a fost nu numai satisfacerea nevoilor țării, dar și creșterea în țară a unei baze de aprovizionare pentru operațiile aliate de după 23 august 1944. Ca exemplu, livrările de cereale făcute aliaților în 9 luni după 23 august 1944, au depășit pe cele făcute nemților în 4 ani.

Toate afirmațiile de mai sus sunt dovedite prin datele oficiale aflate la dosar, fi-lele 165-190, acte pe care le posed în original, cu semnăturile autorităților respective.

2.-România și-a procurat cu ajutorul nostru constant, începînd din 1943, un armament cu care a înzestrat o armată nouă, după dezastrul de la Don, destinată a face față la Vest/mărturiile Borcescu și Mardari/, armată care era destinată să asigure și care a asigurat libertatea de acțiune politică a țării și i-a permis să realizeze actul de la 23 August, liberînd teritoriul național de germani și executînd clauzele militare ale convenției de armistițiu, contribuind la liberarea Ardealului, alături de armatele aliaților.

Iar Ministerul de Finanțe pentru această finanțare a zis: "Pentru asta, dăm!"

3.-În sfîrșit, România a obținut pe deasupra, și peste 8 vagoane cu aur și devize aur de la nemți, ceea ce i-a permis Băncii Naționale să-și dubleze aproape stocul de aur față de situația din Aprilie 1941, sporindu-se și cumpărăturile interne/de la 15 la 24 vagoane aurul din stoc.

Aurul, știe oricine, fiind putere de cumpărare liberă primită pe orice piață, este semnul însuși al independenței economice.

Și pentru că Dl. Procuror a spus că ceeace se plătesc sunt rezultatele să-i dați voie să rețin aceste trei rezultate pentru care se cere să fiu condamnat, fiind dovedit că, în afară de ele, alte fapte proprii nu sunt puse de acuzare în sarcina mea.

Toate aceste rezultate, neasemănate cu cele realizate nici de statele mari/Anglia a

a cedat aur Statelor Unite ca să importe armament/ - s-au realizat de mica Românie, care nu avea nici monopolul exportului de cereale și nici pe acela al exportului de petrol, - care se satisfăceau în proporție de peste 3/4 din Germania din alte părți - față de o Germanie, aflată nu numai în culmea gloriei militare, dar care avea și monopolul întregului tranzit european - afară de statele vecine.

Lucrurile acestea nu le spun eu, le-au recunoscut, cum ați văzut:

1.- Adversarii noștri, de la Institutul de Conjunctură, condus de un Comitet din care face parte Ministrul actual de Justiție, 2 foști Subsecretari de Stat după 23 August - /Manuilă și Iordan/ - un fost ministru de comerț /Cristu/, doi consilieri economici trimiși azi la conferința păcii /Silber și Cristu/, doi secretari generali în funcție/E.De-metrescu și E.Ballan/, din care unul /Ballan/este membru al Consiliului superior economic, și altul conducătorul Institutului Statistic /Manuilă/ și cei mai distinși economiști ai partidului comunist /Silber și Pătrășcanu/, - Seful Guvernului de 23 August și Seful de Stat Major al operațiilor țării împotriva Germaniei /Generalul Sănătescu în procesul Generalului Stoenescu de la secțiunea a 8-a/.

2.- Lucrurile acestea le-au recunoscut neutrii, într-un raport, a cărui existență nu ni s-a permis s-o dovedim, din cauză că ni s-a redus numărul de martori și n-a fost permis a le pune fiecăruia decît cîte o singură întrebare.

În acest raport către Guvernul său, această Legație neutră afirma asupra rezultatelor politicii economice ale României față de Germania, următoarele: "Ceea ce România a putut obține de la Germania, în acști ani, ține de domeniul miracolului".

3.- Lucrul acesta l-a recunoscut /și vedeți că consemnul e unanim: foști aliați, adversari, neutri/ însuși conducătorul poporului german, cînd a spus conducătorului Statului român în ultima lor întrevvedere, în timp ce acesta îi cerea aur pentru plata subsistențelor armatei germane care lupta pe pămîntul românesc: "Nu pot pricepe cum România, care a fost așa generoasă cu sîngele fiilor săi, a fost meschină cînd a fost vorba de livrarea de bunuri economice."

Două politici, deci, clar deosebite:

a/Una generală de care s-a arătat că nu suntem răspunzători.

b/Una economică, la care am lucrat și care a fost o politică de rezistență și ale cărei rezultate contrastează straniu cu dezastrul însemnat de cea dintîi.

Nu știu de ce, ascultînd restabilirea printr-un martor, a mărturiei conducătorului german asupra contribuției economice negative a României la războiul german, spre deosebire de contribuția ei politică - mi-a venit în minte o poveste spusă de Mareșalul tuturilor Rușilor, Stalin, în legătură cu felul în care țăraniii prețuiesc apărarea sărăciei lor, uneori mai presus chiar decît viața oamenilor.

Povestea odată, deci, Mareșalul Stalin, - voind să arate sentimentul prețuirii vieții omenești - cum, în vremea în care era închis în Siberia în Niatka, apele fluviului din partea locului venind mari, au înconjurat o iapă într-o luncă:

Om după om, s-au trimis din sat, trei feciori să o aducă și s-au înecat, pînă ce ultimul a venit cu iapa. Mirat că se sacrificaseră trei oameni pentru un cal, Mareșalul s-a apropiat de un om din partea locului și l-a întreat: Cum se poate, moșule, una ca asta? Să jertfiți trei feciori pentru o iapă? Si moșul, stăpînit de un sentiment care nu era numai al lui, dar pe care l-am regăsit peste tot unde sunt țărani în lume, i-a răspuns: "Feciori facem fiecare iar, cîți vrei, dar o iapă? Pas de fă o iapă!"

Așa judecă tot omul acestui pămînt și așa judecă peste tot, nemurile de țărani care, după vorba unui scriitor francez din vremea lui Napoleon, dădea împăratului lor "volontiers leurs fils, rarement leur cheval, mais jamais leur ecu".

Sentimentul acesta că pentru o țară săracă fiecare bun nu este o marfă, ci un rod al acestei lumi, care se înfrățeste cu personalitatea lui, e un sentiment adînc.

Sentimentul acesta l-a avut bunica mea, Rada, cînd, acum 92 de ani, zi de zi, a murit născînd pe tatăl meu pentru că trecuse cu el în pîntece, înot, Oltul revărsat, ducînd în cîrcă vițelul pe care-l apucase în zăvoi puhoiul apelor.

Sentimentul ăsta l-a avut și tatăl meu cînd a robit o viață de om nepătat, să apere, timp de 41 de ani, fără nici o veleitate, avutul Statului român, în slujba aceluiși minister.

Si, același sentiment l-am avut eu, cînd, pus - fără s-o doresc, să apăr interesele economice și financiare ale poporului românesc, mi-am încordat toate puterile ca să fiu față și să scap tot ce se putea scăpa din starea lui, de puhoaietele revărsate asupra sa.

Mi s-a lămurit atunci mie însumi că temeiul pentru care eu, cît și acești oameni

alături de care am stat și cu care m-am înțeles, fără să ne fi vorbit dinainte, și care ne-am coordonat acțiunile, fără să ne consultăm, pentru ca sărăcia acestui neam să fie apărată, oricare ar fi fost rezultatele unei aventuri din care nu putea rezulta - cum spunea Dl. Procuror - pentru neam, și multă slavă dar și multă jale și pe care nu noi o făcusem.

Desigur, conducătorul unui popor întemeiat pe etica sîngelui, poate înțelege greu etica aceasta a unor oameni pe care răposatul Nicolae Iorga i-a botezat atît de sugestiv: "oamenii pămîntului", a căror zestre "nu se vinde și care-și trag numele de la moșie, de la rîuri și de la plaiuri" și care - după vorba lui Mihai Eminescu - și-au apărat totdeauna mai întîi "sărăcia" și "nevoile" și "neamul"...

Dar aceasta este etica neamului meu și lui, și numai lui am a-i da seamă de gestiunea trecătoare și nedorită a trebilor lui, care mi-a fost dată în seamă în aceste vremuri grele.

De aceea, tu, Baciule Vasile, din Bîrsana Maramureșului, pe care te-am părăsit într-o noapte din 1939, cînd unitatea în care eram mobilizat, se disloca spre miez-noapte, spre a face față mobilizării românești în sprijinul Cehoslovaciei amenințate, tu, Baciule Vasile, care mi-ai spus atunci cuvinte pe care n-o să le uit și care mi-au fost întotdeauna îndreptar, cînd am avut în mîna grijile ^{publice}, tu, Baciule, al. cărui chip mi-a stat în față pe masa mea de lucru, cît am fost Subsecretar de Stat și pe care te-am cercetat în gînd, întotdeauna, - cînd am avut de rezolvat probleme grele de resortul meseriei mele, ca Ministru: probleme de clearing, de finanțare, de înzestrare, - cu întrebarea: "Ce ți-e ție Baciule de toate astea?!" Tu, Baciule, sunt sigur că ai să înțelegi, ceea ce conducătorul aceluși neam de care, din timpurile preistorice, Dacii erau "despărțiți"- vorba istoricului grec - "de munți și de frica reciprocă" - nu a putut să înțeleagă...

Si de aceea ție, Baciule, îți dau astăzi, aici, mai presus chiar și de această Curte, socoteală.

Am zis!

Numele si
adresa
trinitatorului

REPUBLICA POPULARA
ROMANA

Timbru 1973.1 Lei
Seo Lei 6

Detinutul Mircea C A R T E P O S T A L A

Vulcănescu
A.489 c.r.
Sondajul
Principal
Aină

POSTAL
3 X 1943
CARTI I

Se poate scrie si
in plis dar numai
pe o foaie da cast

Demnitatei

Sandra M. Vulcănescu

Strada Popa Soara 16

• • • identificabil

Sururanti

Dragă Sandra, Stau de vorbă cu voi mereu în gând. Pe ultima treaptă a stării omenești, dacă ai soare în piept și închipuire în cap, cine te poate atinge? Ajunge să închizi ochii, ce sa regasești în suflet totul. Mă bucur că mi scrii de surori. Mica, Mariuca era cam băsoțoasă. Pe-o fată, o prinde gingașia, la fel cu istețimea și țărta. Nu-i așa? Mai pictea ză? Mai scrii? Mai cântati la pian? Aveți ce vă trebuie? Unde învățați? Mama face? Unde predă? Mă surprinde noua ta vocație și mai ales sentimentul ei. E serios? Ai judecat lucrurile? Mă bucur că lucrezi. Dar ai grijă de sănătate. Porți distrată! Scrii "examen" cu "gs" și numele proprii cu litera mică. Pentru un profesor e grav! Ce-a făcut elevul? Dar Splică? Dar Mice? //Cenzurat cca 15 cuvinte//. Am primit lucrurile trimise. Multumesc. Condițiile de primire s-ar putea schimba în viitor. Întrebați ce fac ceilalți și dacă va e greu, opriti. Scrieți numai o carte postală de 15 rânduri. Înbrățigări. Mircea

PARINTELE RĂȘIȚTOR

Documentul pe care-l publicăm acum are o însemnătate capitală pentru istoria României contemporane. Si vedem în faptul că el a scăpat de urgia arhivelor distruse, de pulverizarea memoriei înfățișate, de crematorii, mereu fumegând, de mistuirea din crematoriile mereu fumegânde ale regimului comunist, un semn. Semnul izbăvitor că adevărul poate evada până și "ministerul" lui întocmit - orwellian- după nu știu cât August la București.

Procesul lui Mircea Vulcănescu depășește cadrul formal al unei instanțe pentru a se insera în spațiul simbolisticii întunecate a totalitarismului românesc. Primul totalitarism din istoria noastră, pentru că rugul înlocuiește juriul, inchiziția "populară", obiceiul pământului sau legea ca acord imperativ emanând dela o autoritate cheazăuitoare. Proces simbolic, -Ioana d'Arc întru întâminarea Mioriței? - dar și proces total: al lui Mircea Vulcănescu pentru simplu fapt de a exista, și, în același timp, procesul intelectualului român -exemplar - care dela Eminescu încoace s'a definit numai în măsura în care s'a confundat cu sărăcia și neamul său. Proces care despică în două istoria imediată, deviată de cei care i-au confiscat "sensul", cu ajutorul nu atât al ideologiei, cât al unei armate de ocupație. Nici măcar nu ne aflăm în situația - tragică - a unei "revoluții", în care învingii își ispășesc eșecul. Judecătorii sunt niște simpli mercenarii ai răzburării ocupantului care inversează statutul însuși al procesului: ei încep cu sentința și numai după aceea purced la parodia ceremonială a judecătii.

Parintele Rășița

Alegerea lui Mircea Vulcănescu este însă - trebuie s'o recunoaștem - cum nu se putea mai "justă" pentru injustiția esențială a celor care aveau să întrușipeze noua Românie, devenită gubernie totalitară, teritoriu anonim de experiențe străine ființei românești. În cinea într'adevăr, mai bine decât Mircea Vulcănescu se aflau înrădăcinate câteva constante solare ale spiritualetății românești: omenia de proverb neîntrerupt, inteligența ca spor al conștiinței, credința ca forță a spiritului, cultura ca matcă de onoare a condiției omenești, onoarea însăși ca îndreptar riguros al faptei. Si, bineînțeles, pasiunea - măsurată - de a fi de folos semenului, în deosebi celui nedreptățit de întocmirea adesea subredă a instituțiilor, care, fiind zămislite de oameni, nu pot fi fără nă, cu cusur.

Chemarea în fața unui tribunal - de zodie nouă - a lui Mircea Vulcănescu pecetluiește, în fond, voința de desrădăcinare a tuturor acestor componente intelectuale și spirituale

Chemarea în fața unui tribunal - de zodie nouă - a lui Mircea Vulcănescu pecetluiește, în fond, voința noii ordine - comuniste

spațiul spiritual românesc de toate aceste componente vii, pentru a-l metamorfoza - ~~într'un~~adincoace sau dincolo de orice dialectică - într'un tărâm, inedit, de suflete moarte, ~~de~~ de anonimi noi care-și spun "oameni noi", de sclavi ~~în~~ în genunchi, veseli însă că ~~s'au~~ s'au desbărat de libertățile "formale".

Procesul lui Mircea Vulcănescu a avut probabil loc pentru ca să se plinească ~~nenorocul~~ / nenorocul istoriei noastre, pentru ca - ~~prin~~ prin ~~crucificarea~~ ^{crucificarea} lui - să ajungem la limanul acestei sub-istorii în care murim în fiecare zi, în numele celei mai depravate ~~și~~ dintre mitologiile moderne ale "progresului". Mircea Vulcănescu a fost un prag de măsurarea cu răul și cu afirmarea lui instituționalizată în istoria noastră încercată (pentru unii), uitată (pentru alții) de Dumnezeu. Procesul lui Mircea Vulcănescu nu putea să nu aibe loc : el e un scandal hărăzit, ~~o~~ o cruce , un soroc!

~~Șă~~ Să ne mai întrebăm /, pentru anecdotică - temporală - a procesului, cum s'a comportat Mircea Vulcănescu ? Dacă vreți..S'a comportat ca Mircea Vulcănescu. De o parte, cum o prevăzuse ~~deja~~ ^{deja} Pascal, ~~unii~~ ^{cei} ~~drepti~~ drepti care se cred vinovați, de cealaltă, vinovații care se cred drepti. Cu o mică rectificare , dar ~~esențială~~ ^{esențială}: Mircea Vulcănescu ~~nu-și~~ nu-și asumă vinovății decât față de Dumnezeu (ca bun creștin ce ~~este~~ ^{este}); ~~în~~ ^{în} ~~fața~~ ^{fața} ~~celor~~ ^{celor} ~~care-l~~ ^{care-l} judecă el ~~și~~ folosește ~~argumente~~ ^{argumente}. S'ar putea ca unii să- l considere ~~naiv~~ ^{naiv}, deoarece, ~~de~~ ^{o știm} ~~când~~ ^{o știm} ~~e~~ lumea călăii n'au acces la... argumente. ~~Cei~~ ^{Cei} care ~~l'ar~~ ^{l'ar} socoti " naiv " ar greși de două ori. ^{E treaba judecătorilor} ~~Intâi~~ ^{Intâi} pentru că un intelectual și un intelectual creștin se adresează altor oameni - fie ei neoameni - cu argumente. ~~dacă~~ ^{dacă} și-au ~~pierdut~~ ^{pierdut} cuvântul - și în comportamentul lor de roboți ai instanței - ~~au~~ ^{au} regăsit doar verdictul. Ar greși a doua oară, pentru că ~~în~~ ^{în} toată pledoaria sa (de fapt nu e vorba de pledoarie, ci de o spovedanie patetică și lucidă, din care nu lipsește nici acuzarea acuzatorilor!), Mircea Vulcănescu e perfect conștient pe ce lume-nelume se află. Nu odată el vede în cazul său un "caz" dostoievskian, ~~vorbește~~ ^{vorbește} ~~de~~ de " poliția cuvintelor" -cheie pe care o pune caiafelor ~~fară~~ ^{roșii} ~~col~~ col sau metafore: e vorba de " pedepsirea unui vinovat sau de jertfirea unei victime?". Dincolo însă de strategia adevărurilor, ~~ar~~ ^(strategia se confundă aici cu evidența) ~~fi~~ ^{fi} poate mai nimerit să ne oprim la alt aspect al ~~apărării~~ ^{apărării} sale: la curajul și demnitatea victimei! Ni se pare pildă, plin de un ~~tâlc~~ ^{adânc} tâlc faptul că Mircea Vulcănescu nu se leapădă ~~în~~ ^{în} fața morții" - cum spune ~~și~~ ^{singur} de dascălul său Nae Ionescu și că în ~~acel~~ ^{acel} timp, referințele lui ~~la~~ ^{la} o altă " dascălie", privesc pe țărani ~~de~~ ^{de} totdeauna, ~~totdeauna~~ ^{totdeauna} ~~invocat~~ ^{invocat} de Mircea Vulcănescu ~~pe~~ ^{pe} ~~www~~ ^{www} ~~arhive~~ ^{arhive} ~~va~~ ^{va} ~~exitului~~ ^{exitului} ~~ro~~ ^{ro} a martorului său ideal. ~~→~~ [→]

Mircea Vulcănescu